

Arkeologisk slutundersökning

Knutpunkt Bredestad

Undersökningar av järnåldershärdar och ett
vikingatida hus, fornlämningarna 76 och 78

*Bredestads socken i Aneby kommun
Jönköpings län*

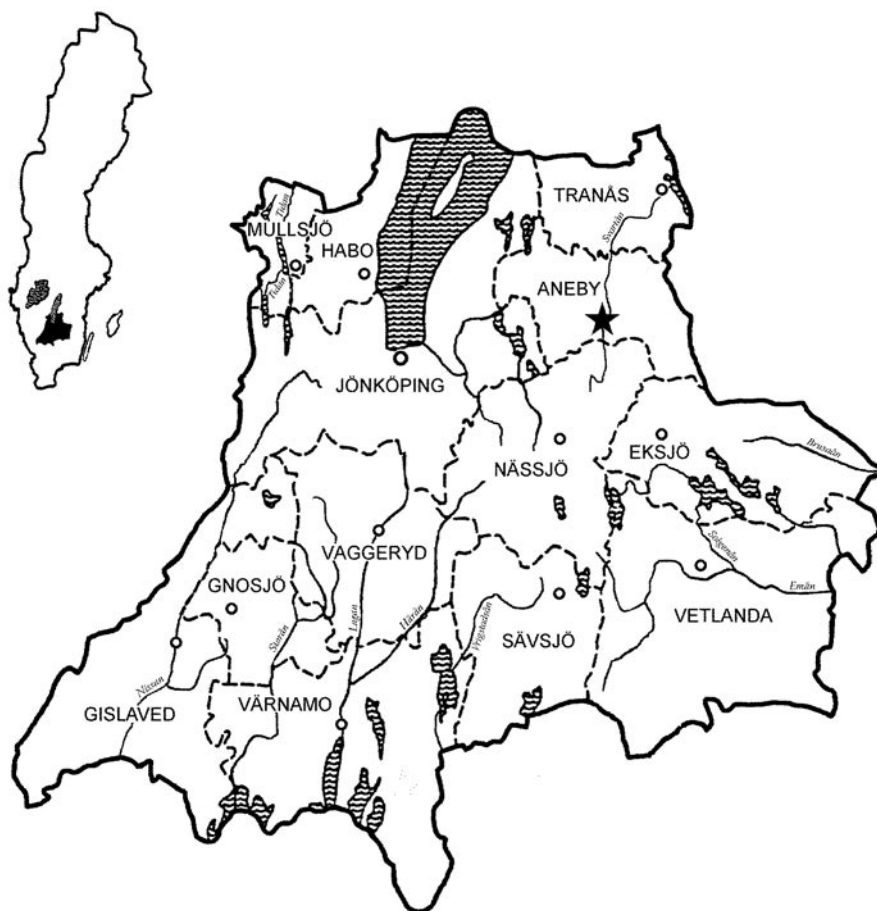
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM
Arkeologisk rapport 2004:36
Kristina Jansson
Anna Kristensson

Arkeologisk slutundersökning

Knutpunkt Bredestad

– undersökningar av järnåldershärdar och ett
vikingatida hus, fornlämningarna 76 och 78

*Bredestads socken i Aneby kommun
Jönköpings län*

Rapport och foto: Kristina Jansson och Anna Kristensson

Ritningar: Kristina Jansson och Samuel Björklund

Grafisk design: Anna Stålhammar Lorentzi

Tryckning och distribution: Mariana Bäckström

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd: Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2005

Innehåll

Inledning	5
Omfattning	5
Målsättning	6
Metod	7
Topografi	9
Kulturmiljö	10
Äldre skriftliga källor	13
Äldre kartmaterial	14
Undersökningsresultat	15
Fornlämning 76	15
Rumslig spridning	17
Morfologi	20
Fornlämning 78	27
Skärvestenslager	27
Långhuset – yttre konstruktion	31
Långhuset – inre konstruktion	33
Mellanväggar	33
Funktionsindelning	35
Ingångar	36
Stolpkonstruktionen	39
Anläggningar runt huset	39
Fynd	40
Fornlämning 76	40
Ben	40
Järnföremål	40
Keramik och bränd lera	40
Stenföremål	41
Fornlämning 78	41
Ben och horn	41
Bronsföremål	41
Järnföremål	42
Slagg/ugnsrester	42
Keramik	43
Bränd lera	44
Stenföremål	44
Pärlor	44
Övrigt material	45
Tolkning	45
Sammanfattning	55
Administrativa uppgifter	57
Referenser	58
Tryckta källor	58
Otryckta källor	59
Muntliga källor	59
Kartmaterial	59
Arkiv	59
Figurförteckning	60

Bilagor

Bilaga 1.	Anläggningsbeskrivning
Bilaga 2.	Fyndlista
Bilaga 3.	Osteologisk analys
Bilaga 4.	Vedartsanalys
Bilaga 5.	¹⁴ C-analys
Bilaga 6.	Makrofossilanalys

Inledning

Under senhösten 2000 blev det aktuellt med arkeologiska undersökningar i Bredestad beroende på att Vägverket planerade att bredda rv 132 mellan Aneby och Bredestad, samt anlägga en över-silningsdamm norr om kyrkan. Anledningen till undersökningarna var att de planerade arbetena skulle beröra fornlämningsområden som tidigare hittats vid ett par utredningar och en förundersökning (JLM 1996:10, JLM 1999:13 och JLM 2000:7). Dessa arbeten pekade särskilt på två områden av intresse; dels fornlämning 76, ett härdområde ca 400 m nordväst om Bredestads kyrka, dels fornlämning 78, ett område med härdar och fyndförande skärvstenslager samt ett vikingatida hus ca 130 m nordost om kyrkan. Av dessa områden ingår fornlämning 78 i ett riksintresse (RI 82), medan fornlämning 76 gränsar till det (FIGUR 1).

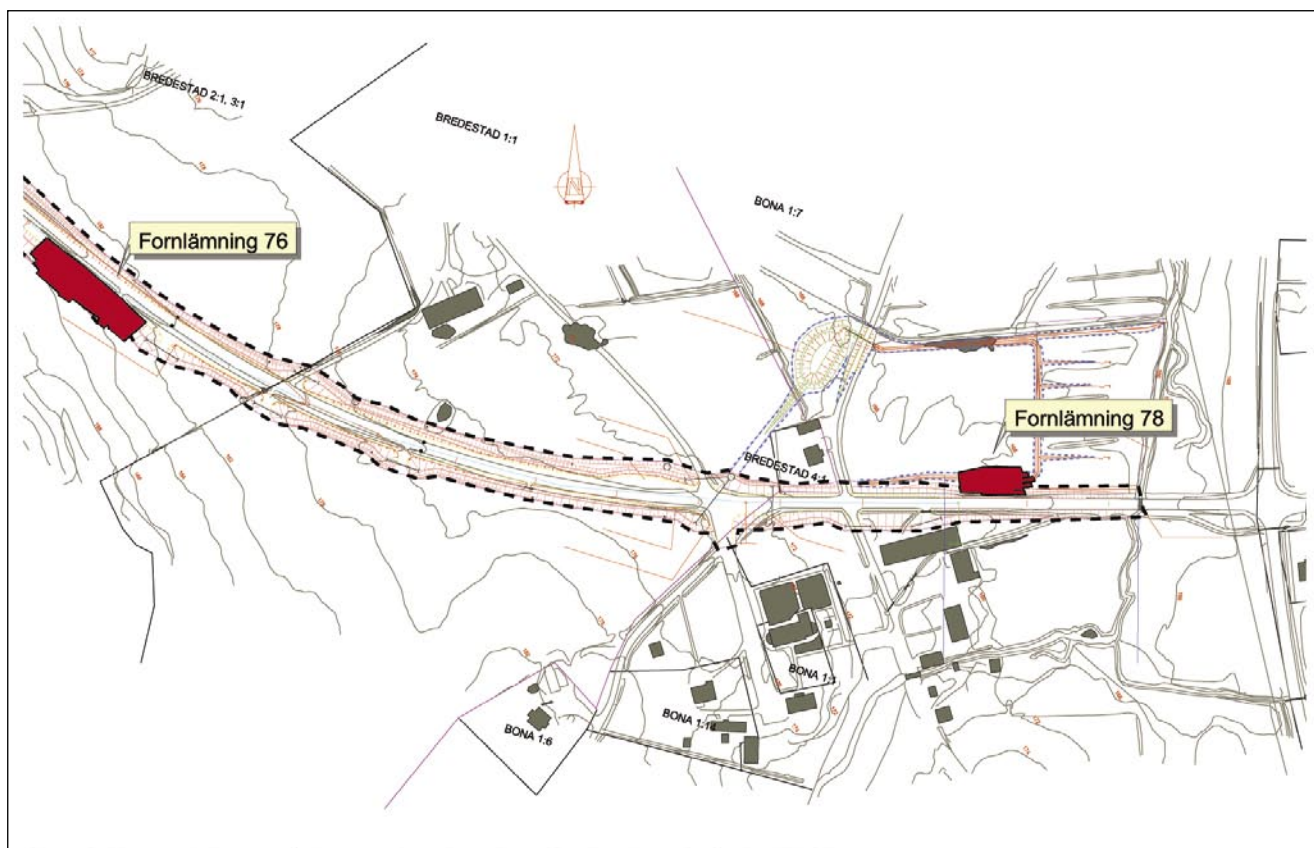
Den arkeologiska undersökningen bekostades av Vägverket Region Sydöst och utfördes av Jönköpings läns museum på uppdrag av Länsstyrelsen i Jönköpings län. För den arkeologiska undersökningen och rapportsammanställningen svarade antikvarie Kristina Jansson, och för fyndbearbetning och fyndsammanställning (text och fyndlista), antikvarie Anna Kristensson.

Vad gäller de naturvetenskapliga analyser som presenteras i denna rapport har den osteologiska analysen utförts av Leif Jonsson vid Arkeologiskt Naturvetenskapligt Laboratorium, Göteborgs universitet, vedartsanalysen av Erik Danielsson, VEDLAB, ¹⁴C-analysen av Maud Söderman vid Ångströmlaboratoriet, Uppsala universitet och makrofossilanalysen av Sofia Sjöström vid Miljöarkeologiskt Laboratorium, Umeå universitet.

Omfattning

Totalt omfattade breddningen av väg 132 en 5–30 meter bred och 2,4 kilometer lång sträcka mellan Aneby gård i nordväst och Bredestads kyrkby i sydost. Vägbreddningen omfattade båda sidorna av den befintliga vägen.

Inom det aktuella vägbreddningsområdet fanns ett par områden i Bredestad som var rika på fornlämningar. Det ena området berörde fornlämning 76 och det andra fornlämning 78 (FIGUR 2). Av de båda områdena låg fornlämning 76 ca 500 meter västnordväst om fornlämning 78, och berörde en 78 x 19 meter stor yta totalt omfattade ca 1300 m². Området som berörde fornlämning 78 nordost om kyrkan var betydligt mindre och upptog endast en 38 x 16 meter stor yta, omfattande ca 500 m². Totalt ingick därmed ca 1 800 m² i den arkeologiska undersökningen.

FIGUR 2. Undersökningsområdena fornlämning 76 och fornlämning 78.

Målsättning

I samband med den arkeologiska förundersökningen konstaterades att både fornlämning 76 och fornlämning 78 utgjort platser med aktivitetslämningar efter människor, den förra huvudsakligen i form av härdar från tiden 400 f.Kr.–400 e.Kr., den senare av kulturlager, härdar och stolphål från tiden 700–900 e.Kr. Utifrån denna vetenskap och tidigare erfarenheter av omfattande härdområden, formulerades ett antal frågeställningar vilka presenterades i *Undersökningsplan avseende arkeologiska undersökningar inför planerad breddning av lv 132 mellan Aneby och Bredestad, Bredestad socken, Aneby kommun* (Nordman 00-09-19 dnr 327/00):

I Jönköpingsområdet har stora områden med härdar från brons- och järnåldern påträffats under 1990-talet. Provtagningsmetodiken har utvecklats allt eftersom flera härdområden undersökts. På detta sätt har man kunnat urskilja olika härdd typer avseende t.ex. innehållet i fyllningen (fröer m.m.), använt bränsle och uppnådd temperatur. En analys av dessa parametrar kan i bästa fall ge svar på den vanligaste frågan man ställer sig – vad har alla dessa härdar använts till?

Område 3 (= fornlämning 76):

- kan man se en kronologisk eller korologisk stratigrafi i området?

- finns det några andra anläggningstyper än härdar i området?
- finns det skillnader mellan olika härdar avseende storlek, innehåll, fynd, uppnådd temperatur etc.? Med andra ord, kan man spåra olika slags verksamheter i olika härdar?
- jämföra, om möjligt, område 3 med område 4

Område 4 (=fornlämning 78):

- vad består kulturlagret av? Vad är det ett resultat av?
- är kulturlagret samtida eller yngre än stolphålen och eventuella övriga anläggningar i området?
- vilka andra aktiviteter kan spåras i området?

Båda områdena:

- jämföra dessa med resultaten från Aneby Gård, likheter-olikheter-kronologi m.m. (Aneby gård ligger ca tre km väster om Bredestad och har delvis undersökts arkeologiskt varvid bl.a. fyndförande kulturlager från järnåldern påträffats – förf. anm.).

Metod

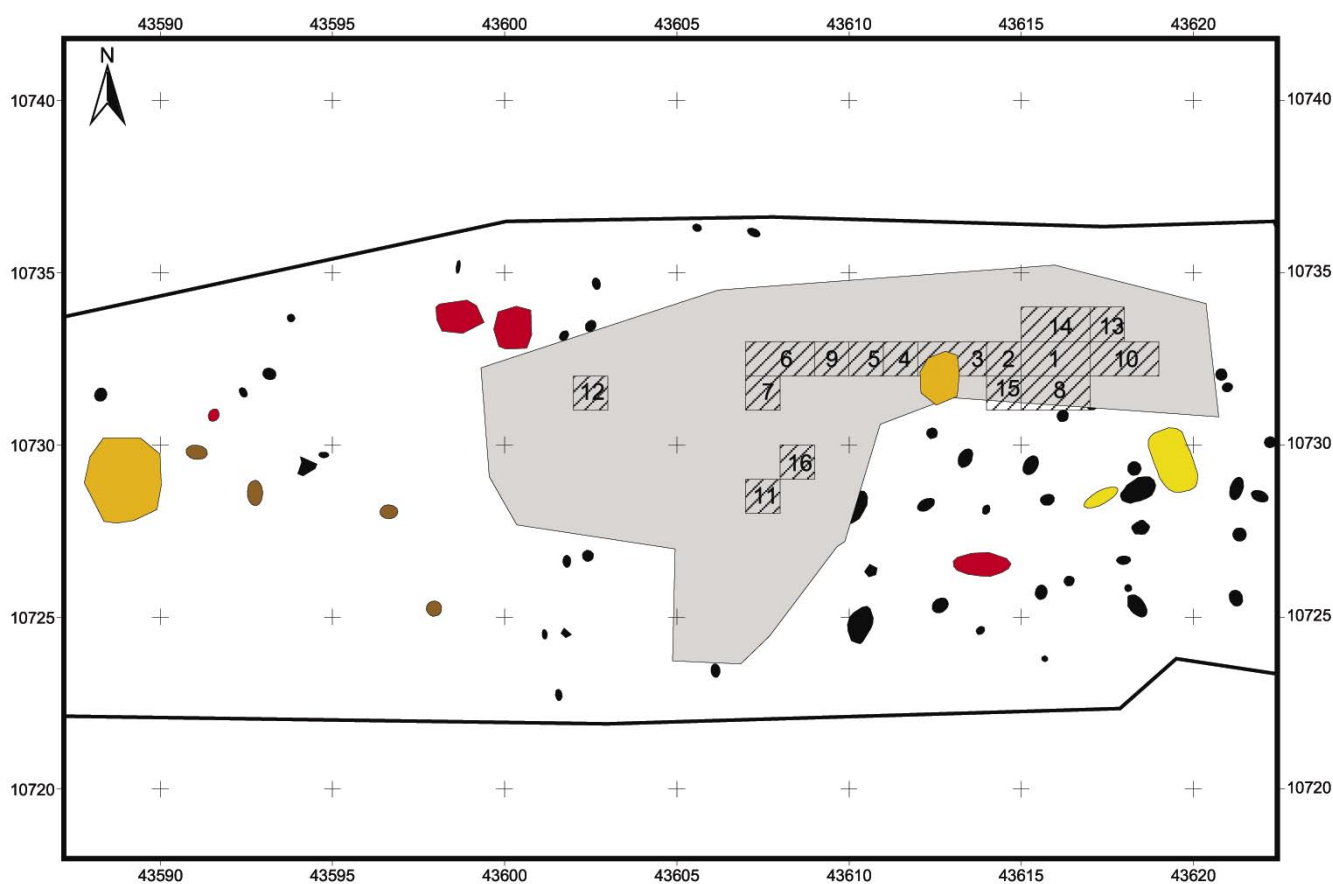
Vid undersökningen av fornlämning 76 totalavbanades det aktuella området ner till anläggningsnivå, vilket innebar att ett ca 0,4 m tjockt skikt med matjord schaktades bort (FIGUR 3). Därefter inmättes samtliga anläggningar med totalstation varefter de undersöktes, d.v.s. fotograferades och dokumenterades i plan och profil i skala 1:20. Vid utgrävningen undersöktes ena halvan av anläggningen och skärvstenen vägdes. Om fynd påträffades undersöktes även den andra halvan. *Observera dock vad gäller viktangivelser av skärvsten i*

FIGUR 3. Översiktsfoto över undersökningsområdet, fornlämning 76 efter avbaning. JLM neg.nr. 00/3:3132.

FIGUR 4. Översiktsfoto över undersökningsområdet, fornlämning 78 efter avbaning. JLM neg.nr. 00/3:3161.
FIGUR 5. Undersökta provrutor i skärvstenslagret.

FIGUR 6. Äldre översiktsfoto över Bredestadsdalen. I bildens mitt ses den s.k. Fallosstenen och något till vänster om den en tegelugnsbyggnad från 1700-talet.

anläggningsbeskrivningar och i text att det är den uppskattade totalvikten av hela stenmaterialet som angivits, d.v.s. stenvikten i halva anläggningen $\times 2$. Från anläggningarna insamlades kol för ^{14}C -datering och vedartsbestämning, skärvsten för geotermometribestämmning (GTM) och jordprover för makrofossilanalys. I efterbearbetningsskedet gjordes dock i samråd med länsstyrelsen vissa omprioriteringar vad gällde analyserna. Dessa gällde huvudsakligen GTM, vilka utgick till förmån för makro- och ^{14}C -analyser, eftersom dessa bättre ansågs svara mot undersökningens frågeställningar.

Också vid undersökningen av fornlämning 78 totalavbanades området ner till anläggningsnivå, respektive nivå för det avsatta och fyndförande skärvstenslagret (FIGUR 4). För att få en uppfattning om kulturlagrets karaktär och fyndens sammansättning vattensålades delar av det. Tyvärr var det inte möjligt att totalundersöka hela det 0,1–0,3 meter tjocka skärvstenslagret eftersom det täckte en ca 120 m² stor yta. En rimlig bedömning föreföll därför vara att försöka undersöka 20 % av kulturlagret. Av den anledningen lades först ett tiotal kvadratmeterstora provrutor ut över området för att ge en ytmässig spridning. Utifrån resultaten av sällningen av dessa rutor gjordes sedan en förtätning av rutnätet, vilket är förklaringen till varför vissa provrutor ligger intill varandra. Totalt fingeräddes och sällades 22 m² (FIGUR 5).

Topografi

De aktuella undersökningsområdena ligger i östra delen av Bredestadsdalen mellan Svartåns och Ralångens vattensystem i norr och Viebackabäckens vattensystem i söder. Själva dalgången inramas av markanta nord- och sydsluttningar, där skogsmark återfinns på krönen medan öppna odlingsmarker präglar områdena närmast Viebackabäcken (FIGUR 6). Områdets topografiska profil är följaktligen mycket varierande, vilket märks bl.a. i nivåskillnaderna mellan de undersökta områdena, fornlämning 76 och 78. Av dessa ligger forn-

FIGUR 7. Översiktsfoto över Bredestadsdalen från fornlämning 76. Till vänster i bilden ses samma tegelugnsbyggnad som på fotot Figur 6. JLM neg.nr. 00/3: 3129.

FIGUR 8. Översiktsfoto över undersökningsområdet, fornlämning 78 med ladugården tillhörande Bona i bakgrunden. JLM neg.nr. 00/3: 3155.

lämning 76 i en markant sydsluttning ner mot dalgången på nivå ca 186 meter över havet (FIGUR 7), medan fornlämning 78 ligger norr om kyrkan i själva dalgången, ca 70 m väster om Vieäckabäcken och på nivåer ca 168 meter över havet (FIGUR 8 OCH 9).

Ur geologisk synpunkt domineras de lösa jordarterna i Bredestadsdalen av ett nord-sydligt stråk med sand och grusavsättningar, medan berggrunden i dalens norra del, väster om Ralången, utgörs av yngre vulkaniter (Smålandsporfyrr). Söder därom vidtar huvudsakligen yngre graniter samt närmast kyrkan och bäcken ett nord-sydligt diabasstråk upp mot Marbäck och Ralångens östra del. Öster om diabasen återfinns den s.k. Almesåkraformationen, vilken utgörs av sandsten, konglomerat och skiffer (information hämtad från SGU:s specialkartor Ser. Ah nr 11).

Kulturmiljö

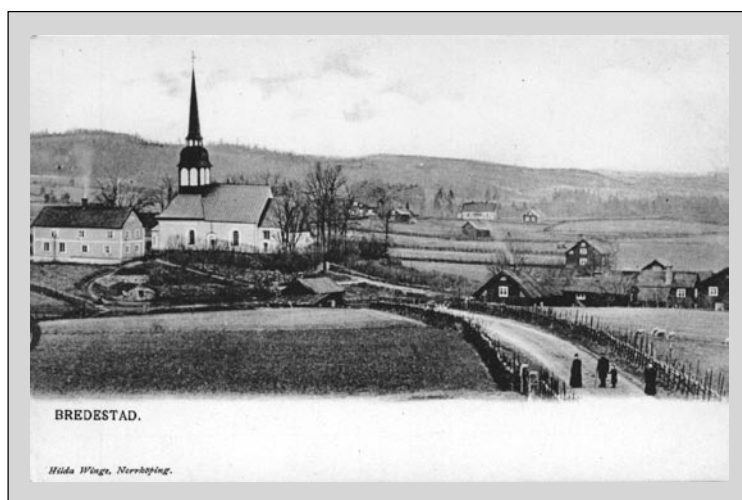
Den nuvarande vägen mellan Aneby och Bredestad anlades på 1930-talet och sammanlänkar dessa platser, men också de rika fornlämningsområden som omger dem: det ena runt Aneby gård i väster och det andra i Bredestadsdalen i öster. Vid Aneby gård, intill Anebysjön, har bl.a. kulturlager och spår efter järnframställning från tiden 400–800 e.Kr. påträffats, fornlämning 68 och 69, och på 1930-talet hittades en guldmedaljong som lösfynd i en åker nära den gamla magasinsbyggnaden. Guldmedaljongen visar på ena sidan en kejsarbild och på den andra en ryttafigur och kan

dateras till 400-talet e.Kr. (Nordström 1997, 106ff.). Inom fornlämningsområdet ligger också fornlämning 20, ett av länets största bronsålderstida storrösen.

Förflyttar man sig norrut respektive söderut från Aneby gård finns två järnåldersgravfält. Det nordligaste, fornlämning 19, ligger ca 500 meter från Aneby gård och omfattar tjugotvå gravar, främst högar och runda stensättningar men även en domarring och en kvadratisk stensättning. Gravsammansättningen tyder på att gravfältet troligtvis kan dateras till både äldre och yngre järnåldern. Detsamma gäller fornlämning 21, belägen ca 800 meter söder om Aneby gård, ett gravfält med tolv synliga gravar och en hålväg. I detta område finns även röjningsrösen.

I Bredestad finns en om möjligt än mer komplex kulturmiljö med lämningar efter människors verksamheter från gångna tider. Av den anledningen har också området klassats som riksintresse (RI 82) och är alltså ett av de områden i Jönköpings län som anses ge en god bild av länets kulturhistoria (se FIGUR 1). Inom riksintresseområdet återfinns fornlämning 78 medan fornlämning 76 tangerar det. Något anmärkningsvärt vad gäller områdesavgränsningen för riksintresset är att flera intilliggande synliga fornlämningar inte tagits med. Det gäller t.ex. de båda gravfälten fornlämning 7 och 26. Av dessa utgörs fornlämning 7 av 111 gravar varav 95 högar, 15 runda stensättningar och en treudd medan fornlämning 26 utgörs av 20 gravar varav 7 domarringar och 13 runda stensättningar. Även enskilda gravar och gravgrupper har utelämnats, t.ex. den runda stensättningen, fornlämning 17, på Skrivareberget. Härtill skall även nämnas de gravliknande lämningarna, fornlämning 38 och 39, samt fornlämning 52 och 53, fossil åkermark med två runda stensättningar respektive en rund stensättning. Dessa har dock påträffats vid senare utredningar och var inte kända då riksintresset avgränsades.

Förutom gravar finns i närområdet också sägenomspunna platser

FIGUR 9. Översiktsfoto från 1800-talets slut över Bredestads kyrkby. Till höger i bilden ses byggnader tillhörande Bona. JLM neg.nr. 95/1:4673.

som det ovan nämnda Skrivareberget, fornlämning 41. Enligt traditionen nedtecknades här de tingsförhandlingar som skall ha utförts på Kuvehall ca 500 meter längre söderut. Något sydöst om Kuvehall finns också en annan plats med tradition nämligen Galgabacken, fornlämning 15. Av dessa kulturhistoriska platser ingår Kuvehall i riksintresset medan Galgabacken ligger utanför det.

En bit västerut påträffar man tre hålvägar, fornlämning 35, en bit åt nordväst gravgrupperna, fornlämning 10 och 18 samt den stensättningsliknande lämningen, fornlämning 33. Av gravgrupperna utgörs fornlämning 10 av en i det närmaste kvadratisk stensättning samt två resta stenar. Den ena av dem är drygt tre meter hög och kallas Fallosstenen. Även gravgruppen, fornlämning 18, utgörs av två resta stenar.

Efter att ha berört några av de kulturhistoriska lämningar som tillhör kulturmiljön i Bredestad, men som inte medtagits i riksintresset, är det läge att redovisa de som ingår i riksintresset. Börjar man med de mer perifera lämningarna återfinns fornlämning 9 i den norra delen och utgörs av en höglignande lämning. Här finns också fyndplatsen för en enkel skafthålsyxa och en sländtrissa, fornlämning 36. Dessa föremål utgör f.ö. de enda registrerade fornfynden från området. I norra delen av riksintresset finns också ett tegelbruk från 1760-talet bevarat. Den kvarstående stenbyggnaden innehåller brännugnar och intill finns en tegellada. Byggnaderna vittnar om verksamheter som efter dåtidens förhållanden bedrivits i stor skala med produktavsättning över såväl socken- som kommungränser. Under 1800-talets slut upphörde tegeltillverkningen (Hederström 1994, s. 63).

I södra delen av riksintresset står fornlämning 51, en något osäker väghållningssten, och här finns också det tidigare omnämnda Kuvehall. Vad som annars utmärker riksintresseområdet är de kulturhistoriska lämningar som återfinns runt Bredestads kyrka. Själva stenkyrkan är från 1100-talet och sägs ha byggts på en offerkulle. Den medeltida kyrkan utgörs av långhus, kor och absid medan kyrktornet tillkom på 1600-talet. Under 1700-talet byggdes en nu riven klockstapel och långhuset utvidgades. På 1800-talet tillkom sakristian och koret byggdes om. Under 1900-talet har kyrkan renoverats tre gånger (ur informationshäfte om Bredestads kyrka).

Väster om kyrkan genomkorsas riksintresset av en äldre vägsträckning med nord-sydlig riktning, fornlämning 54. Detta är en del av den s.k. Kungsvägen från Kalmar som via Vetlanda, Eksjö och Bredestad anslutit till Östra Holavägen i Säby och vidare mot Linköping. Delar av vägen finns kvar i landskapet som vägbankar och hålvägar men har också markerats i det äldre kartmaterialet och därmed varit möjlig att rekonstruera (Vestbö 1994, s. 11). Vid Bredestads kyrka sammanstrålade Kungsvägen också med en västlig väg som via Aneby anslutit till Östra Holavägen vid Svarttorp. Bredestad har alltså utgjort ett viktigt vägmot, något som troligtvis

kan dras långt tillbaka i tiden och det är därför inte förvånande att finna en runsten i denna miljö. Öster om kyrkan återfinns nämligen en fragmentarisk runsten (Sm 127), fornlämning 11, stående på gårdsplanen till Bona. Av den ursprungliga runstenen återstår endast fyra fragment vilka hittades i och intill Bona gästgivaregård på 1950-talet. Av de bevarade runorna har texten ...*Håkans, det...* kunnat utläsas (Kinander 1963, s. 366f.). Bona fungerade tidigare som både gästgivaregård och skjutsstation och utgörs i dag av manbyggnad från 1700-talet, medan bodbyggnad, vagnbod, ladugård och bostadshus är från 1800-talet. Söder om kyrkan ligger ytterligare en byggnad från 1700-talet som inrymt sockenstuga och skola (Hederström 1994, s. 63).

De kulturhistoriska lämningar som här redovisats är de som ingår i riksintresset eller tangerar det, och som närmast berör de arkeologiska undersökningsområdena. Fornlämningarna i denna del av Bredestadsdalen inskränker sig dock inte bara till området närmast kyrkbyn, utan finns också längre österut, huvudsakligen i form av röjningsröseområden runt Germundstorp och Fribjörnarp. Längre norrut, i Marbäcks socken, finns ytterligare fornlämningar. Av dessa kan nämnas ett gravfält med sex runda stensättningar, fornlämning 70, några gravliknande lämningar fornlämningarna 134, 136 och 139, fossil åkermark, fornlämning 138, medeltida gårdstomt med fossil åkermark, fornlämning 135 och ett par hålvägar, fornlämning 137.

I samband med en arkeologisk utredning inför planerad ny sträckning för rv 32 mellan Bredestads och Marbäcks kyrkbyar, påträffades dessutom ett flertal platser som bedömdes vara goda boplatslägen (Vestbö 1994, s. 11). Man kan alltså utgå från att fornlämningsbilden kan vara än mer komplex och mångfacetterad än vad ekonomiska kartan ger sken av.

Äldre skriftliga källor

Ortnamnet Bredestad är ett äkta *stad*-namn med troliga rötter i vikingatid. Om det ursprungligen avsett bebyggelse är osäkert. Vissa ortnamnsforskare menar att *stad*-namnen äldst avsett sidvallsäng som senare bebyggts, främst då under vikingatiden (Sol s. 289f.). I fallet Bredestad är denna tolkning rimlig eftersom äldre kartmaterial från 1600-talet, visar ett kulturlandskap präglad av ängsmarker i botten på dalgången (Vestbö 1994, s. 12). Namnet Bredestad är tidigast belagt i kyrkoherden Johans i Lommaryd testamente, vilket upprättats någon gång mellan 1292–1312. Namnet avser då socknen Bredestad. Byn Bredestad kan dock beläggas från samma tid, eftersom riddaren Holmger Ulfsson år 1307 donerar *curiam meam bredhaestadher in vidbo situatam* (min huvudgård Bredestad belägen i Vedbo) till Alvastra kloster.

Under senmedeltiden omfattar Bredestad ett skatte- och ett

frälsehemman, men i byn har även angränsande Munkagård (nuvarande Kristineberg) ingått, omfattande ett Alvastra klosterhemman och två Alvastra klosterutjordar, liksom Bona, bestående av ett frälsehemman. Således kan byn Bredestad visas ha omfattat fyra hemman jämte två utjordar, vilka i sin tur kan indikera ödelagda bebyggelser, vilket innebär att det kanske funnits sex gårdar i Bredestad under medeltiden. Några av dem kan dock ha ödelagts så tidigt som under 1300-talet, då bl.a. häradena i Vedbo drabbades hårt av den senmedeltida agrarkrisen.

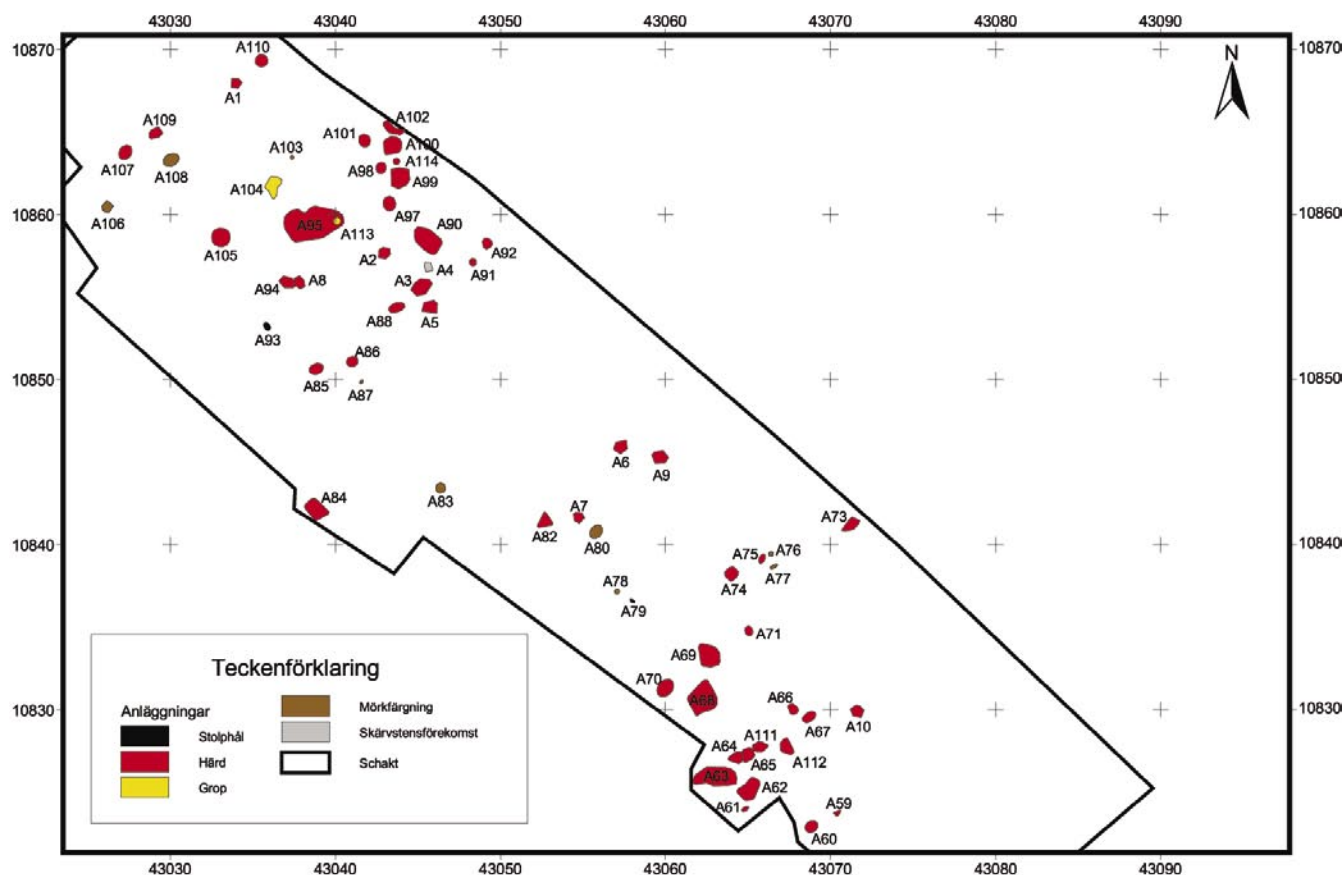
Från Bredestad finns två belägg för förvaltningsgårdar. Förutom den belagda curian (1307) även frälsehemmanet Bona (fr.o.m. 1542). Namnet Bona är intressant eftersom det är en sidoform av *Bo* i specialbetydelsen "förvaltningsgård". Dessa förvaltningsgårdar har i medeltida brev kunnat betecknas med det latinska ordet *curia* "huvudgård"; och det kan röra sig om såväl centra för kronans förvaltning som centralgårdar inom privata godscomplex. (SOL s. 39f.). Om hypotesen ovan beträffande byns storlek under medeltiden är riktig, fanns där två frälsehemman, vilka båda sannolikt varit säte för förvaltning. Den ena doneras emellertid till Alvastra kloster medan den andra (Bona) förblir frälseägd. I Alvastradonationen ingår ytterligare jord eller gårdar, som i 1500-talets kamerala material redovisas som två utjordar.

Förutom uppgifter om kyrkbyn innehåller det skriftliga källmaterialet viktiga upplysningar om tingsplatsen Bredestad. De äldsta beläggen för tingsförhandlingar i Bredestad är från 1345 *in praetorio bredhastadhum* (på tingsstället Bredestad) och 1354 *actum in bredhastadha thing* (utfärdat på Bredestads ting). Var själva tingsplatsen för folklandet Vedbo låg är däremot inte känt annat än att den låg på Bredestad bys ägor, och att den omnämns i källorna vid nio tillfällen mellan åren 1345–1461. Enligt lokal sägentradition avhölls tinget på Kuvehall medan besluten nedtecknades på Skrivareberget. I det äldsta belägget benämns Bredestads ting *in praetorio bredhastadhum* vilket är intressant då ordet praetorium dels kan avse en hövitsmans högkvarter, dels ting, rådhus eller rådstuga. Det kan därmed avse en speciell byggnad men det är osäkert om det är en tingsbyggnad som åsyftas i just detta sammanhang (Agertz, opublicerat manus).

Äldre kartmaterial

Följande text har hämtats ur Vestbö, arkeologisk rapport JLM 1994:13:

Karteringen för den geometriska jordeboken på 1640-talet var den första som utfördes i Bredestadsdalen. Den omfattade ett fåtal gårdar, bl.a. Munkegården, Fribjörnarps och Berga som ligger närmast Bredestads kyrkby. Av dessa kartor framgår att kulturlandskapet i Bredestad präglades av ängsmark med mad- och starrvallsängar i dalbotten, och hårdvallsängar runt gårdarna och på höjderna. Denna bild förstärks i de

FIGUR 11 (överst t.v.). Några av härdarna i den nordvästra härdkoncentrationen. I bakgrunden ses det anläggningsfria området och längst ner i bild skymtar den sydöstra härdkoncentrationen. JLM neg.nr. 00/3: 3135. FIGUR 12 (överst t.h.). Härdar i den nordvästra härdkoncentrationen. JLM neg.nr. 00/3:3141. FIGUR 13 (nederst t.v.). Några av härdarna i den sydöstra härdkoncentrationen. I bakgrunden ses det anläggningsfria området och längst ner i bild skymtar den nordvästra härdkoncentrationen. JLM neg.nr. 00/3:3142. FIGUR 14 (nederst t.h.). Härdar i den sydöstra härdkoncentrationen. JLM neg.nr. 00/3:3145.

brända benfragment, tre tandfragment, två keramikbitar och en bit möjlig hälleflinta (Jansson och Nordström 2000, s. 7ff.).

Vid slutundersökningen 2000 frilades och registrerades ytterligare femtiosex anläggningar varav fyrtiofyra bedömdes vara gjorda av människor. Av dessa utgjordes fyrtio av härdar, två av stolphål och två av nedgrävningar. De tolv registrerade anläggningar som utgått utgjordes av större eller mindre humusfyllda mörkfärgningar, vilka antingen fyllt upp naturliga fördjupningar i steril mark eller utgjort stenlyft. Mörkfärgningarna var 0,3–1,2 meter stora, ca 0,1–0,2 meter djupa och hade plan eller svagt skålad botten. Sistnämnda avser de största mörkfärgningarna som också har störst djup, och som troligtvis utgjort stenlyft.

Ser man till anläggningarnas sammansättning i den undersökta delen av fornlämning 76 står det alltså klart att området i det närmaste helt utgörs av härdar, närmare bestämt fyrtionio härdar av totalt femtiofyra anläggningar (FU+UN). Området sällar sig därmed till den rad av härdområden som tidigare undersökts på olika platser i länet (se bl.a. Nordström 1997, Hylén 2002 och Jansson 2002). Hur härdområdet kan uppfattas behandlas i tolkningsavsnittet medan rumslig spridning och morfologi belyses i nästa kapitel.

Rumslig spridning

I översiktsplanen ser man att härdarna grupperar sig till var sin del av undersökningsområdet. I den nordvästra delen återfinns tjugonio anläggningar varav tjugofem härdar: A1–A3, A5, A8, A85–A86, A88, A90–A92, A94–A102, A105, A107, A109–A110 och A114 (FIGUR 11 OCH 12), och i den sydöstra delen tjugofem anläggningar varav tjugofyra härdar (FIGUR 13 OCH 14). Mellan dessa tydliga koncentrationer återfinns de något mer spridda härdarna A6–A7, A9, A82 och A84 samt stolphålet A69. Dessa härdar förefaller tillsammans med de båda härdgrupperingarna inrama var sin fri anläggningsyta på samma sätt som härdarna i den sydöstra grupperingen, som också avgränsat en anläggningsfri yta i fältets östligaste del (så när som på ett meterbrett sten- och risfyllt dräneringsdike som inte inmätts).

Frågan är vad de anläggningsfria ytorna representerar och varför de ligger där de ligger. Tyvärr går det inte att besvara den första frågan eftersom vi inte vet vad som försiggått på platsen. Möjligen hade en omfattande fosfatanalys över hela området kunnat ge vissa ledtrådar vad gäller utnyttjandet av de ytor som saknar anläggningar. I avsaknad av en sådan analys får man förmoda att dessa ytor också utnyttjats, men att aktiviteterna inte lämnat några synliga spår. Det andra spørsmålet är möjligtvis lättare att besvara eftersom de anläggningsfria ytorna rent geologiskt varit annorlunda än de anläggnings-täta. Det första man kunde konstatera var nämligen att härdklustret i nordväst legat på en svagt utbildad avsats i den annars sluttande

FIGUR 15. Härden A95 omgiven av mindre härdar. JLM
neg.nr. 00/3:3126.

terrängen, och att jordarten i detta område utgjorts av väl-dränerad stenig, grusig, siltig sand med fläckvis dominans för silt, fläckvis för sand. Dessa avsättningar var grövre till sin sammansättning än i övriga delar av fältet, och de låg också inom den högst belägna delen av fältet, på nivåer 184–186 meter över havet.

Som en gräns mellan platå-icke platå och mellan grövre avsättningar-finare avsättningar låg ett pärlband av härdar med A102 i norr och A85 i söder. Till de avgränsande härdarna kan man också räkna den lite mer friliggande härden A84. Tillsammans med A82, A6–A7 och A9 inramade dessa ett ca 200 m² stort område utan härdar eller andra anläggningar, vilket bl.a. kan bero på markförhållandena. Inom detta område saknades nämligen den sten och grus som utmärkt det avsatta materialet på platån. Istället fanns här finare siltfraktioner med mer eller mindre markant sand- och lerinblandning. Inslag av sten och grus fanns visserligen men inte på samma sätt som längre västerut. Dräneringsförhållandena var därmed sämre och marken har troligtvis varit hårdare att gräva i.

Ett liknande material utmärkte också området mellan A82, A6–A7, A9 och härdarna ingående i det östra härdklustret, d.v.s. A73–A75, A71, A68–A70, A59–A65, AIII–AII2, A66–A67 och A10. Öster om dessa vidtog ännu ett större anläggningsfritt område, ca 250 m² vilket huvudsakligen utgjorts av lerig silt. På sina ställen var lerinslaget betydande, särskilt området längst i öster som bestått av mer eller mindre ren lera. Det var därför inte förvånande att hitta

ett dräneringsdike i denna del av fältet då avrinningen måste ha varit minimal, något vi själva konstaterade de dagar det regnade då östra delen av fältet blev såphal.

Den härdkoncentration som avgränsat lerområdet i öster liknade den i nordväst, dock med den skillnaden att platån som hårdarna legat på var mindre markerad än i nordväst, och att ler- och siltin-slaget i det annars grövre sten- och grusmaterialet var större. Det fanns med andra ord flera beröringspunkter mellan dessa områden, men också olikheter som vi snart skall se. En sådan var att hårdarna i nordväst tydligt grupperat sig runt en större hård i väst-östlig riktning (A95), så att de nästan kommit att inrama denna (FIGUR 15). En viss gruppering kring en större hård A63 med samma orientering som A95 fanns även i fältets sydöstra del, men denna var inte lika markant som den i nordväst. I detta härdkluster var hårdarna istället mer ihopgyttade kring den större hård A63.

Överlag var hårdarna i denna del av undersökningsområdet små och vanligtvis mindre än en meter i diameter. Några större hårdar fanns dock. Förutom A63, som var ca 3 x 1,5 meter, fanns här A62, A68 och A69 vilka var ca 1,6 x 1,2 meter. Alla hårdar utom A68 var ovala, och endast A63 låg med tydlig orientering i väst-öst. Detsamma gällde den största hård i den nordvästra hårdansamlingen, A95, som var dygt 3 x 2,5 meter. Också den låg med tydlig väst-östlig orientering till skillnad från de hårdar som omgivit den. Likt hårdarna i den sydöstra härdkoncentrationen var också dessa ca en meter. Några större hårdar fanns även här och samtliga låg så att de utgjort del av hårdgruppens avgränsning mot den anläggningsfria ytan. De hårdar det rört sig om var A102, A100, A99, A90 och A3. Av dessa var A90 ca 2 x 1,2 meter medan övriga var ca 1,5 x 1,2 meter.

De båda härdkoncentrationerna uppvisade flera likheter med varandra, främst genom att de låg på mer eller mindre tydligt utbildade platåer med större sten- och grusinblandning än de ytor som saknade anläggningar. Vidare fanns inom båda områdena en markant större hård med tydlig väst-öst orientering. Hårdarna i de båda grupperna låg också så att de avgränsade de anläggningstäta ytorna från de anläggningsfria. Vore det inte för några enstaka ströhardar och ett stolphål skulle i princip en ca 400 m² stor anläggningsfri yta skilja de två härdkoncentrationerna från varandra. Detta kan också ha varit fallet ifall ströhardarna är äldre, alternativt yngre, än hårdarna i de båda härdkoncentrationerna. Hur det förhåller sig med det kommer att diskuteras i avsnittet om dateringar.

Härdkoncentrationerna uppvisade också olikheter, främst beträffande hur hårdarna förhållit sig till den största hård i respektive grupp. I den sydöstligaste koncentrationen låg hårdarna tätare men mindre strukturerade runt A63, medan hårdarna runt A95 snarast grupperat sig runt denna. Man måste dock hålla i minnet att dessa iakttagelser utgår från en totalbild av hårdarnas utbredning, och i

viss mån en idé om relativ samtidighet. Om så inte varit fallet är bilden av grupperade härdar runt var sin större härd skenbar.

Bilden kan vara skenbar också av en annan anledning och liknar i så måtto funderingar man kan ha inför ett konstverk, nämligen vad som händer utanför ramen? Hur ser det ut utanför schaktbegränsningarna? Framträder andra strukturer? Blir bilden av tillsynes avgränsade härdansamlingar tydligare eller mer diffus? Svaren på dessa frågor får vi inte och därför måste de fortsatta resonemangen kring härdarna utgå från det som den arkeologiska undersökningen visar.

Morfologi

En fråga av intresse när det gäller härdarna i Bredestad var naturligtvis om det gick att ta reda på vad de använts till. Här var det t.ex. intressant att jämföra de båda större härdarna A63 och A95 och se om de uppvisar några likheter. Båda härdarna var störst i sina grupper, hade samma form och orientering och var båda omgivna av större och mindre härdar, om än med något varierande spridning. Kunde det vara så att de haft samma funktion och att de omgivande härdarna relaterat till dem? Hade i så fall likartade aktiviteter försiggått runt de båda härdarna, eller representerade de två grupperingarna olika saker och därmed olika funktioner?

Den största härden, A95, i den nordvästra koncentrationen var oval till formen och runt tre meter. I ytan fanns en tät packning med 0,05–0,4 meter stora stenar, vilka i den övre delen omgärdades av sotig, sandig humus. Efter utgrävning visade sig härden vara 0,15–0,3 meter djup med plan botten. Härden hade ett mycket rikt steninnehåll, där de mindre stenarna låg i ett övre skikt och de större i ett nedre skikt. Bland stenarna påträffades en ca 10 cm lång järnten (F1). Stenmaterialet utgjordes huvudsakligen av granit och vägde totalt 980 kg. I botten och utmed nedgrävningskanterna fanns ett kraftigt kolskikt med stora kolbitar. I botten på härden påträffades i den sydvästra delen ett 0,25 x 0,4 meter stort område innehållande brända och obrända ben (F19). Under härden låg en 0,2 meter djup och 0,6 x 0,8 meter oval nedgrävning, A113, fylld med svartgrå humös, sandig silt. Intressant var att denna inte låg omedelbart under A95, utan att det fanns ett 0,05 meter tjockt gråbeigefärgat, sotpåverkat sandskikt mellan anläggningarna. Eventuellt kan det tolkas som att den ursprungliga nedgrävningen A113 delvis överlagrats av nedrasat, sotigt material efter det att den övergivits. Därefter har den, liksom det tunna sotiga sandskiktet över den, överlagrats av den stora härden A95 som grävts ner precis på samma plats.

Runt A95 grupperade sig ett antal härdar av varierande storlek. Öster om denna låg härdarna A2–A3, A5, A88, A90–A92, A97–A102 och A114 som på ett pärlband. Till detta stråk hörde också A4 som utgjordes av en liten skärvstensansamling ca 0,5 x 0,45 meter. Övriga härdar runt A95 var A85–A86, A8, A94, A105, A107, A109, A1 och A110 som låg mer utspridda, och liksom inramade den större

härden. Att härdarnas spridning runt den stora härden A95 varierade var intressant, men också att de var olika sinsemellan. Vid en närmare granskning avseende storlek, djup, fyllning, kol- och steninnehåll samt förekomst av fynd har det därför varit möjligt att dela in härdarna i fyra huvudgrupper, grupperna I–IV.

GRUPP I. Runda eller ovala härdar med plan eller skålformad botten, 1,0–1,5 meter och 0,15–0,3 meter djupa, vanligtvis 0,2 meter. Utmärkande för dessa var en tät stenpackning med skärvstenar, huvudsakligen 0,1–0,15 meter vilka uppskattningsvis vägde ca 100–150 kg. I botten och utmed nedgrävningskanterna fanns ett markant kolskikt med rejäla kolbitar. I merparten av härdarna påträffades fynd, huvudsakligen enstaka små brända ben och tandfragment och enstaka keramikskärvor. Härdar i denna grupp var: A3, A5, A88, A90, A97, A99–A102, A105 och A109.

GRUPP II. Ovala härdar med plan eller skålformad botten som varit mindre än 1,0 meter och 0,1–0,15 djupa. Dessa innehöll få stenar vars totalvikt varierat mellan huvudsakligen 10–30 kg. Härdfyllningen var ofta sotig och kunde innehålla kol men saknade ett markant kolskikt. Härdarna i denna grupp var: A1–A2, A8, A91, A92, A98, A107, A109 och A114.

GRUPP III. Ovala härdar, eller egentligen härdbottnar, med plan eller skålformad botten som var mindre än 1,0 meter, och mindre än 0,1 meter djupa. Dessa bestod av ett tunt skikt med sotig humus och enstaka stenar, vilka understeg 10 kg i vikt. Troligtvis har denna härddgrupp varit grundare än övriga, vilket innebär att endast botten på anläggningarna fanns kvar ifall de plöjskadats på ytan. Härdarna saknade fynd. Härdarna i denna grupp var: A85–A86 och A94 (innehöll dock ca 30 kg sten).

GRUPP IV. Utgjordes av de ovala härdarna A95 och A63 vilka båda låg orienterade i öst–västlig riktning. Av dessa härdar var A95 3,0 x 2,5 meter, hade plan botten och var 0,2 meter djup. Härden utgjordes av en mycket tät stenpackning bestående av 0,1–0,3 meter stora stenar där de största låg i botten. Stenarna vägde totalt ca 1 ton. Under stenpackningen fanns ett mycket kraftigt kolskikt. I härden påträffades en järnten (F1), keramikskärvor (F10–F11) och brända ben (F19). A63 var något mindre än A95 och mätte 2,7 x 1,5 meter. Härden hade plan botten och var som mest 0,2 meter djup. Likt A95 hade den tät stenpackning med 0,05–0,3 meter stora stenar. De största stenarna låg i botten och utmed anläggningens nedgrävningskanter, medan småstensmaterialet huvudsakligen fanns i ytan. Det totala stenmaterialet i härden beräknades uppgå till ca 200 kg. Under stenpackningen fanns liksom i A95 en kraftig kollins.

Grupp IV var till uppbyggnaden tämligen identisk med grupp I förutom storleken och mängden sten som var avsevärt mycket större.

Att härdarna i den västra delen av undersökningsområdet kunde indelas i olika grupper väckte naturligtvis frågan om hur det var med

övriga härdar i området. Gällde detta också de spridda ströhhärdarna A6, A7=A81, A9, A82 och A84 i mitten av undersökningsområdet, och hur var det med härdarna runt den stora härden A63 i den östra koncentrationen? Var förhållandet detsamma även där eller fanns andra slags härdar runt denna?

Börjar man med de spridda härdarna mellan de båda koncentrationerna kunde de utan problem inordnas i grupp II (A6 och A7=A81) och grupp III (A9, A82 och A84). En kommentar till sistnämnda härdar är att A84 egentligen är något för stor för att tillhöra gruppen, men att djupet (0,04 meter) och de fåtaliga skärvstenarna gör att den som helhet väl överensstämmer med kriterierna för grupp III. Vad gäller de nitton härdarna runt A63 visade en närmare granskning att de huvudsakligen också tillhör grupp II och III, medan ett fåtal överensstämde med grupp III och endast A63 tillhörde grupp IV. Till grupp II hör därmed härdarna A10, A60, A64–A66, A70, A73–A74 och A111–A112 och till grupp III härdarna A59, A61, A67, A71 och A75. Också här är en kommentar på sin plats då storleken på A10, A66 och A70 i grupp II överstiger en meter. För dessa härdar gäller dock samma sak som för A84, nämligen att de som helhet stämmer överens med de villkor som gäller för grupp II. Återstår härdarna A63, A62 och A68–A69. Av dessa tillhör A63 som tidigare nämnts grupp IV medan de övriga härdarna tillhör grupp I. Sammanfattningsvis kan man därmed konstatera att samtliga härdar i undersökningsområdet kunde indelas i fyra karaktäristiska grupper enligt följande:

GRUPP I

Västra koncentrationen: A3, A5, A88, A90, A97, A99–A102, A105, A109

Ströhhärdar:-

Östra koncentrationen: A62 och A68–A69

GRUPP II

Västra koncentrationen: A1–A2, A8, A91, A92, A98, A107, A109, A114.

Ströhhärdar: A6 och A7=A81

Östra koncentrationen: A10, A60, A64–A66, A70, A73–A74, A111–A112

GRUPP III

Västra koncentrationen: A85–A86 och A94

Ströhhärdar: A9, A82 och A84.

Östra koncentrationen: A59, A61, A67, A71 och A75.

GRUPP IV

Västra koncentrationen: A95

Ströhhärdar:-

Östra koncentrationen: A63

Sammanfattningsvis vad gäller härdgrupperingarna visade de att det finns skillnader vilka t.ex. kan bero på skiftande funktioner och på när de anlades. Börjar man med härdarna i grupp I kunde man konstatera att de låg tätt (huvudsakligen 1–3 meter från varandra), var samlade i tydliga koncentrationer runt härdarna A63 och A95 och hade stora likheter med dessa avseende innehåll och uppbyggnad. Grupperna I och IV utgjordes som vi sett av områdets största härdar med rikligt steninnehåll och kraftiga kolbäddar i botten. Skillnaden mellan grupperna låg främst i storlek och orientering där A63 och A95 hade tydlig väst-öst orientering, något som de övriga härdarna saknade.

Härdarna i grupp II hade störst spridning över området och låg i fyra små klungor med härdtomma ytor emellan. Härdarna låg huvudsakligen ca 1–6 meter från varandra och sammanföll rumsligt med härdarna i grupp I, men fanns också mellan dem. Som vi tidigare sett var härdarna små med begränsat kol- och steninnehåll.

Delvis i samma områden som grupp II låg grupp III, vilket innebär att de också inramat anläggningsfria ytor. Härdarna låg huvudsakligen 3–6 meter från varandra. De liknade dem i grupp III men var grundare och saknade i det närmaste kol- och steninnehåll. De kunde närmast betraktas som härdbottnar och föreföll skadade av plöjning. Påverkan av sentida plöjning i området är för övrigt en gemensam nämnare för samtliga anläggningar, men har troligtvis fått störst konsekvenser för de anläggningar som från början varit grunda och innehållit mindre sten än andra. Det ringa djupet, liksom den begränsade kol- och stenmängden, kan naturligtvis också bero på vilken funktion härdarna haft.

Sammantaget förefaller det som om härdarna i grupp I och IV hör ihop, och att de aktiviteter som genererat härdarna måste ha haft med varandra att göra. För det talar närheten och uppbyggnaden men också fyndinnehållet och de naturvetenskapliga analyserna. Att anläggningarna är från samma tidsperiod visar t.ex. ¹⁴C-dateringarna från härdarna i grupp I (A3, A5, A68, A100 och A105) och från grupp IV (A63 och A95) i den västra delen av undersökningsområdet, vilka samtliga dateras till tiden 0–320 e.Kr. d.v.s. romersk järnålder (bilaga 5). Ett tidsspänn om tre hundra år kan synas långt i en diskussion om samtidighet, men om man har i minnet att det handlar om kronologiska ytterligheter och att samtliga individuella härdar faller inom samma tidsram, *kan* det tala för samtidighet. Något som också kan tala för samtidighet är den likartade uppbyggnaden och det faktum att anläggningarna ligger nära varandra utan att ha påverkat varandra. De förefaller alltså hänga ihop på något vis, och har de inte anlagts inom en kortare tidsperiod har i varje fall den tid som förflutit mellan anläggandet av de olika härdarna inte varit större än att man sett eller känt till tidigare anläggningar. I annat fall är det svårt att förklara hur härdarna undgått att störas av varandra när de ligger så

tätt. Sålunda kan härdarna i grupp I och IV ha anlagts under en begränsad tidsperiod, omöjligt dock att säga hur lång, och tillsammans utgjort ett funktionskomplex. Frågan är bara vad de använts till och hur de hänger samman?

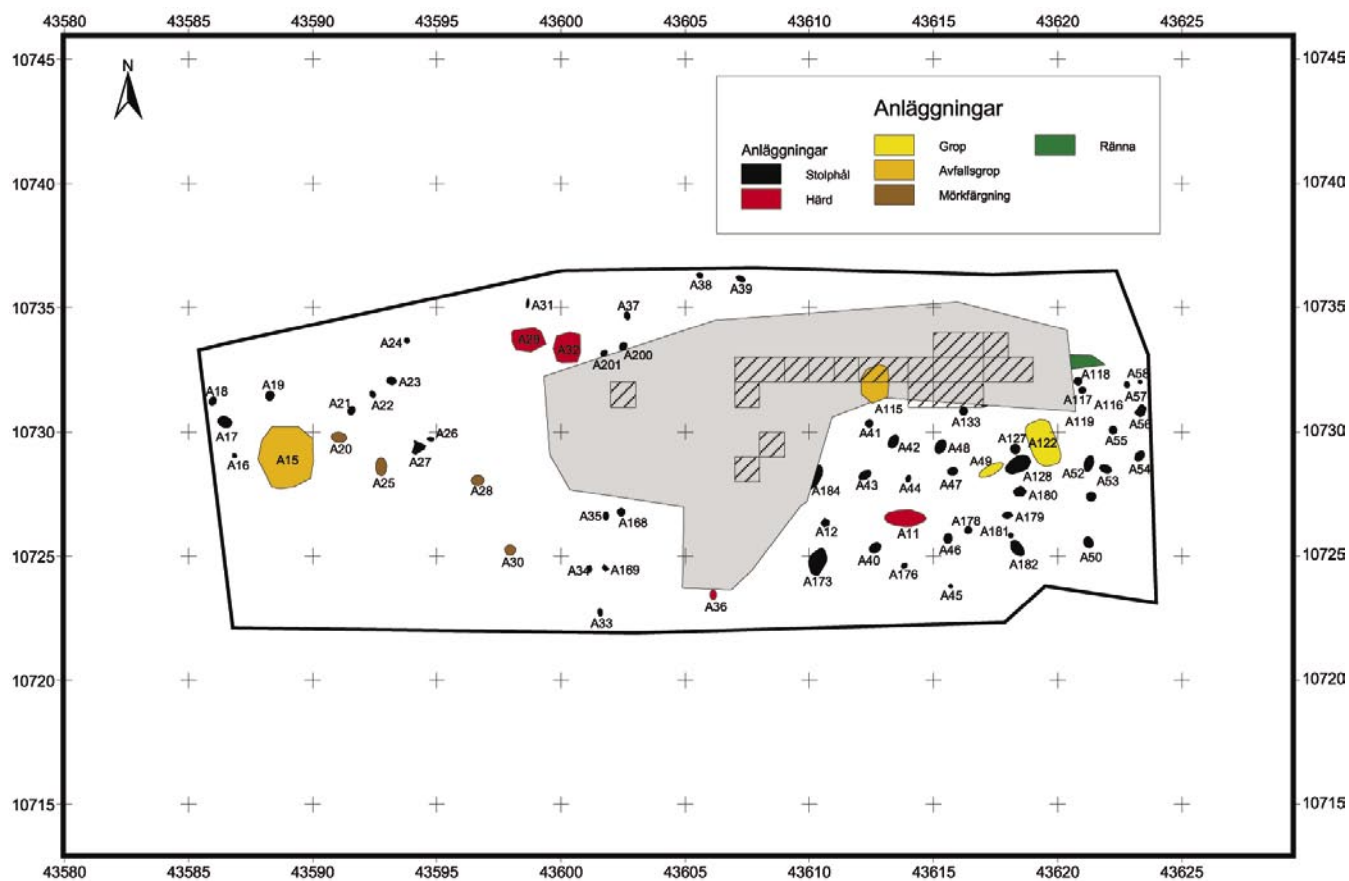
För att försöka svara på det får man titta närmare på härdarnas innehåll vad gäller fynd, stenmängd och vedartssammansättning. Börjar man med sistnämnda kan man konstatera att det både finns både intressanta likheter och skillnader vad gäller sammansättningen av ved mellan de största härdarna A95 och A63, och härdarna i grupp I runtomkring (bilaga 4). Vedartsanalysen av härden A95 visar t.ex. att den innehållit tallved medan härdarna A100, A90, A88, A5, A3 och A105 innehållit björk och al med dominans för björk. Enligt Erik Danielsson, Vedlab, som gjort analysen, är samtliga energirika trädslag som ger bra bränsle. Sammansättningen visar på en medveten insamling av högkvalitativt bränsle men låter oss också ana hur skogsbeståndet sett ut runt härdområdet. Att man använt tall i den största och stenrikaste härden A95 med ca ett ton sten, och björk/al i de mindre härdarna A3, A5, A90, A100 och A105 runtomkring (ca 60–160 kg) bör vara funktionellt betingat. Kanske syftet med de mindre härdarna var att förse den stora härden med varma stenar, och då var lövträd det bästa trädslaget för snabb och effektiv uppvärmning. I den stora härden A95 har man istället eldat med tall som är ett lämpligt träslag för framställning av träkol. Man kan alltså ha eftersträvat en ordentlig glödbädd på vilken de upphettade stenarna från de omkringliggande härdarna lagts. På så vis har man fått en värmekälla som hållit önskvärd hög och jämn temperatur under den tid som varit nödvändig för det man skulle göra. Alltsomoftast är det svårt att veta exakt till vad, men innehållet i härden ger vissa tolkningsmöjligheter. Makrofossilinnehållet innehåller visserligen endast träkol, men ett fyndmaterial bestående av en järnten (F1), nio keramikskärvor (F10–F11) och framförallt drygt 300 g brända djurben (F19) kan tala för livsmedelsberedning av något slag (se också kapitlet Fynd och Bilaga 3 i denna rapport). Fynd av brända ben i härdar kan även indikera metallhantering eftersom fosfor i benet kan öka järnets fosforhalt, och göra det hårdare (Ramkvist 1983, s. 176). Varken slagg, glödska eller förslaggad lera har dock hittats i härden varför förslaget livsmedelsberedning (matlagning) är det troligaste tolkningsalternativet. Detsamma kan sägas om de fyndförande härdarna i grupp I, nämligen A3, A5, A88, A90, A96, A97, A99 och A105. Av dessa anläggningar innehöll A3 brända ben (F15) och en krukskärva (F1-FU), A5 brända ben (F16 och F2-FU, keramikskärva F5-FU och en bit ev hälleflinta F6-FU), A88 brända ben (F17), A90 bryne (F14) och brända ben (F18), A97 brända ben (F20), A99 brända ben (F21) och A105 djurtänder (F22). De vanligaste fyndkategorierna i härdarna är alltså brända ben och keramik vilket talar för matlagning och livsmedelshantering. Tolkningen av härdgrupperna I och IV i den västra delen är alltså att de använts

vid livsmedelsberedning, förslagsvis stekning av kött där sten upphettats i de mindre härdarna och sedan lagts på glödbädden i den stora härden.

Ser vi till härdarna i grupp I och grupp IV i den östra delen av undersökningsområdet kan förhållandet vara detsamma även om vissa olikheter finns. Anläggningarna saknade t.ex. fynd och den största härden A63 hade eldats med björk och inte tall. Dessutom innehöll den ca 200 kg sten till skillnad från A95 som innehöll ca ett ton sten. Däremot påträffades tallved i en av de intilliggande härdarna, A68, som dessutom innehöll amorft kol. Att en glödbädd utgjorts av träkol på björkved och inte tall torde inte spela så stor roll eftersom det huvudsakligen är dessa träslag som använts för träkolsframställning. Den mindre stenmängden behöver inte heller utesluta matlagning/livsmedelsberedning, men det är tänkbart att den varit av annat slag än i den västra delen. För övrigt antas härdarna i grupp I runt A63 ha använts på samma sätt som i den västra delen, d.v.s. försett den stora härden med upphettade stenar.

Vad gäller övriga grupper framträder också intressanta skillnader. De daterade härdarna i grupp II kan vara samtida med dem i grupp I och IV, men de kan också vara äldre. Ser vi till de härdar som daterats (A1, A6, A8 och A10) har två av dem daterats till tiden ca 400 f.Kr.–år 0, d.v.s. förromersk järnålder och två av dem till tiden ca 150 f.Kr.–130 e.Kr., d.v.s. förromersk järnålder/äldre romersk järnålder. Troligtvis representerar denna härdgrupp äldre aktiviteter på platsen. Makrofossilanalyser från några av dem har inte givit några ledtrådar avseende funktion (bilaga 6). Däremot visar vedartsanalysen från tre av fem analyserade anläggningar A1, A6 och A60 att de eldats med ek. Kol från A8 har endast kunnat bestämmas till lövträd (ej ek, alm eller ask), medan kolet från A10 inte gick att analysera. Att ek funnits i tre av de analyserade anläggningarna är intressant eftersom ek i sammanhanget utgör ett udda val av träslag. Tillsammans med härdarnas allmänna uppbyggnad kan valet av bränsle i detta fall tala för att härdarna i grupp II använts på ett annat sätt än härdarna i grupp I/grupp IV. Tyvärr går det inte att säga till vad, då varken fynd eller makrofossil finns i dem. Detsamma gäller för övrigt också härdarna i grupp III.

Slutligen kanske också val av träslag i härdarna visar på skiftande virkestillgång, vilket kan bero på att växtmiljön i närområdet förändras under loppet av järnåldern. Möjligen var t.ex. eken mer framträdande under periodens äldre del än under dess yngre. En annan och kanske troligare förklaring är att valet av ek som bränsle i de äldre härdarna, och tall/al/björk i de yngre, beror på vad härdarna skulle användas till.

FIGUR 16. Översiktsplan över anläggningarna och skärvstenslagret inom fornlämning 78..

FIGUR 17. Översiktsfoto över fornlämning 78 efter avbanning. Regn och dåliga dräneringsförhållanden vattenfylld delvis schaktet och försvårade undersökningen. JLM neg.nr. 00/3:3166.

Fornlämning 78

Ca 500 meter från fornlämning 76, i sydsydostlig riktning ner mot Bredestads kyrka, låg fornlämning 78 parallellt med vägen. Även inom detta område bortschaktades matjorden ner till ursprunglig marknivå, vilket frilade ett omfattande skärvstensbemängt kulturlager, stolphål, nedgrävningar, enstaka härdar och ett par avfallsgropar. Dessutom registrerades ett femtontal mörkfärgningar som vid utgrävning visade sig vara antingen tunna humusfläckar eller stenlyft, och därför har utgått (FIGUR 16).

Det man kunde konstatera vid avbaningen var att det täckande humuslagret varit betydligt tunnare än vid fornlämning 76. Det var dessutom mer svartbrunt till färgen och innehöll större mängd kraftigt nedbrutet organiskt material än matjorden i fornlämning 76. Detta berodde troligtvis på att området inte var lika väl-dränerat som längre upp i backen, och därför betydligt mer vattensjukt. Förklaringen ligger i närområdet eftersom fornlämning 78 omges av vatten, dels Viebäckabäcken i öster, dels ett vattensjukt område i söder mellan vägen och ekonomibyggnaden tillhörande Bona. Att området påverkats av ytligt liggande grundvatten visar också förekomsten av grästuvor runt undersökningsområdet och av att vatten steg upp i försänkningarna i marken som de betande korna lämnat efter sig. En annan förklaring är att området tidigare varit sjöbotten vilket de ställvis förekommande avsättningarna med grovsand/fingrus tyder på. Utifrån äldre kartmaterial är det också känt att sjön Ralången i äldre tid sträckt sig längre söderut än nu, och att Bredestadsdalen innan de stora utdikningarna på 1800-talet utgjordes av omfattande moss- och madområden (Vestbö 1994, s. 14).

Problemet med vatten och den dåliga dräneringen blev också märkbart under undersökningens gång (FIGUR 17). Speciellt gällde det fältets östra del där avrinningen var som sämst, och där djupare anläggningar som stolphål och avfallsgropar vattenfylldes.

Skärvstenslager

I samband med maskinavbaningen frilades ett omfattande skärvstenslager vilket tidigare uppdagats i samband med förundersökningen (Jansson & Nordström 2000). Lagret låg ca 0,1–0,2 meter under markytan och sträckte sig över en ca 120 m² stor yta. Dock var utbredningen något större åt söder, men tyvärr schaktades delar av skärvstenslagrets tunnare och mer stenfria ytterområde bort vid maskinavbaningen, då det var svårt att avgränsa detta från övrig jord. Det kvarvarande lagret varierade i tjocklek och utgjordes huvudsakligen av en 0,1–0,3 meter tjock stenpackning med 0,05–0,2 meter stora skärvstenar i ett svartbrunt kolblandat sandigt humuslager. Vid förundersökningen konstaterades att skärvstenslagret innehöll brända ben och enstaka keramikskärvor. Vid detta tillfälle, liksom vid den tidigare utredningen, framgick att även äldre stolphål och

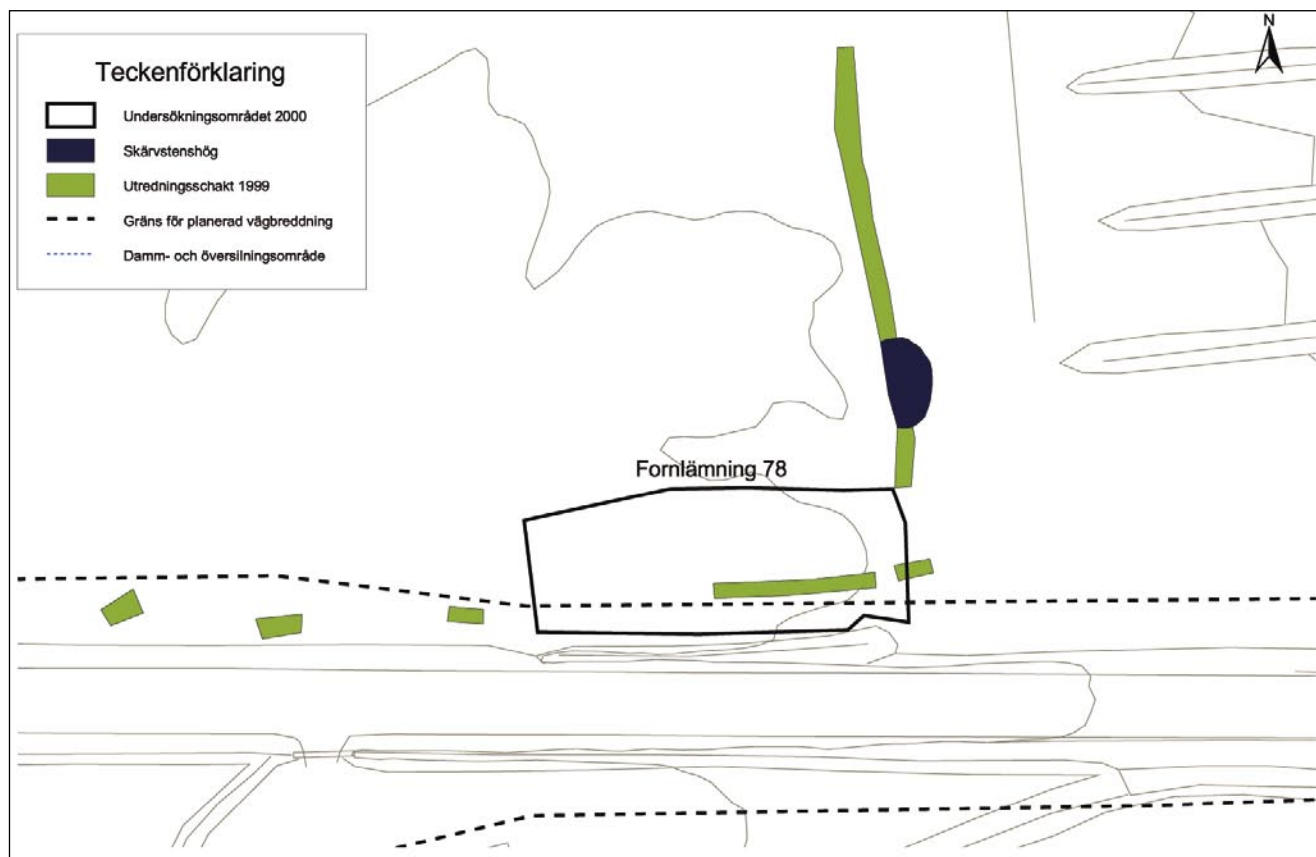
härddar fanns under lagret vilka daterats till 700–1000-talen e.Kr. (Engman 1999 och Jansson & Nordström 2000).

Också yngre anläggningar hade påverkat skärvstenslagret, nämligen en avfallsgrop, A115, fylld med ett material och i viss mån fynd som liknat det i skärvstenslagrets. Samma kan sägas om den större avfallsgropen, A15, väster om skärvstenslagret som haft samma fyllning men som var i det närmaste fyndtom. Möjligen är de båda anläggningarna samtida, alternativt är A15 äldre och skall sammankopplas med det treskeppiga långhus som påträffades under skärvstenslagret.

Att träffa på ett fyndförande förhistoriskt kulturlager i samband med arkeologiska undersökningar hör inte till vardagen, och det är egentligen bara på Visingsö och vid Aneby gård som något liknande tidigare varit aktuellt i länet. Bästa jämförelsen utgör Visingsö, där ca 140 m² av ett totalt ca 400 m² stort kulturlager på en järnåldersboplots rutgrävdes i samband med planerad vägbygge vid Brahekyrkan. Kulturlagret var tämligen fyndfattigt och utgjordes främst av brända och obrända ben, bränd lera, enstaka keramikskärvar, brynen och enstaka flintavslag. Inga specifika aktiviteter kunde utläsas ur materialet, vilket snarast avspeglar de vardagssysslor som förekommit på en boplat. Däremot uppdagades vid provgrävningen att det fanns äldre härddar och stolphål under. Vid en andra maskinavbanning frilades ytterligare härddar samt ett stort antal stolphål. Dessa ingick i ett över trettio meter långt treskeppigt långhus vilket dateras till övergången förromersk järnålder/äldre romersk järnålder (Jansson 2000).

FIGUR 18. Rutgrävning i skärvstenslagret. Mellan husen skymtar undersökningsområdet fornlämning 76. JLM neg.nr. 00/3:3156.

FIGUR 19. Påträffad skärvstenshög norr om undersökningsområdet 2000.

Trots att fyndmaterialet i kulturlagret på Visingsö var begränsat var det angeläget att provgräva, och det är erfarenheterna från denna grävinsats som ligger bakom beslutet att provgräva delar av kulturlagret/skärvstenslagret i Bredestad. Av den anledningen rutgrävdes och vattensållades 22 m² av det totalt ca 120 m² stora skärvstenslagret, d.v.s. ca 20 % (FIGUR 18). Ett batteri med kvadratmeterstora rutor lades i ett väst-östligt stråk i lagrets norra del, vilka skulle förtäta ifall speciella fynd påträffades i rutorna (se FIGUR 5). För att få en större spridning lades också några enstaka provrutor i de västra och södra delarna av lagret. Sammantaget resulterade rutgrävningen i ett begränsat fyndmaterial, vilket pekar på såväl järnframställning som på hantverksaktiviteter av olika slag (se kapitlet Fynd i denna rapport).

Förutom att rutgrävningen resulterade i ett fyndmaterial gav den en bra bild av skärvstenslagrets karaktär. Detta utgjordes av en rejäl skärvstenspackning omgärdad av kolbemängd, sandig humus. Som mäktigast var lagret i den norra delen, där det var 0,3 meter tjockt. I ytterområdena var det endast 0,1 meter tjockt och innehöll betydligt mindre skärvsten. Inga lagerskillnader kunde konstateras utan lagret tedde sig tämligen homogent. Det kan tyda på att det påförda avfallslagret kommer från likartade aktiviteter, och att dessa legat nära dumpningsplatsen eller att lagret ackumulerats under

FIGUR 20 (ovan). Det påträffade långhuset. JLM neg.nr 00/3:3177.

FIGUR 21 (nedan). Långhuset i Bredestad med kyrkan och ladugården till Bona gård i bakgrunden. JLM neg.nr. 00/3:3174.

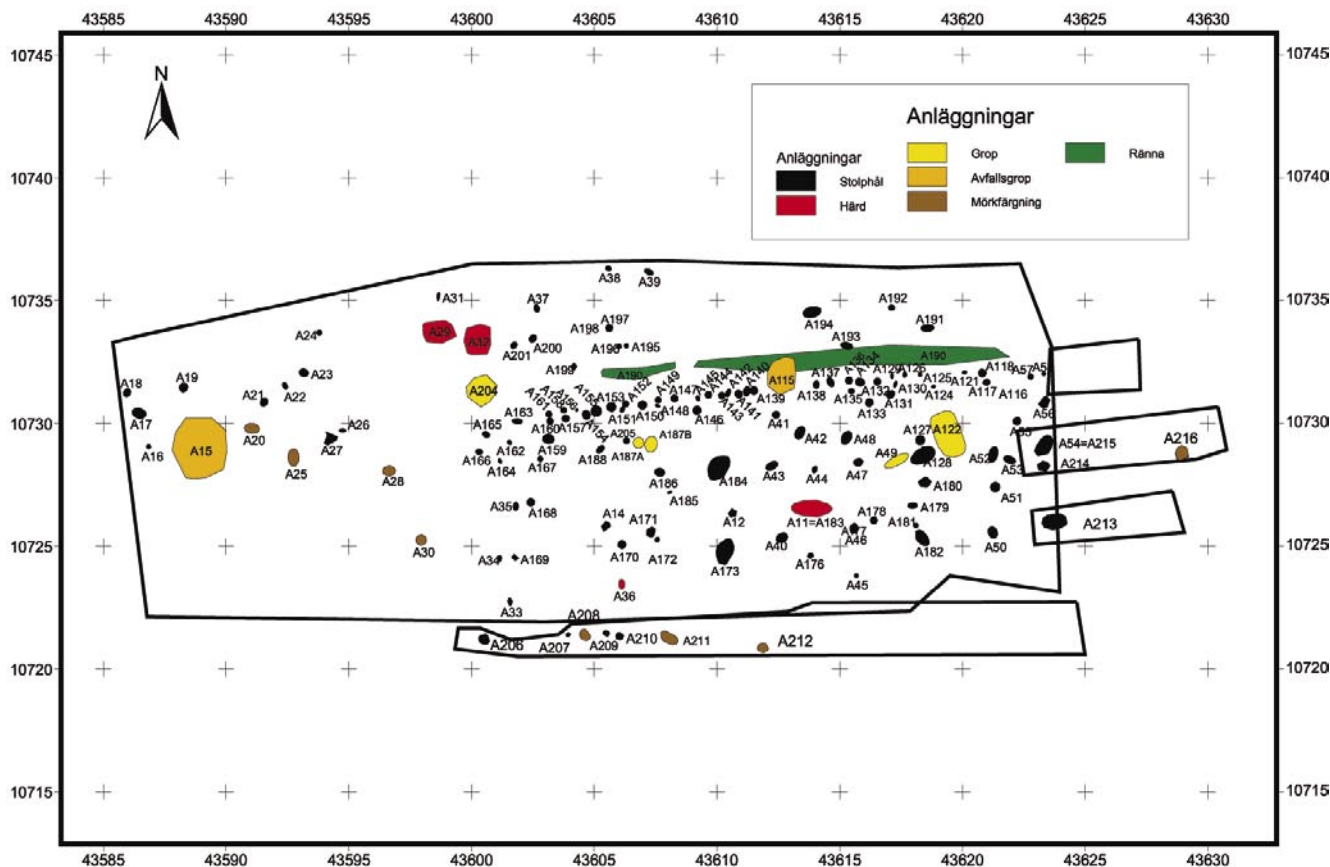

en relativt begränsad tid. Rimligtvis borde variationerna i lagret ha varit större om deponeringen skett under längre tidsrymd, omfattat ett större upptagningsområde eller haft sitt ursprung i sinsemellan skiftande aktiviteter. Att avfallslagret utgjorts av skärvsten i ett kolrikt humuslager kan tyda på att det kommer från utrakade härdar, bålplatser eller kanske ugnar. Att här funnits ett aktivitetsområde med mycket eldande kanske kan förklara val av plats. Närheten till vatten har varit fördelaktigt ur säkerhetssynpunkt, men också om man ägnat sig åt att härda järn, smida, gjuta eller kanske ånga trävirke till hus, båtar, redskap m.m.

Att området runt undersökningsområdet kan ha varit en verkstadsplats visar också förekomsten av en skärvstenspackning som påträffades i samband med en kompletterande etapp 2 utredning 1999 (FIGUR 19). Denna låg ungefär tjugo meter norr om undersökningsområdet och var ca 0,1–0,2 meter hög, ca åtta meter stor och uppbyggd av 0,05–0,1 meter stora och kraftigt skörbrända stenar i ett kol- och sotblandat humuslager (Engman 1999).

Långhuset – yttre konstruktion

Sedan de utvalda provrutorna fingrävts och vattensållats bortgrävdes återstoden av lagret med grävmaskin. Detta frilade en grund, meterbred ränna med öst-västlig orientering, några gropar samt ett stort antal stolphål med ungefärligen samma riktning som rännan. Tillsammans med de stolphål och den härd som frilagts vid den inledande avbaningen ingick dessa i ett treskeppigt långhus med öst-västlig orientering (FIGUR 20 OCH 21). Stolphålsradens östra del låg i det närmaste parallell med den meterbredda rännan, medan den västra delen tenderade att vika av från rännans riktning. Längst i väster svängde stolphålsraden åt söder, och det är troligt att dessa stolphål markerar husets västgavel. Ett par av stolphålen var dubblerade. Det kan antingen betyda att väggstolpar bytts ut eller att västgaveln haft en första avgränsning och sedan byggts ut med en meter. Om det stämmer har den ursprungliga västgaveln utgjorts av stolphålen A157 och A160 i väggen och stolphålen A162, A164 och A33 i gaveln. Utbyggnaden av västgaveln skulle i så fall kunna utgöras av stolphålen A158, A161 och A163 i väggen och A165 och A166 i gaveln. Några spår efter den östra gaveln eller den södra väggen fanns däremot inte i undersökningsområdet, utan utanför i den mån de bevarats. Tack vare Vägverkets goda vilja blev det möjligt att försöka ta reda på detta eftersom de tillät upptagandet av några extra sökschakt öster och söder om undersökningsområdet i samband med att detta skulle läggas igen (FIGUR 22). I söder lades sålunda ett 2 x 25 meter långt schakt i vägdiket, parallellt med det gamla undersökningsområdet. Schaktet var tomt på anläggningar så när som på några enstaka stolphål och mörkfärgningar i den västra delen. Stolphålen A 206, A207 och A209 som påträffades utgjorde troligtvis de sista bevarade resterna efter husets sydvägg,

FIGUR 22. Översiktsplan över samtliga inmäta anläggningar inom fornlämning 78 sedan skärvstenslagret tagits bort, och kompletterande schakt upptagits.

medan A208, A210 och A211 visade sig vara ytliga humusfläckar, vilka utgått. Utifrån undersökningsområdets östra schaktvägg drogs tre stycken 4–7 meter långa och två meter breda schakt i östlig riktning. Schakten lades så att det nordligaste av de tre kom att utgöra husets förlängda vägglinje medan övriga två utgjorde förlängningen av de inre takbärande stolphålsraderna. Inga ytterligare stolphål påträffades i schakten, varken väggstolpar, takbärande stolpar eller gavelstolpar. De kompletterande provschaktningarna innebär sålunda att man utifrån de få stolphålen i det södra schaktet kan säga att huset varit ca 9–10 meter brett. Däremot går det inte att säga hur långt det påträffade huset varit. Ett par möjligheter föreligger dock vad gäller husets längd:

1) Utgår vi från de båda bockparen på vardera sidan om härden A11=A183 i husets mitt, d.v.s. stolphålen A184 och A173 och A128 och A182, och tänker oss att det varit lika stort avstånd mellan dessa och gavlarna i huset bör den östra gaveln ha legat 9–10 meter från bockparet A128 och A182 eftersom den västra gaveln legat 9–10 meter väster om bockparet A184 och A173. Huset skulle i så fall ha varit ca 26–28 meter långt.

2) Utgår man istället från det västligaste bockparet A184 och A173 respektive det östligaste bockparet A54=A215 och A213, och

tänker sig att avståndet mellan dessa och gavlarna varit lika stort, skulle i så fall östgaveln i huset ligga 9–10 meter från bockparet A54=A215 och A213, vilket innebär ett hus på ca 32–34 meter. Om sistnämnda varit fallet hamnar östgaveln utanför sökschakten, vilket kan vara förklaringen till varför denna inte påträffades vid den utökade schaktningen.

Sammanfattningsvis vad gäller husets yttre dimensioner kan man utifrån de bevarade stolphålen i norra väggen och västgaveln se att huset varit ca 9–10 meter brett, mellan 25–35 meter långt och haft svagt utåtbuktande väggar vilka avsmalnat mot gavlarna.

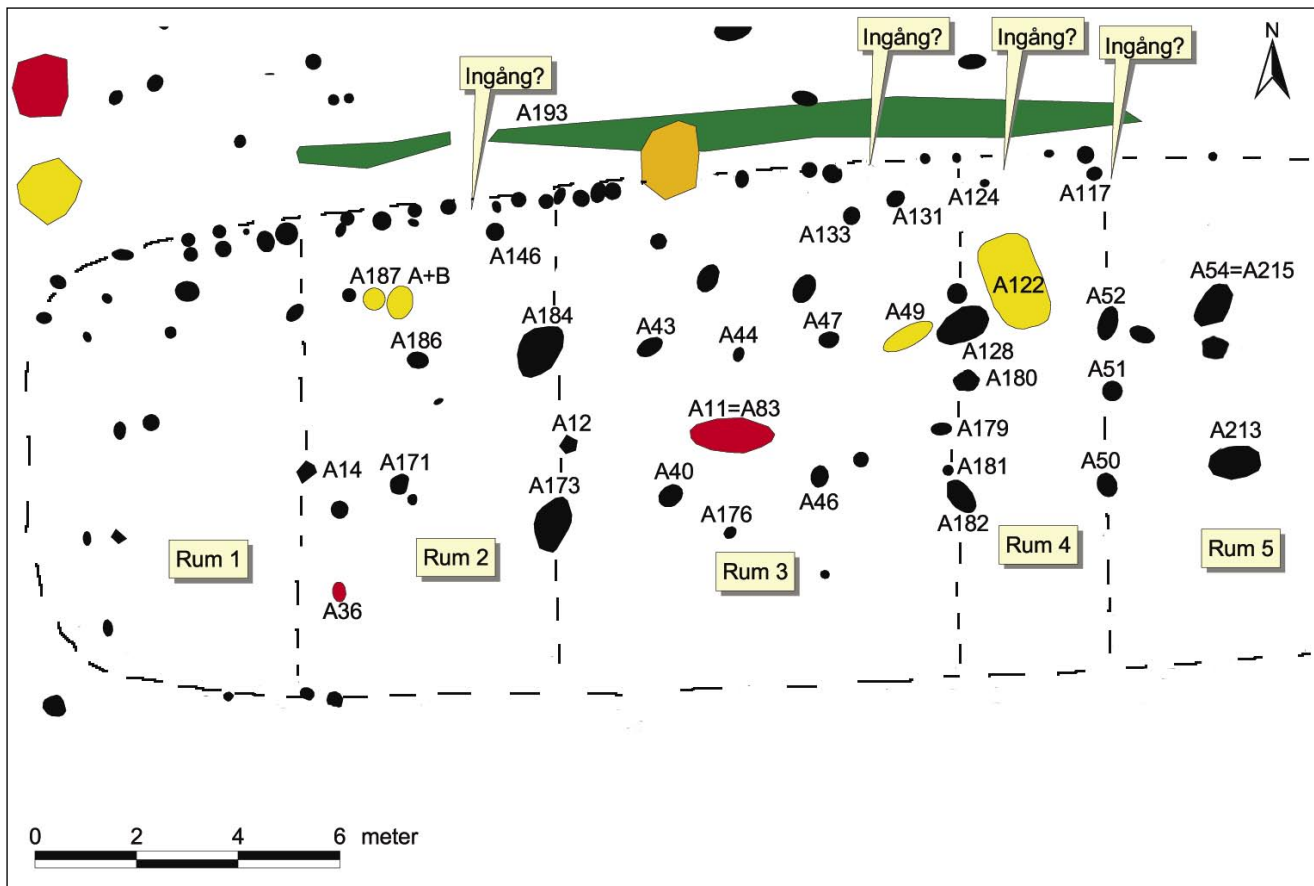
Långhuset – inre konstruktion

Ser man till den inre strukturen har taket i huset burits av fyra bockpar nämligen stolphålen A184 och A173, A128 och A182, A52 och A50 och A54=A215 och A213. Stolphålen varierar i storlek mellan 0,6–1,2 meter, var övervägande ovala, 0,3–0,6 meter djupa och fyllda med svartbrun sandig, siltig humus. Vad gäller steninnehåll skiljer sig bockparet A54=A215 och A213 från de övriga i det att det endast innehöll ett fåtal stenar, medan övriga stolphål var betydligt mer stenrika. Stolphålen A128 och A184 t.ex. innehöll fem–sju 0,2–0,4 meter stora stenar i botten. Det förefaller därmed som om stolparna i det östligaste bockparet inte varit i behov av stenstöd på samma sätt som övriga.

Mellanväggar

Mellan stolphålen i samtliga bockpar utom det längst i öster, d.v.s. A54=A215 och A213 fanns mindre stolphål som kan tolkas som spår efter mellanväggar i huset. Det rör sig om stolphålet A12 mellan A184 och A173, stolphålen A181, A179 och A180 mellan A182 och A128 och stolphålet A51 mellan A52 och A50. Dessutom fanns ett ensamliggande stolphål, A14, i husets västra del. Om detta var spåret efter en fristående stödstolpe som tillsammans med de fyra bockparen burit taket, eller om denna stolpe ingått i en mellanvägg är en öppen fråga. Om det handlar om en fristående stolpe har den i så fall stått i ett ca 9–10 meter långt rum. Har den däremot utgjort del av en avgränsande mellanvägg, vilket antas i det här fallet, har den avdelat husets västra del i två mindre rum, ett närmast västgaveln som varit 5–6 meter långt (rum 1), och ett ca 4,5 meter långt rum (rum 2) närmast husets centrala rum. Detta rum var ca 8 meter långt och hade en 1,5 meter avlång härd mitt i rummet (rum 3). Rummet förefaller att ha avskiljts från de angränsande rummen genom mellanväggar (FIGUR 23).

En intressant detalj vad gäller det centrala rummet är att stolphål, ingående i vad som förefaller vara ytterligare bockpar, fanns i detta rum, nämligen A43 och A40 och A47 och A46. Dessa var ca 3 meter breda och låg 4 meter från varandra. Ca. 5 meter väster om A43 och A40 låg ytterligare stolphål, A186 och A171, ingående i ett bockpar

FIGUR 23. Översiktsplan över långhuset med föreslagen rumsindelning och där möjliga ingångar markerats med pilar. Anläggningar som utgått efter utgrävning har tagits bort.

med ungefär samma bredd som de övriga. Dessa tre bockpar kan liksom övriga ha stöttat taket i huset, men det är också möjligt att de är spår efter ett äldre hus på platsen. Utifrån bockarnas bredd var i så fall mittskeppet i detta hus tre meter brett. Det har däremot inte gått att avgöra hur långt eller brett det varit, hur många rum det haft eller vilken funktion det fyllt, eftersom de flesta konstruktionsdetaljer från det äldre huset antingen suddats ut eller återanvänts då det yngre huset byggdes. Möjligen skulle någon eller några av de anläggningar som påträffats i det yngre huset, t.ex. groparna A187 A+B, A122 och A49 kunna tillhöra det äldre huset, fast de i detta sammanhang tolkats som att de ingått i det yngre huset.

Även en del av anläggningarna runt huset kan korrespondera mot det äldre huset, t.ex. den ^{14}C -bestämda härden A32 som daterats till 660 e.Kr.–770 e.Kr. (Ua-20789), kalibrerat värde 1 sigma. Denna datering förefaller vara något tidigare än dem som gällt det yngre huset. ^{14}C -dateringar från ett par stolphål visar nämligen att detta kan dateras till tidsperioden vendel–vikingatid. Dessa stolphål är A184 som givit dateringen 770 e.Kr.–940 e.Kr. (Ua-20797), respektive A14 som givit dateringen 680 e.Kr.–890 e.Kr. (LuA-4892), kalibrerade värden 1 sigma. Vidare har centralhärden i huset A11=A183 daterats till 690 e.Kr.–960 e.Kr. (LuA-4857), kalibrerat

värde 1 sigma. Sammantaget visar det att det yngre husets datering ligger inom tidsperioden 680 e.Kr.–960 e.Kr.

Vad gäller det yngre husets rumsindelning fanns ytterligare ett par rum öster om det centrala rummet, dels ett mindre rum som endast var 3 meter långt (rum 4) och ett större som var 6–7 meter alternativt 11–12 meter långt beroende på var östgaveln slutat (rum 5). Om tolkningen att huset haft fem rum är riktig, och att rummet med härden utgjort husets mittpunkt, finns en symmetri vad gäller rummens storlek och disposition. Det kan i så fall tala för att det östligaste rummet varit 6–7 meter långt, vilket något sänkar överensstämmer med storleken i det västligaste gavelrummet. Husets östgavel skulle därmed ligga 4–5 meter öster om bockparet A54=A215 och A213 vilket ger en huslängd på 26–28 meter. Tyvärr går det inte utifrån de bevarade stolphålen att entydigt svara på frågan om huset haft fyra eller fem rum. Stolphålet A14 kan som tidigare nämnts vara spår efter en extrastolpe med uppgift att stötta mittåsen i huset. Det skulle tala för fyra rum. Samtidigt kan en ensam stödstolpe, där stolphålet knappt är 0,4 meter i diameter, synas väl klen ifall funktionen varit att stötta mittåsen i ett ca 10 meter långt rum. Alternativet är att A14 ingått i en mellanvägg och att huset således haft fem rum. Andra indikationer på det än stolphålet A14 saknas dock. På frågan hur många rum huset varit indelat i måste man således se till andra detaljer, t.ex. spår efter ingångar i huset eller sammansättning av makrofossil.

Funktionsindelning

Som vi sett av resonemanget ovan är det en öppen fråga hur många rum som funnits i huset, även om tolkningsförslaget i denna rapport är att huset haft fem rum. Det hela handlar om hur man väljer att se de enstaka stolphål som legat mellan stolphålen i vissa bockpar, och stolphålen mellan bockparen i huset. Sålunda antas huset ha haft fem rum där det centrala rummet legat mitt i huset, med den långsmala härden som given mittpunkt. På vardera sidan om denna finns f.ö. ett par motställda stolphål, A176 och A44. Dessa kan ha utgjort stolphål efter en upprättstående ställning med mellanliggande stång, från vilken t.ex. en kedja med krok hängt ner där man kunde hänga en kittel för matlagning. I detta centrala rum fanns ett ensamliggande stolphål A178, f.ö. daterat till 8430 f.Kr.–8240 f.Kr. (Ua-20796), kalibrerat värde 1 sigma. Denna udda datering måste handla om att mycket gammalt trä råkat hamna i ett yngre stolphål.

För att om möjligt få ytterligare information om rumsindelning, alternativt skiftande aktivitetsområden i huset, skickades jordprover för makrofossilanalys från några väggstolpar (A118, A134, A138, A147, A150 och A161) samt från en av de takbärande stolparna, A184, och från hushärden A11=A183. Materialet var dock för magert för att

en funktionsindelning av huset skulle kunna göras, och dessutom representerade inte jordproverna hela husets utbredning (bilaga 6). Bevaringsförhållandena har också varit skiftande i huset eftersom material från anläggningar nära härden haft större chans att bevaras än material i anläggningar en bit från härden, t.ex. material från väggarna. Materialet i dessa har troligtvis hamnat där i samband med rengöring av golven. Vad som går att utläsa utifrån makrofossilanalysen är att det i den östra delen av huset finns en liten övervikt för åker- och ängsgrödor. De anläggningar som innehållit ängsväxter är de östligaste av de analyserade stolphålen i vägglinjen samt provet från det takbärande stolphålet. Från raden av väggstolpar i husets västra del analyserades ett prov, vilket var tomt på fröer. Avsaknaden av material från husets västra del gör att det inte går att uttala sig om rumsutnyttjande i denna del av huset.

Av övriga anläggningar analyserades också ett jordprov från huset härden samt från en rektangulär grop A122 i rum 4 i husets östra del. Sistnämnda, daterad till 680 e.Kr.–810 e.Kr. (Ua-20795), kalibrerat värde 1 sigma, innehöll havre (1 korn), benfragment samt obrända vedrester av tall. Sjögren benämner materialet recent, och tolkar det obrända träet som rester efter en käpp som slagits ner i modernare tid och därför hamnat under kulturlagret med skärvsten. De stratigrafiska sammanhangen mellan överlagrande kulturlager och underliggande grop motsäger dock detta då gropen helt täckts av skärvstenslagret. I den 1,0 x 1,7 meter stora gropen A122 påträffades vidare rester efter en till största delen obränd plankan från al (bilaga 4). Plankan påträffades i botten av gropen och hade samma orientering som denna. Genom lyckliga omständigheter har den inte ruttnat bort, kanske tack vare att den delvis varit eldpåverkad. I den 0,2 meter djupa gropen fanns även en tand och benfragment, och möjligen har gropen utgjort någon slags förrådsgrop där den bevarade plankresten kan utgöra sista resten av träfodring eller dylikt.

Sammanfattningsvis tyder makrofossilanalysen från fröerna i huset på att ett flersädesbruk kan ha införts under den tid som huset varit i funktion. Däremot kan fröinnehållet inte användas för en funktionsindelning av huset.

Ingångar

Ett långhus som det i Bredestad har självklart haft flera ingångar och frågan är naturligtvis hur många. Tyvärr går det inte att säga om ingångarna legat på husets ena långsida eller på båda, eftersom stolphålen efter den södra väggen nästan helt saknas. Rimligtvis bör det dock ha funnits ingångar på båda långsidorna. Vi vet inte heller hur situationen sett ut i gavlarna, om det funnits ingångar där också. När det gäller en diskussion om antalet ingångar är vi sålunda hänvisade till hur situationen ser ut utifrån den norra långsidan (se FIGUR 23).

Stolphålets placering i norra långhusväggen ger antydningar om indragna stolphål i vägglinjen på fyra ställen, vilket kan indikera ingångar. Från väst till öst utgörs dessa av stolphålen A146, A133, A131, A124 och A117. Av dessa är det framförallt A133 och A131 som uppfattas som en tydlig ingång. De båda stolphålen ligger indragna ca en meter från vägglinjen och står dessutom ca en meter från varandra i något skev position. Stolphålen är stenskodda, 0,3 x 0,4 meter stora, 0,1–0,25 meter djupa och med skålformad till U-formad profil. Båda stolphålen var fyllda med svartbrun siltig humus och små skärvsten, d.v.s. av det överlagrande kulturlagret. Den förmodade ingången har lett in till det som antas vara husets största och mest centrala rum med eldstad i husets bostadsdel (rum 3).

Ca två meter öster om denna ingång ligger det mindre stolphålet A124 som möjligen antyder en ingång i det som kan vara ett särskilt rum, rum 4. Möjligen har detta rum utgjort något slags förrådsrum närmast bostadsdelen, eftersom den stora gropan A122 tolkats som en möjlig förrådsgröp. Stolphålet var 0,2 meter i diameter och ca 0,1 meter djupt, alltså betydligt klenare än de övriga två. Ett frågetecken får därför sättas för denna möjliga ingång. Man skall dock ha i minnet att alla ingångar i ett hus inte haft samma dignitet, och därför inte behöver vara konstruerade på samma sätt. Det rum det här är frågan om uppfattas exempelvis som husets minsta rum, möjligen använt till förvaring av något slag med tanke på den eventuella förrådsgruppen, och på närheten till bostadsdelen. Ingången till ett sådant rum behöver sålunda inte ha sett likadan ut som den in till husets centrala bostadsdel.

Förflyttar vi oss ytterligare ca två meter åt öster finns det indragna stolphålet A117, vilket är något större än A124, närmare bestämt 0,3 x 0,4 meter stort och ca 0,1 meter djupt. Detta har lett in i husets östligaste rum vars funktion vi inte känner (rum 5).

Slutligen, vad gäller stolphål som kan indikera möjliga ingångar, skall A146 nämnas – ett ca 0,5 x 0,4 meter stort stolphål och 0,15 meter djupt. Det som är intressant med detta är att läget, och den förmodade ingång som stolphålet indikerar, helt sammanfaller med en öppning i den öst-västligt liggande rännan A193, vilken löper mer eller mindre parallellt med husets nordvägg. Rännan har något skålformad profil, är ca 4 respektive 17 meter lång, 0,8 meter bred, 0,1 meter djup och fylld med brun sandig humus. Även bredden på öppningen överensstämmer med stolparnas glesare placering i vägglinjen, vilka båda uppgår till ca en meter. Denna möjliga ingång har lett in till ett rum beläget omedelbart väster om husets bostadsdel (rum 2). Där finns en härdrest A36 och ett par kokgropar A187a och A187b. Möjligen har rummet fungerat som grovkök där tillagning av kött eller andra slags livsmedel försiggått.

Sammantaget finns sålunda fyra möjliga ingångar i husets norra långsida, vilka i tre fall av fyra sammanfaller med läget för husets förmodade mellanväggar, om man utgår från de stolphål som ligger

indragna från vägglinjen. Frågan är om det är realistiskt? Ser vi till de indragna stolphålen är det bara i ett fall som de utgörs av ett par stolphål mitt emot varandra (A133 och A131). Övriga ligger ensamma utan motstående stolphål. Det innebär att de enstaka stolphålen A124 och A117 kan vara resultatet av omstolpningar eller peka på ombyggnationer av norra långhusväggen. Något som dock kan tala för att Bredestadshuset haft flera ingångar är jämförelsen med t.ex. vikingatida hus från Danmark (Schmidt 1999). Av denna publikation framgår att ingångarna i de danska husen ofta sammanfaller med läget för mellanväggarna. Undantag utgör den ingång som lett rakt in i husets uppvärmda centralrum, vilken aldrig tycks ha varit placerad vid en mellanvägg utan lett rakt in i centralrummet.

För att återgå till stolphålet A146 och den förmodade ingången till rum 2, kan öppningen i rännan A193 ha tillkommit då man gått in och ut ur huset. Om det är riktigt kan rännan representera tidigare lämningar och möjligen kopplas till ett äldre hus på platsen innan det aktuella långhuset byggdes? En del av rännan skulle sålunda ha blivit bortnött då man gått över den. En annan förklaring kan vara att det funnits någon form av stängsel, eller annan form av avgränsning från ingången och ut mot gårdens norra del. I så fall är rännan samtida med långhuset och representerar kanske någon form av markslitage intill norra husväggen. Med tanke på att det kan ha funnits flera ingångar till de olika rummen från norra långhusväggen, och att man säkerligen gått fram och tillbaka mellan de olika ingångarna, är det fullt möjligt att det till sist utbildats en långsmal försänkning parallellt med husväggen. Markslitage intill en husvägg kan också vara orsakad av att människor ägnar sig åt sysslor i skydd av husväggen, att gårdens kriter vässat hornen mot husväggen eller att de tagit skydd under ett utskjutande takfall ifall det regnat.

Liknande rännor har påträffats i Rickomberga i Uppland i ett hus daterat till vendeltid (HG 174 1995, s.190). Utanför, och parallellt med stolphålen i väggen på husets västra del, påträffades en långsmal mörkfärgning, ca 16 meter lång och 1,5 meter bred. Denna tolkades som spåren efter en torvvägg (Katalogdelen i Hus & Gård 1995).

Sammanfattningsvis vad gäller ingångar kan man säga att huset bör ha haft åtminstone två ingångar i den norra långväggen, en i den västra delen in till ett rum tolkat som ett möjligt grovkök och en huvudingång in till bostadsdelen av huset. Dessutom kan ytterligare ingångar ha funnits, vilka i så fall sammanfallit med lägena för de föreslagna mellanväggarna mellan husets två östligaste rum. Vad gäller ingångar skall man också ha i minnet att tillgång till husets olika rum också kan ha skett genom dörrar i mellanväggarna inne i huset, resonemanget kring rännan norr om långväggen till trots. Av sådana eventuella ingångar finns dock inga bevarade spår.

Stolpkonstruktionen

VÄGGSTOLPAR. Det fanns trettiofem stolphål efter väggstolpar i husets norra vägg medan tre stolphål fanns kvar i den södra vägglinjen. Stolphålen var 0,2–0,5 meter stora, 0,1–0,2 meter djupa, fyllda med mörkbrun sandig, siltig humus och ibland stenskodda. Vanligtvis var stolphålen 0,2 meter djupa och 0,2–0,3 meter stora (bilaga 1).

MELLANVÄGGSSTOLPAR. De sex stolphål som möjligen indikerar mellanväggar var huvudsakligen 0,3–0,4 x 0,5 meter stora och 0,2–0,25 meter djupa. Något enstaka var stenfyllt och samtliga fyllda med sandig, siltig humus.

TAKSTOLPAR. De åtta gropar som tolkas som stolphål efter husets takbärande stolpar varierade mellan 0,5–1,2 meter i storlek och 0,25–0,5 meter i djup, där det minsta (A54=A215) var 0,6 x 0,4 meter i diameter och 0,25 meter djupt, och de största var 1,2 x 0,8 meter i diameter och 0,5 meter djupa (A173 och A128). Samtliga stolphål utom det minsta var skålformade och fyllda med svartbrun sandig, siltig humus. Vissa innehöll skärvsten, vilket kan förklaras med att de fyllts upp av det ovanliggande kulturlagret, medan andra innehöll ett flertal större 0,2–0,3 meter stora stenar i botten. De stenskodda stolphålen utgörs av A54=A215, A184, A173, A128 och A182.

De sex stolphål som kan ha ingått i en äldre huskonstruktion uppvisade vissa variationer sinsemellan i det att de varierade mellan 0,3–0,6 meter och 0,15–0,3 meter i djup. De mindre stolphålen hade tydligt V- eller U-formad profil medan de större var flackare. Variationen mellan stolphålen kan bero på i vilken grad de påverkats då det yngre huset byggdes på samma plats, alternativt att de inte tillhört en äldre byggnad utan ingått i det yngre långhuset.

Anläggningar runt huset

Förutom rännan A193 norr om huset påträffades även spridda stolphål. Dessa låg dels norr om rännan, dels runt en större avfallsgrop, A15, en nedgrävning, A25, samt vid härdarna A29 och A32. Av dessa har härden A32 daterats till 660–770 e.Kr., d.v.s. ungefär samma datering som för gropan A122 vilken daterats till 680–810 e.Kr. Båda anläggningarna hamnar sålunda inom ramdateringen för huset, vilket utifrån ¹⁴C-prov från de takbärande stolparna A14 och A184, och från härden A11=A183, daterats till tiden 680–960 e.Kr. En intressant detalj kring härden A32 är att den markkemiska analysen avseende magnetisk susceptibilitet (Ms) visar på mycket låga värden (bilaga 6). Härden har alltså inte varit en ”vanlig” härd, d.v.s. en anläggning i vilken en hög temperatur uppnåtts. Istället tyder det låga Ms-värdet på en låg temperatur, och med tanke på att förkolnade sädeskorn efter emmer påträffades i anläggningen kanske den använts för rostning av sädeskorn.

De enstaka stolphålen runt huset och runt avfallsgropan A15 är däremot mer svåranalyserade. Eventuellt utgör de spår efter kon-

struktioner utanför undersökningsområdet. Vad gäller avfallsgropen A15 kan man konstatera att den varit fylld med kolblandad, sandig humus och skärvsten, ett innehåll som liknar skärvstenslagret som överlagrat långhuset. Även enstaka spridda ben och bränd lera påträffades i fyllningen. Ser man till profilen genom anläggningen förefaller det som om gropen A15 omgrävts. Skärvstensfyllningen representerar i så fall en yngre fas då gropen varit ca två meter i diameter. Denna har anlagts i en äldre, ca 2,4 meter stor grop fylld med svartbrun, sotig humös silt. Möjligen kan det vara så att en äldre grop tömts på sitt innehåll för att bereda plats för nytt material och att den på så vis kommit att bli något mindre i storlek.

Fynd

Fornlämning 76

Inom fornlämning 76, härdområdet, var fyndmaterialet sparsamt och bestod, som man kanske kunde förvänta sig, främst av djurben. Samtliga fynd fanns i den högre belägna nordvästra delen av undersökningsområdet.

Ben

Benen har analyserats av Leif Jonsson (bilaga 3). Sammanlagt fanns 360 g ben, varav 331 g (92%) i den stora härden A95 (F19). Övrigt benmaterial fördelar sig i härdar som samtliga låg i mindre än åtta meter från A95 (A3, A5, A88, A90, A97, A99, A105). Benmaterialet var genomgående bränt. Under förundersökningen hittades ett fåtal benbitar inom fornlämningsområdet.

Järnföremål

Ett metallföremål i form av en obestämbart långsmal järnten med rektangulärt tvärsnitt (F1) hittades i den stora härden A95.

Keramik och bränd lera

Ett par mindre keramikbitar (F10 och F11) kom från A95, varav en mynningsbit, sammanlagt 10 g. De kan eventuellt härröra från samma kärl, ett mindre kärl med rak mynning. Båda skärvorna är brända i oxiderande atmosfär, och de har röd ut- och insida och är svarta i mitten och magrade med 1–4 mm stora granitkorn. Mynningsskärvan (F11) är dock glesare magrad och något tunnare (7 mm) än den andra (9 mm). Båda har polerad in- och utsida. Keramiken kan sägas ha stenålderskaraktär med sin grova magring och dåligt oxiderade gods (Stilborg 2002, muntligt meddelande). Kontexten placerar dem dock i järnåldern. Den tredje keramikbiten (F12) på området kom från härden A96 och har mer tydlig järnålderskaraktär. Det är en mynnings-skärva, magrad med små granitkorn, oxiderat bränd med rödsvart flammig, glättad utsida och svart insida med fastsittande matskorpa. Skärvan är 6 mm tjock och har spår av en hank nära mynningen.

(Stilborg 2002, muntligt meddelande.). Den kommer troligen från ett mindre matlagningskärl med svagt inåtböjd mynning.

En bit bränd lera framkom som lösfynd vid schaktningen.

Stenföremål

I en av hårdarna (A88) fanns ett bryne som del av fyllningen. Dess ena sida var sotig av elden och har troligen sekundäransvänts för varmhållning. Brynet var tillverkat av rödgrå sandsten, trekantigt i formen där triangelns bas utgjorde en brottyta. De två andra kanterna var släta och något rundade. Över- och undersida släta, platta. Översidan eventuellt med spår av prickhuggningsteknik. Under utredningen hittades ett avslag av hälleflinta i en härd.

Fornlämning 78

Inom fornlämning 78 hittades de flesta fynden vid rutgrävning av skärvstenslagret, enstaka fynd fanns även i anläggningar i och kring huslämningen. De fynd som kan dateras okulärt tycks vara vikingatida.

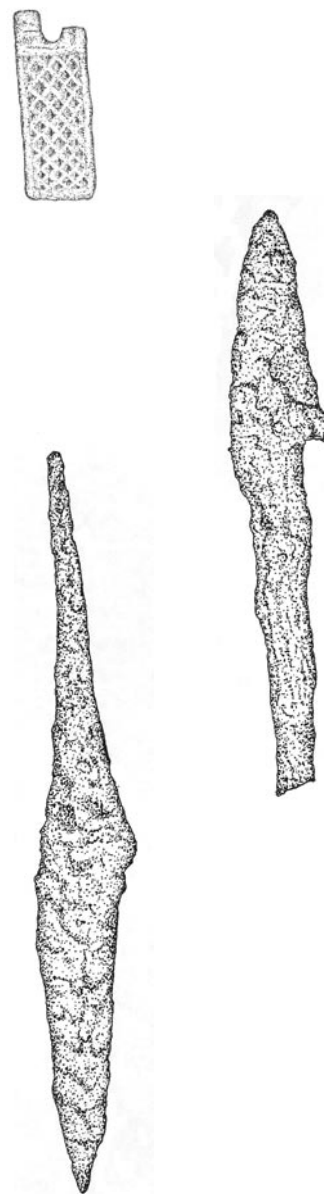
Ben och horn

Inom fornlämning 78 togs sammanlagt 1 093 g ben tillvara. De hittades så gott som uteslutande vid rutgrävning av skärvstenslagret och där främst i rutorna 1–3 som låg intill varandra. Inom ruta 3 fanns avfallsgropen A115 som innehöll 282 g ben. Därutöver fanns 66 g ben i avfallsgropen A15 och 1,3 g i härden A32. Även vid tidigare utförd utredning och förundersökning har mindre mängder brända ben tagits tillvara inom området.

Bronsföremål

Bronsföremålen kommer från rutorna 1 och 3 i skärvstenspackningen. F2 är ett rektangulärt bronsbleck/beslag 25x10 mm, 1 mm tjockt (FIGUR 24). Beslaget har haft ett hål i ena änden och är försett med ett smårutigt rombmönster och förgyllt. Baksidan är helt slät utan guld. Möjligen har föremålet ursprungligen utgjort del av en hästmundering, remändebeslag, eller spänne. Det har inte gått att hitta någon exakt motsvarighet i sedvanlig referenslitteratur. Dock finns flera föremål med likartad dekor t.ex. keramik, benkammar och nålhylsa från Birka (Arbman 1943) och en remlöpare av järn med silvertauschering och liknande rombmönster från Lunda på Lovö (Petré 1984, s. 395).

F3 är ett tunt bleck, kvadratisk i formen ca 30x30 mm stort med en rak och tre ojämna kanter och kan möjligen ha utgjort del av underskålla till en spännbuckla. F4 utgörs av ett långsmalt föremål 68x68 mm, försett med punktornamentik på den rundade översidan. Undersidan är platt och slät. Den ena änden är avsmalnande och rund i tvärsnittet. Här finns en skåra som troligen uppstått genom sprickbildning. Föremålet kan ha utgjort en del av en ringnål eller eventuellt av en arm- eller halsring.

FIGUR 24 (överst). Förgyllt bronsbeslag F2. Skala 1:1. Illustration: Ragnhild Bronsek. FIGUR 25. Eneggad kniv F5. Skala 1:1. FIGUR 26. Möjlig skinnberedningskniv F6. Skala 1:1. Illustration: Ragnhild Bronsek

Järnföremål

Två knivar hittades i skärvstenspackningen. Båda är små med eneggade blad med triangulärt tvärsnitt och en tånge som smalnar av bakåt och har rektangulärt tvärsnitt. F5 har rak rygg och avsatt tånge på typiskt vikingatida vis och är 75 mm lång, inklusive tången; bladet är 30 mm långt, 15 mm brett och 3 mm tjockt. Knivbladet är välbevarat men tången avbruten i änden (FIGUR 25). F6 är välbevarad och har svagt bågformad rygglinje och närmast konkavt blad (FIGUR 26). Knivar liknande F6 kan ha nyttjats vid skinnberedning (Arrhenius 1989). F8 kan eventuellt vara en tånge till en kniv. Fyndet utgörs av en långsmal järnten 47 x 47 mm, 4 mm tjock med rektangulärt tvärsnitt och avsmalnande något krökt ände.

En bandformig isbrodd hittades i skärvstenspackningens ruta 9. Den är platt, bred (16 mm) på mitten och smalare ute i ändarna. Själva piggen har brutits av och framträder bara som en knappt skönjbar upphöjning. Tre obestämbara järntenar framkom i skärvstenspackningen (F7, F52 och F130). Vid rensning av avfallsgropen A15 hittades en hästskosöm i matjorden (F23).

Slagg/ugnsrester

Rester efter järnframställning förekom i stora delar av skärvstenspackningen. Delar av en ugnsvägg fanns i rutorna 5 (183 g) och 10 (79 g), dessutom fanns mindre mängder (under 10 g) i rutorna 1, 8, 13 och 14. Slagg fanns i rutorna 1 (40 g), 2 (98 g), 3 (381 g), 8 (36,8 g) 9 (33 g) och 10 (56 g) samt mindre mängder (under 10 g) i rutorna 5 och 14. Delar av blästermunstycken låg i rutorna 1 (F53 och 56), 2 (F67), 3 (F44) och 5 (F83). Dessutom fanns förslaggad sand i några av rutorna, framförallt i ruta 3. Samtliga rutor med spår av järnframställning var belägna i skärvstenspackningens NÖ delar.

Den sammantagna bedömningen är att slaggen och ugnsgresterna är lämningar efter en järnframställningsplats. Smide kan också ha förekommit men inga belägg för det kan hittas i materialet. Det finns reduktionsslagg men inga smidesslaggbitar. Många av bitarna är små med mycket luft och lera i och därför svåra att bestämma. Flera har kolavtryck. F35 som hittades i avfallsgropen A115 under skärvstenspackningen skiljer sig från den övriga slaggen. Det är en tappslaggbit, som varit löst rinnande och stelnat till en nästan kvadratisk, massiv magnetisk klump. Den kan okulärt dateras till 800–1350 e.Kr. Blästermunstyckena är små och fragmenterade med hål som uppskattningsvis haft en diameter på 13–25 mm. Här skiljer sig F83 som är ovanligt stort med ett hål med en uppskattad diameter på 40–50 mm. Det har troligen använts i en järnframställningsugn (Englund 2001, muntligt meddelande).

Keramik

KÄRL. Sammanlagt hittades i området 95 g keramik från kärl fördelat på tolv skilda keramikfynd. Fyra av dessa kom från A115, en avfallsgrop under skärvstenspackningen. De andra kom från rutorna i skärvstenspackningens norra del. De enskilda fynden representeras av 1–8 bitar varav ingen är större än 30 x 20 mm. Eftersom kärlen är så fragmenterade och odekorerade, utom i ett fall (F57), är det svårt att säga något övergripande om dem annat än att det, enligt Ole Stilborg (2002, muntligt meddelande), rör sig om relativt små kärl. All keramik ger intryck av att vara bränd i oxiderande atmosfär.

F46, F57, F79 och F91 är alla genombrända, ljus grårosa keramikfragment med glättad utsida och ringa magring. Eventuellt har de blivit sekundärbrända i skärvstenspackningen. Tjockleken varierar mellan 6 och 11 mm. I F46 finns en liten bottenbit från ett kärl med markerad bottenkant samt en skärva som tyder på en utåtböjd mynning. Den dekorerade skärvan (F57) är försedd med två tunna parallella horisontella linjer – dubbelbandsdekor, vilket antyder att den kan vara något äldre än från järnålderns sista perioder. En av de två skärvorna i F91 har också en linje som kan vara ditsatt i dekorativt syfte, eventuellt rör det sig om intryck av grässtrå. Den andra skärvan är liten, 1,5 x 1,3 mm och har mönster i form av små prickar och band, troligen textilavtryck. Den tycks vara magrad med ben. F79 innehåller bl.a. en skärva som kommer från ett kärl med rak mynning.

Övriga keramikfynd härrör från kärl med rödbränd, glättad utsida och svart glättad insida magrade med bergart med 1–5 mm stora korn. Tjockleken är 6–10 mm. Två bottenskärvor kommer från varsitt kärl med konvex buk och markerad bottenkant (F45 och F120). Vid utredning och förundersökning hittades ett fåtal skärvor i anslutning till området. Dessa är finare magrade än de ovan nämnda.

VÄVTYNGDER. F40, F42 och F43 från ruta 3 utgörs av ett tjugotal släta keramikbitar som är välvda åt flera håll där magringen inte är skönjbar. Troligen kommer bitarna från brända vävtyngder (Stilborg 2002, muntligt meddelande). Normalt är vävtyngder omagrade och inte genombrända, d.v.s. de har endast utsatts för kortvarig bränning. Troligen var de obrända då de användes till sitt ursprungliga ändamål men har senare bränts av någon anledning. De kan exempelvis ha användas sekundärt för värmehållning i härdar eller som blästerskydd om hålet passerat. Fynden här är inte genomoxiderade och har följaktligen inte använts för värmehållning; däremot kan de ha nyttjats som blästermunstycken. De kan också blivit upphettade i själva skärvstenslagret. Från ruta 3 kommer även F41 som är ett ojämnt vävtyngdsfragment med ett stort tumavtryck och F36, bränd lera som möjligen innehåller vävtyngdsfragment. Vävtyngdsfragment fanns även i ruta 1 (F58) och 14 (F132). F27 som

kommer från härden A32 utgörs av omagrade och ojämna bitar som eventuellt härrör från en konisk vävtyngd.

Inga gjutformsfragment har hittats i materialet.

Bränd lera

Bränd lera kan vara rester efter lerklining från brända hus, ugnskupoler eller lertäckta härdar (Lindahl et al. 2002). Inom fornlämning 78 hittades 1 450 g bränd lera i nästan samtliga rutor i skärvstenspackningen. Rutorna 1, 2 och 7 innehöll över 100 g vardera. Leran kan härröra både från huset, vars stolphål fanns under skärvstenspackningen, och från ugnar eller liknande konstruktioner. De anläggningar som innehöll bränd lera var avfallsgroparna A115 (i ruta 3) och A15 samt härden A11. Även i ett utredningsschakt strax söder om vägen framkom en liten mängd bränd lera.

Stenföremål

Ett par stenar i skärvstenspackningen som avvek från stenmaterialet i övrigt genom att de var släta och runda insamlades. F103 är av granit och ca 40 mm i diameter; F144 är sandstensliknande, oval och 21 x 15 mm. Den större stenen är i minsta laget för att användas som malsten. Kanske har stenarna använts i något rituellt sammanhang eller så är de naturligt slipade. Under utredningen hittades ett kvartsitavslag i en hård belägen strax söder om vägen.

Pärlor

Fem pärlor/pärlfragment av glas hittades vid vattensällning av skärvstenspackningen. Tre av dem låg i ruta 1, en i ruta 7 samt en i den fyndrika avfallsgropen A115 i ruta 3.

F147 är ett fragment av turkosblått transparent glas. Pärlan har varit rund och försedd med kraftiga, upphöjda ränder i samma riktning som hålet, troligen en så kallad melonformad pärla. F148 är en mörkblå halvtransparent segmentpärla med två segment av runda pärlor 6 mm i diameter med struktur på längden, troligen tillverkad genom dragning. Typen finns under hela vikingatiden men är inte äldre än från 700-talets slut (Callmer 1977, 2000). De är troligen orientaliska importprodukter. F149, en halvtransparent liten rund pärla 6 mm i diameter, brandskadad och vittrad, har samma mörkblå färg. F151 är gul, närmast opak och skivformad med en diameter på 8 mm, tillplattad i ena änden, välvd i den andra. Hålet är 2 mm. Pärlan kan ha tillverkats genom att en liten glasbit smälts på ett plant underlag och genomborrats med ett dorn (Olldag 1994). F152 är ett fragment från en rund pärla av opakt glas med ett turkost öga och vita linjer som strålar ut från detta mot en tegelröd bakgrund. Pärlor med denna typ av dekoration är de vanligaste millefioripärlorna (Olldag 1994, s. 238). De har sin största utbredning i det Elbgermanska området, men finns även i Polen och Danmark. De har daterats till romersk järnålder men finns även i vikingatida

material. Föremål kan ha haft lång brukningstid och cirkulerat länge om de inte var så vanliga på platsen och inte främst brukades för att understryka identitet (Artelius 2000, s. 142).

Det är ovanligt med stora mängder pärlor på vanliga boplatser, medan stormansgårdar och handelsplatser visar större fyndtäthet. De fem fragment som hittats här är dock för få för att ensamma indikera handelsplats eller stormansgård. Fynd av pärlframställningsrester har heller inte hittats. Å andra sidan ger pärlframställning ofta mycket ringa avfall och dessutom sållades inte hela skärvstenspackningen. Tillverkning av glaspärlor är dock inte så enkel som ofta antagits utan har krävt specialkunskaper, kanske av rörliga hantverkare som uppehållit sig länge vid vissa handelsplatser (Callmer 2000 s. 117ff.).

Övrigt material

En bit hasselnötsskal hittades i avfallsgropen A115 under skärvstenspackningen. Under utredningen framkom, i ett schakt strax söder om vägen, ett litet fragment av något organiskt material, möjligen harts, med avtryck som bildar ett randmönster.

Tolkning

De båda områden som fornlämningarna 76 och 78 representerar avspeglar olika historiska verkligheter i Bredestadsdalen, liksom olika sätt att utnyttja landskapsrummet. Det är t.ex. tydligt hur härdområdet från äldre järnåldern, fornlämning 76, har samma rumsliga läge som övriga kända fornlämningar från bronsålder och äldre järnålder, nämligen en bit från själva dalbotten. Indirekt kan det avspegla den äldre järnålderns landskapsutnyttjande som inte i någon högre grad tycks ha omfattat sankområdena runt Viebäckabäcken, i alla fall inte i agrar mening.

Härdområdet, fornlämning 76, ligger i en södersluttning ca 300–400 meter nordväst om de båda gravgrupperna, fornlämningarna 10 och 18. Gemensamt för dessa lokaler är att läget i landskapet erbjuder vida överblick över dalen, både vad gäller utsikt från dem som ”insikt” mot dem. Följaktligen är det inte orimligt att tänka sig att härdområdet och de aktiviteter som försiggått där, t.ex. matberedning, varit del av ceremonier vars betydelse förstärkts av det exponerade läget i landskapet. Kanske kan eldandet och bruket att anlägga härdar knytas till ceremonier kring gravarnas uppförande, eller till utförda aktiviteter de gånger man återvänt till platsen. Man kan naturligtvis inte utesluta möjligheten av att härdområdet skulle kunna relatera till gårdsenheter utanför undersökningsområdet, men med tanke på det topografiska läget, exponeringen i landskapet och närheten till kända gravar förefaller det mindre troligt. Den föreslagna tolkningen av härdområdet är sålunda att det på ett eller annat sätt kan kopplas till de näraliggande gravarna,

och snarast ses som samlingsplats eller ceremoniplats förknippad med gravar och förfäderskult, än som lämningar efter en boplats. I detta sammanhang spelar också det exponerade läget i landskapet en stor roll.

För tolkningen att härdområdet varit en ceremoniplats och inte en boplatsrelaterad aktivitetsyta, talar också den osteologiska analysen. Enligt Leif Jonsson tyder sammansättningen av brända ben från de båda undersökningsområdena på skillnader i utnyttjande, där härdområdet, fornlämning 76, har en mycket större andel brända ben än boplatssområdet, fornlämning 78. Särskilt märkbart är innehållet i den största härden, A95, dels för att den innehållit den största mängden ben, dels för att själva innehållet avvikit från övriga härdar. I A95 påträffades nämligen ben från nästan alla kroppsdelar av får, möjligen representerande ett äldre och ett yngre djur. Eller som Jonsson skriver: "Det är möjligt att vi här har resterna efter ett får, vars ben bränts samlat i härden. Man anar att det kan röra sig om en avsiktlig handling skild från de normala hushållsrutinerna. Om de andra djuren i anläggningen representerar liknande handlingar är svårare att spekulera i."

Annorlunda förhåller det sig då med det yngre järnåldershuset och lämningarna runt det, fornlämning 78. Likt de större höggravfälten har boplatssn lokaliserats till själva dalbotten, vilket tyder på att en förändring skett vad gäller boplatsslokalisering och utnyttjandet av landskapet. Uppenbarligen har man under yngre järnålder i allt högre grad tagit områdena runt Vieäckabäcken i anspråk, möjligen i form av sankängar. Detta kan i sin tur avspegla en förändring vad gäller ekonomisk bas från äldre järnålder till yngre järnålder, nämligen att större tonvikt lagts på boskapsskötsel, för att genom ökad gödseltillgång kunna utöka åkerarealerna och intensifiera bruket av dem.

Boplatssns läge i dalbotten är intressant, inte bara för att det kan ge antydningar om bakomliggande ekonomi och försörjningsbas, utan även för att lokaliseringen också kan ha betydelse för hur själva boplatssn eller gården kan tolkas. Det första som slår en är det kommunikativt gynnsamma läget, där huset ligger mellan Vieäckabäcken och den gamla landsvägen, den s.k. Kungsvägen mellan Kalmar och Linköping. Denna utgör en mycket gammal vägsträckning som troligtvis har förhistoriska anor. Vieäckabäckens betydelse som kommunikationsled är däremot mer hypotetisk. Bäckens är relativt oansenlig i dag, men längre tillbaka i tiden har den haft ett rikare flöde. Det framgår av det äldre kartmaterialet där kvarnplatser finns markerade i bl.a. Örle och Berga norr om Bredestad (muntlig uppgift A. Vestbö). Det är också känt att sjön Ralängen tidigare sträckt sig längre söderut, och tillsammans med Vieäckabäcken kan ha utgjort en sammanhängande led mellan Bredestadsdalen och Säbydalen. Räknar man med att bäcken varit farbar framstår området där

huset påträffades som något av en knutpunkt i bygden. Att platsen dessutom omgärdas av gravar och gravfält från huvudsakligen järnåldern förstärker intrycket.

Fokuseringen på Bredestads kyrkby och dess centrala läge i Bredestadsdalen har ofta gällt dess medeltida institutioner, främst den romanska stenkyrkan och beläggen för att tingsplatsen för folklandet Vedbo legat här. Dessutom är det känt att här funnits en medeltida frälsegård belagd sedan början av 1300-talet. Närvaron av den romanska stenkyrkan och frälsegården aktualiserar frågan kring sociala strata i samhället, och hur dessa avspeglats i lokalsamhället. Klassiska markörer i dessa sammanhang är borgar och stenkyrkor, byggnadsverk som tillkommit antingen på kungligt initiativ eller genom det lokala frälset och sålunda avspeglar den medeltida aristokratins närvaro i ett område.

Frågan är om denna aristokrati varit en slags medeltidens "nouveau riche" eller om den haft förhistoriska rötter? Dessa frågeställningar har behandlats bl. a. av medeltidsforskaren Martin Hansson som i sin avhandling *Huvudgårdar och herravälde* studerat det medeltida frälsets framväxt i Smålands inland och hur det positionerat sig i landskapet. Genom sina studier har han kunnat konstatera rumsliga samband mellan det senmedeltida frälsets huvudgårdar och romanska stenkyrkor, men också mellan romanska stenkyrkor och vikingatida runstenar. Hansson menar att det finns strukturell kontinuitet mellan vikingatidens stormannaklass och den tidigmedeltida aristokratin, samt mellan denna och det senmedeltida frälset. Den sociala strukturen under senmedeltiden, med makten koncentrerad till en lokal elit, fanns sålunda representerad redan under tidig medeltid genom de magnater som låtit bygga de första stenkyrkorna, och vars förfäder var de som reste runstenarna och runmonumenten (Hansson 2001).

Applicerar vi detta resonemang på undersökningsområdet i Bredestad är det intressant att se att det förutom den romanska kyrkan och den medeltida frälsegården också finns en runsten, Sm 127 (figur 30). Denna står i dag i sekundärt läge på gårdsplanen till Bona gästgiveri, ca fyrtio meter öster om kyrkan och drygt hundra meter sydväst om det påträffade långhuset. Ursprungligen har runstenen troligtvis stått någonstans i anslutning till den gamla kungsvägen eller vid bäcken. Att en runsten finns i området förstärker intrycket av platsen som en statusmiljö, samt att denna har sitt ursprung i förhistorisk tid. Sålunda kan det mycket väl ha varit personer tillhörande samma släkt som byggde långhuset, reste runstenen och som några generationer senare lät uppföra en stenkyrka. Dessförinnan kan en träkyrka ha stått på platsen eftersom det är känt att många romanska stenkyrkor haft äldre föregångare av trä. Inte sällan byggdes dessa första generationens kyrkor på mark tillhörande en vikingatida eller tidigmedeltida stormansgård, kanske för att fylla funktionen av gårdskyrka. På ett av runstensfragmenten från den

sönderslagna runstenen Sm 127 i Bredestad finns ett ristat kors, vilket tydligt visar stenens hemmahörighet i en kristen tradition. Indirekt skulle alltså den romanska kyrkan och runstenen med kors kunna tyda på att här funnits en vikingatida storgård av betydelse, att innehavaren av denna varit kristen och kan ha upplåtit mark till det första kyrkobygget. Kanske innehavaren av gården är den *Håkan* som omnämns i inskriften på runstenen i Bredestad. Namnet Håkan är relativt ovanligt i runinskrifterna och förknippas ofta med hög börd, något som också ligger i betydelsen av själva namnet *hár* ”hög” och *kon(r)* ”ättling”, alltså högättlingen eller högättad (Varenius 2002).

Frågan är nu om det kan vara föregångare till denna förmodade storgård som vi grävt fram. Dateringar från ett par stolphål och från härden i huset anger perioden ca 700–900-talets slut, alltså vendel/vikingatid. Samtidigt kan vi se att huset övergivits och att platsen täckts av ett fyndförande skärvstensrikt kulturlager innehållande hantverksrester och pärlfragment, vilka i grova drag kan dateras till 800–900-talen. Det visar att långhuset av någon anledning flyttats till en annan plats, och att det gamla gårdsläget täckts av ett avfallslager innehållande bl.a. skärvsten, djurben och diverse hantverksavfall. Vad som föranlett en flytt kan vi endast spekulera i. Kanske förändrades de topografiska förhållandena, t.ex. att området blev för vattensjukt, eller så har en annan närhet till brukade åkrar och betesmarker varit önskvärd. Vart gården flyttades vet vi inte, bara att den funnits kvar i området eftersom platskontinuiteten är så tydlig. Kanske återuppbyggdes den i närheten och kanske är det aktiviteter knutna till den nya gården vi ser spår efter i form av det avfallslager som täckt det påträffade huset? En annan möjlighet är att huset flyttats söderut till platsen där kyrkan nu ligger. Denna ligger topografiskt högre än omgivande terräng, ett läge som kan ha varit eftersträvanvärt ur såväl praktisk synpunkt (bättre dränering) som ideologisk (topografisk upphöjdhet som statusmarkör).

När det gäller diskussionen om det påträffade långhuset och dess funktion, varför det flyttades och till vilken plats, är det inte den exakta lokaliseringen som är det viktigaste. Istället är det helhetsmiljön som huset varit en del av, en miljö präglad av närhet till viktiga färdvägar, produktionsmarker och förfädernas gravplatser. Sålunda har huset legat i något av en knutpunkt i landskapet, vilket blir än tydligare om vi betänker att en romansk stenkyrka, tingsplats och huvudgård också funnits här under medeltiden. Att huset haft ett så centralt läge talar för att det varit en gård av betydelse och att den antagligen tillhört personer i samhällets övre skikt.

Även fyndsammansättningen i avfallsgropen A115 och i det kol- och skärvstensbemängda avfallslager som senare kom att täcka gårdsplatsen tyder på att detta kan ha varit en gård av betydelse under vikingatiden. Om än i begränsad mängd finns föremålsgrup-

perna bränd lera, bronsspill, reduktionsslagg, järnknivar, keramik, vävtyngdsfragment, del av blästermunstycke, enstaka pärlor och pärlfragment i avfallslagret, d.v.s. ett fyndmaterial som tyder på järnframställning, keramiktillverkning, vävning, kanske smide och med mycket stor tveksamhet pärltillverkning. Sistnämnda baseras huvudsakligen på vetskapen att pärltillverkning kan förekomma i anslutning till stormansgårdar och marknadsplatser, t.ex. i Slöinge i Halland. Antar vi att Bredestadshuset varit en storgård av samma dignitet är tanken på pärltillverkning inte orimlig, även om typiskt pärltillverkningspill i form av glasstift och glasstavar saknas. Resonemanget är sålunda mycket hypotetiskt.

En hantverksgrupp som lyser med sin frånvaro är gjuteri eftersom inga direkta gjutformar hittats i materialet. Det behöver för den skull inte betyda att gjuteri inte förekommit. Endast en mindre del av skärvstenslagret har undersökts, och dessutom är det möjligt att de fragmentariska och trasiga bronsföremål som påträffades var ämnade för omgjutning. Frågan om gjuteriverksamhet får sålunda hållas öppen.

Det påträffade avfallslagret och föremålen i det avspeglar aktiviteter som är yngre än det undersökta huset, men visar också på brukningskontinuitet. Sålunda har troligtvis en stormansgård legat här någon gång mellan 600-talets slut och 900-talets slut. Under senare delen av vikingatiden har denna övergivits och förmodligen byggts upp på en intilliggande plats. Driver man det till sin spets kan det alltså handla om olika generationers stormansgårdar – en (eller möjligen två) äldre – vars direkta läge kunnat konstateras, och en yngre, vars indirekta närvaro antyds genom kvarlämnade spår efter hantverksaktiviteter och en runsten.

Utifrån storlek och belägenhet antas det undersökta huset i Bredestad ha varit en stormansgård. Begreppet stormansgård är nu inte entydigt, och frågan är vilken slags gård det rör sig om. Vad innebär det att en gård är en stormansgård och vilken slags hierarki utgår en sådan gårdsindelning från? Handlar det om husets storlek, huskonstruktion, antal hus, inredning, antal personer i ett hushåll, antal trälar, markinnehav, läge i landskapet eller har det med inflytande att göra, inte bara över det egna hushållets medlemmar utan också över andra? Är en stormansgård kort och gott platsen för maktutövning och i så fall av vilket slag? En ingång till detta är det Frands Herschend 1997, s 8 kallar "uppfinningen av det aristokratiska hemmet". Herschend skriver att järnålderns hem under långa tider varit kärnfamiljens lilla gård, med bostadshusets härd som absolut centrum för alla och envar. Hemmet var sålunda en plats som kunde ägas av en eller flera människor och skapa identitet och samhörighetskänsla gentemot det som låg utanför hemmet. I förlängningen innebär det att man under järnåldern såg hemmet som rum, uppdelade i olika hierarkier där dalen var mer hemma än bergen, inmarken mer hemma än utmarken, gården mer hemma

än inägorna, bostadshuset mer hemma än tunet och härden i bostadshuset mest hemma av allt (ibid.).

Under äldre järnålder fick hemmabegreppet ytterligare en dimension på vissa större gårdar när en ny plats inom hemmet/gården skapades i form av ett extra bostadshus. Dessa sals- eller hallbyggnader användes exklusivt av ägarfamiljen för social samvaro av det slag som brukar förknippas med matsalar och vardagsrum. Dessa sociala rum upptog till en början hela huset men visade sig ha sådan social potential att de så småningom kom att utgöra kärnan i hus som kunde rymma stora delar av den dåtida aristokratin vardag. På så vis blev hallen både byggnad och socialt rum för den individuella makten, men också för kulten som under yngre järnålder delvis flyttade inomhus, där den utövades av särskilda personer tillhörande vissa aristokratiska släkter (Herschend 1997, s. 8f. och Andrén 2002, s. 318). Eller som Herschend 1997, s. 9 uttrycker det:

Som ett sant mikrokosmos speglar hallen samhället samtidigt med att det just är i hallen som det skandinaviska samhällets första egentliga klass, aristokratin – den härskande klassen – blir medveten om sin egen existens. Därför skall allt, bl.a. moral, tro och maktkamp, komma till uttryck här: som politiska mord så väl som godhet; som mänsklighet så väl som gudomlighet; som liv så väl som död.

Är det då en hallbyggnad som vi hittat i Bredestad, och går det att säga något om vilket slags inflytande gårdsägaren i så fall utövade? Utgår vi från det undersökta huset kan vi till att börja med konstatera att det rört sig om ett stort långhus, uppskattningsvis ca 8–10 meter brett och ca 26–28 meter långt. Takkonstruktionen har burits upp av fyra bockpar varav tre kraftigare där stolparna stått i stenskodda, meterstora stolphål. Vidare fanns mindre stolphål mellan dessa, vilka kan tolkas som spår efter mellanväggar. Huset har sålunda varit uppdelat i uppskattningsvis fem olika rum där det största rummet (rum 3) var åtta meter långt, och låg centralt i huset med en större avlång härd som absolut mittpunkt (FIGUR 23).

Förekomsten av en härd men även den centrala placeringen i huset gör att rummet antagligen fungerat som husets samlingsrum. En ingång till detta rum låg förmodligen i husets norra del. Det är också tänkbart att det funnits dörrar till något eller några av de angränsande rummen, men detta har inte kunnat beläggas. Vad de angränsande rummen använts till är inte lika klart; möjligtvis har rum 2 varit grovkök med tanke på att ett par kokgropar och en härdbotten påträffats i det, medan rum 4 varit ett förvaringsrum av något slag, då en större rektangulär grop (förvaringsgrop?) med rester efter en delvis förkolnad furuplanka i botten påträffats där. Även dessa båda rum kan ha haft ingångar i norr, då stolpar dels saknas i vägglinjen, dels ligger indragna från vägglinjen. Att huset haft fler ingångar än den in till samlingsrummet torde vara klart även om det är svårt att belägga, särskilt som södra vägglinjen saknas. Det är också tänkbart att dörrarna varit av olika slag, där dörren in

till det centrala rummet markerats på ett sätt och dörrarna in till andra rum markerats på andra sätt.

Slutligen fanns också ett rum vid vardera gaveln, där ett av de takbärande bockparen stod i det östra gavelrummet, rum 5, medan en ensam takbärande mittstolpe stod i det västra rummet, rum 1. Huset var sålunda tvåskeppigt i den västra delen och treskeppigt i övriga huset, något som också konstaterats i vissa danska hus från yngre järnåldern (Schmidt, 1999 s. 60). Vad dessa gavelrum använts till är svårt att veta eftersom inga speciella anläggningar påträffades i dem med undantag för några stolphål i det västra rummet. I sammanhanget kan också nämnas att jordprover från tak och väggstolpar samt från härden i huset analyserats avseende makrofossilinnehåll. Detta gav dock klen resultat, eftersom proverna var för utspridda, så den enda tendens som kunde utläsas var att det i husets östra del möjligtvis fanns en liten övervikt för åker och ängsgrödor. Makrofossilanalysen har därför inte kunnat användas vad gäller frågan om rumsindelning.

Genomgången av husets rumsindelning visar att det uppskattningsvis haft fem rum, där ett av de största varit det centralt belägna samlingsrummet med härden mitt i rummet. Gör då detta huset till en hall? För att kunna svara på den frågan återvänder vi till Herschend som utifrån husmaterial från Danmark, Öland och Gotland fastställt fem olika kriterier för att en byggnad skall räknas som en hall: 1) Hallbyggnaden skall ligga på större gårdar med minst tre hus och ha ett avskilt läge, 2) huset skall vara 13–22 meter långt och bestå av ett rum, 3) mitskeppet skall vara smalt och bockparen stå glest i kontrast till övriga hus på gården, 4) härden används endast som ljuskälla och 5) fynden i huset är ofta lyxbetonade (Herschend 1993, s. 182f. och Göthberg 1995, s. 91).

Vi vet inte om det påträffade huset i Bredestad varit det enda på gården eller om fler hus hört till den. En indikation på att gården möjligtvis kan ha haft flera hus utgör den skärvstensförekomst som påträffades ett tjugotal meter nordost om Bredestadshuset i samband med den utökade utredningen etapp 2 (Engman 1999, s. 5). Skärvstenspackningen var ca åtta meter i diameter och utgjordes av knyt-nävsstora skärvstenar i ett humuslager som var kraftigt uppblandat med kol och sot, sålunda samma slags lager som överlagrat det undersökta Bredestadshuset. Skärvstenspackningar i husets närområde kan sålunda vara tecken på andra överlagrade hus, varför det är fullt möjligt att ytterligare hus ligger norr om det påträffade huset. Vidare kan man konstatera att det undersökta huset haft flera ingångar i norr, vilka kan ha lett ut till ett tun, omgivet av ett eller flera hus. Hypotetiskt kan alltså Herschends första kriterium vara uppfyllt om vi räknar med att gården i Bredestad bestått av fler hus än det som undersökts. Vad gäller övriga kriterier har huset visserligen haft ansevärd dimensioner men bestått av fler än ett rum, där mitskeppet upptagit en dryg tredjedel av den totala rumsytan, och bockparen delvis legat

nära varandra. Härden har möjligtvis använts till matlagning, eftersom den dels var fylld med skärvsten, dels omgavs av parställda stolphål, vilka kan vara spår efter en upphängningsanordning för en gryta eller dylikt. Dessutom saknas det lyxbetonade fyndmaterial som brukar förknippas med hallar, t.ex. vapen, guldgubbar och glasbägare.

Utifrån dessa kriterier kan huset i Bredestad knappast räknas som en hallbyggnad, trots det centrala rummets avskildhet från övriga rum. Det är dock ett stort hus, beläget på en plats med centralt läge, vilket tyder på en gård med viss särställning. Sålunda bör den som innehaft gården ha tillhört samhällets övre skikt. Frågan är dock vilken position ägaren haft i lokalsamhället? För att komma åt det måste man lämna huset och se till den plats där huset var beläget. Som tidigare nämnts förefaller huset ha legat i något av ett centrum i bygden, i alla fall om man utgår från den kommunikativa aspekten. Det har alltså varit frågan om en central plats men frågan är om det också varit en centralplats? För att studera det har en boplatnivelleringsmodell använts, vilken utarbetats av Ringtved och Fabeck. Modellen utgår från boplatmaterial från yngre järnåldern i Danmark och syftar till att upptäcka boplatser av överregional betydelse, boplatser av regional betydelse och ”vanliga” boplatser (Fabeck och Ringtved 1995). För att kunna göra denna klassifikation har de utgått från fyndsammansättning, t.ex. verkstadsfynd av ädelmetall, guldföremål av olika slag och vapen, typ av anläggningar, t.ex. hallbyggnader och större samtida bebyggelse, plats i landskapet, t.ex. kommunikativ placering, fördelaktigt läge till resursområden, ortnamn, t.ex. sakrala eller organisatoriska och strukturell kontinuitet i tid, t.ex. runsten, romansk kyrka, kapell, huvudgård och frälsejord (Lindeblad & Nielsen 1997, s. 101).

Utgår vi från denna modell saknas fyndmaterial som direkt kan knytas till det undersökta huset. Däremot finns fynd som indikerar hantverk i det skärvstenslager som täckt huset, och som antas vara spår efter aktiviteter knutna till det hus som efterträtt det undersökta långhuset. Vad gäller typ av anläggningar har det påträffade huset knappast varit en hallbyggnad men är ändå med tanke på läge och storlek att betrakta som en statusbyggnad. Vidare finns större yngre järnåldersgravfält i närheten vilka erfarenhetsmässigt kan kopplas till intilliggande gårdar. Ser man till placering i landskapet är den ypperlig, dels med tanke på vattenleder och att äldre vägsträckor sammanstrålat i Bredestadsdalen, dels för att läget i dalbottnen erbjöd goda möjligheter för boskapshållning och foderinsamling. I sammanhanget kan också nämnas att Bredestad är ett äkta *stad*-namn, och som sådant ursprungligen betecknat bebyggelse, eller möjligen ängsmark eftersom vissa faktorer tyder på att stad-namnen äldst kan ha avsett sidvallsäng (SOL 2003, s. 289 f.). Slutligen vad gäller Ringtveds och Fabecks indikationer kan man konstatera att en strukturell kontinuitet funnits på platsen, tidigast manifesterad genom ett möjligt hus från yngre järnålder, vilket avlösts av ett större

vendeltida/vikingatida hus – i sin tur överlagrat av ett vikingatida avfallslager relaterande till ett eller flera förmodade hus i närheten. Sålunda tydliga tecken på boplatsskontinuitet, men också på strukturell kontinuitet i det att både runsten, tidig romansk kyrka, tingsplats och huvudgård finns i närheten.

Sammantaget innebär det att vi bör kunna räkna med att denna plats varit en centralplats under vikingatid, och kanske tidigare än så. De politiska implikationerna av detta är dock svårare att yttra sig om. Vad som kan konstateras är att platsen utgjort ett viktigt vägmot, där en vägsträckning från Jönköping mött den s.k. Kungsvägen mellan Linköping-Eksjö-Kalmar. Sistnämnda sträcka kantas av ett flertal runstenar på ursprunglig plats, vilket vittnar både om vägens betydelse och dess förhistoriska ursprung (Varenius 2002).

Att ha sin gård placerad i en sådan miljö kan tyda på någon form av kontrollfunktion, t.ex. av resande människor eller varuflöden. Med tanke på platsens karaktär av vägmot och kanske mötesplats är det möjligt att det funnits en marknadsplats här under yngre järnåldern. Att Bredestad haft en viktig samlingsfunktion under medeltiden är känt genom att både kyrkoplats och tingsplats funnits här, men en sådan funktion kan alltså ha funnits tidigare. Om det legat en marknadsplats i området kanske det yttre ramverket runt människor, handel och transporter kontrollerats av en storman som fått del av varuförsäljningen i utbyte mot garanterad säkerhet och en fungerande organisation runt handeln. Han kan också ha knutit hantverkare till sig för produktion av sådant som gården behövde, eller för avsalu. Intressant i sammanhanget är att det bland fynden i det skärvstenslager som täckte det stora huset fanns reduktionsslagg, bitar av ugnsvägg samt del av blästermunstycke, samtliga fyndkategorier som vittnar om järnframställning. Sådan kan alltså ha försiggått i området och i så fall kanske kontrollerats av stormannen i Bredestad. Att järnframställning lokalt förekommit i trakten är känt genom arkeologiska undersökningar vid Aneby gård belägen ca tre kilometer västnordväst om Bredestad. I samband med en utredning 1996 påträffades ett ytmässigt omfattande kulturlager öster om Anebysjön innehållande bl.a. kol, skärvsten, bränd lera, en stor mängd ugnsfodringslera och reduktionsslagg från järnframställningsprocessen, där en bit daterats till 400–800-talen e.Kr. Även enstaka bitar från primärsmidet, d.v.s. den första bearbetningen av luppen (råjärnet) påträffades. Slagg och skärvsten hittades även i de plöjda åkrarna runt Anebysjöns forna sjöstrand (Nordström 1997, s. 106ff.)

Att detta slags fyndmaterial påträffats i Aneby är intressant eftersom samma fyndkategorier återfunnits i avfallslagret i Bredestad. Sålunda skulle detta kol- och skärvstensbemängda lager delvis kunna vara rester efter järnframställning. Med tanke på lagrets sammansättning, utbredning och att ytterligare en liknande skärvstensförekomst finns tjugo meter längre norrut, bör råvaran

ha varit relativt lättillgänglig och kanske funnits i eller i närheten av Viebackabäcken.

Det är alltså fullt möjligt att ett par järnframställningsplatser belägna ca tre kilometer från varandra funnits, vilka både liknar varandra och skiljer sig åt. En samstämmig faktor är förekomst av mer eller mindre påverkade kulturlager, innehållande såväl hantverksavfall och produktionsavfall som mer traditionellt boplatsmaterial. På båda platserna finns järnåldersgravfält i närområdet liksom konstaterade bebyggelselämningar i form av härdar och stolphål. En skillnad i detta sammanhang är dock att kulturlagret i Aneby tycks överlagra aktiviteter och bosättningar från äldre järnålder, och att ett praktfynd i form av en guldmedaljong hittats vid Aneby gård (Nordström 1997, s. 108f.). Inga praktfynd har hittats i Bredestad om man inte räknar med runstensfragmenten, medan de daterade lämningarna entydigt visar på vendel och vikingatid.

Skulle dessa skillnader och likheter kunna tolkas så att vi har att göra med ett par speciella platser där Aneby gård utgör en järnframställningsplats, vilken utvecklats under loppet av romersk järnålder, och där en gård eller by uppstått? Kanske producerades här ett överskott av järn som givit den som kontrollerat produktionen ett överskott att investera i lyxprodukter av typen guldmedaljonger (Nordström 1997, s. 108). Att platsen haft ett transportmässigt gynnsamt läge visar förekomsten av hålvägar vid järnåldersgravfälten söder om Aneby gård samt läget vid Aneby-sjön, som via Ralången och Svartån erbjuder direktkontakt med bygderna i södra Östergötland. Däremot har inte Aneby gård prägel av vägmot på samma sätt som Bredestad, och har inte heller Bredestads karaktär av kollektiv mötesplats. Strukturell kontinuitet mellan äldre och yngre järnålder finns på båda platserna liksom mellan yngre järnålder och medeltid. En skillnad är dock att Aneby gård saknar runsten, medeltida kyrka och tingsplats. Skall detta möjligen uppfattas så att vi under romersk järnålder har en storgård vid Anebysjön vars ägare kontrollerat den lokala järnproduktionen och omsättningen av järnet, men att det under loppet av yngre järnålder/vikingatid skett en förskjutning österut vad gäller kontroll över järnframställning, varuproduktion, handel, samfärdsl och religionsutövning? Och är det i så fall en företrädare för denna maktförskjutning som etablerar en gård vid vägmot och vattenvägar i Bredestadsdalen, och vars ättlingar senare låter resa en runsten och bygga en stenkyrka? Vilken relevans ett sådant tolkningsförslag har är dock en öppen fråga, och får så vara tills ytterligare undersökningar vid Aneby gård och Bredestad utförts.

Sammanfattning

I samband med planerad vägbreddning av rv 132 mellan Aneby och Bredestad, samt anläggandet av en översilningsdamm norr om kyrkan, utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk slutundersökning under en månad hösten 2000.

Undersökningen berörde ett par olika områden, dels fornlämning 76 belägen 400 meter nordväst om Bredestads kyrka, dels fornlämning 78 belägen 130 meter nordost om kyrkan. Båda områdena hade påträffats i samband med tidigare arkeologiska utredningar och förundersökningar inom vägområdet.

Av de båda undersökningsområdena omfattade fornlämning 76 ett ca 1 300 m² stort område där ett femtiotal härdar från tiden 400 f.Kr.–400 e.Kr. påträffades. Härdarna var huvudsakligen belägna i den nordvästra respektive sydöstra delen av undersökningsområdet, på svagt markerade avsatser bestående av stenig, grusig, siltig sand. Inom dessa områden låg härdarna tätt och bildade härdkluster kring var sin större härd med väst-östlig orientering. Mellan de båda härdklustren fanns ett i det närmaste anläggningsfritt område, möjligen beroende på att jordarten här är betydligt lerigare och sålunda mindre vattengenomsläpplig.

Härdarna visade sig ha något skiftande morfologi, varför de delades in i fyra grupper utifrån form, storlek, djup och innehåll avseende kol, skärvsten och eventuella fynd. Att härdarna skiljer sig åt morfologiskt beror troligtvis på att de haft olika funktion. Ser man till de olika grupperna och deras relationer till varandra framträder ett mönster där härdarna i grupp I och IV ligger nära varandra och liknar varandra till uppbyggnad och innehåll. Eventuellt skulle det kunna tolkas som att härdarna i grupp I och IV använts vid livsmedelsberedning, förslagsvis stekning av kött i de stora härdarna och uppvärmning av stenarna i de mindre, intilliggande härdarna. Vad övriga härdar kan ha använts till är en öppen fråga.

Med tanke på härdområdets mycket exponerade läge i landskapet och på närheten (ca 400 meter) till de båda gravgrupperna: fornlämning 10, bestående av bl.a. den s.k. Fallosstenen och fornlämning 18, bestående av ett par resta stenar, är det troligt att härdområdet inom fornlämning 76 kan sättas i samband med ceremonier som rört gravarna, antingen då dessa uppfördes eller i samband med att man återvänt till dem vid olika tillfällen. Sålunda tolkas det påträffade härdområdet i Bredestad som en samlingsplats eller ceremoniplats förknippad med gravar och förfäderskult.

Det andra undersökta området, fornlämning 78, omfattade ett ca 500 m² stort område, där enstaka härdar och avfallsgropar från yngre järnålder–vikingatid påträffades. Dessutom frilades ett ca 120 m² stort fyndförande skärvstenlager, vilket rutgrävdes till en omfattning av 22 m² d.v.s ungefär 20 %. Detta bestod av en 0,1–0,3 meter tjock skärvstenspackning, omgärdad av kolbemängd, sandig humus. Möj-

ligen utgör materialet rester efter utrakade härdar, bålplatser, kanske järnframställningsugnar eller ässjor, samtliga eldfarliga verksamheter som kan ha försiggått i närheten av Viebackabäcken. Att olika slags verkstads- eller hantverksaktiviteter kan ha förekommit visade också rutgrävningen, vilken resulterade i ett fyndmaterial bestående av brända ben, bränd lera, delar av ugnsväggar, keramik, vävtyngder, slagg, knivar, pärlor och pärlfragment samt enstaka bronsföremål.

Under skärvstenslagret låg ett sjuttiofem stolphål tillhörande ett ca 8–10 meter brett och 26–28 meter långt treskeppigt långhus med svagt utåtbuktande väggar, avsmalnande gavlar och troligtvis flera ingångar. Takstommen i huset har burits av fyra bockpar varav tre kraftiga. Mellan tre av bockparen fanns stolphål efter mellanväggar, vilka delat in huset i förslagsvis fem rum av varierande storlek. Det största rummet med en central eldstad återfanns mitt i huset. I huset fanns även tre bockpar med smalare mittskepp och klenare dimensioner än de övriga. Möjligen kan de utgöra spår efter ett äldre hus, vilket i så fall föregått det stora långhuset.

Den stora mitthärden liksom ett par stolphål i det yngre huset har daterats till vendeltid–vikingatid. Troligtvis kan även det eventuellt äldre huset dateras till yngre järnålder, eftersom samtliga daterade anläggningar utom en givit dateringar till tidsperioden 600-talets slut till 900-talets slut.

Husets dimensioner och lokalisering till dalbotten är intressant eftersom det ger antydningar om gårdens betydelse. Här kan särskilt framhållas husets kommunikativt gynnsamma läge mellan Viebackabäcken och gamla landsvägen, den s.k. Kungsvägen mellan Kalmar och Linköping. Förutom närhet till möjliga kommunikationsleder via vattenvägar och på land, omgärdades huset dessutom av gravar och gravfält från järnåldern samt resterna efter en runsten. Av medeltida lämningar kan nämnas en romansk stenkyrka och att här funnits både medeltida tingsplats och frälsegård (*curia*). Möjligen är det den medeltida aristokratins föregångare eller förfäder, den vikingatida stormannaklassen, som låtit resa runstenen i Bredestad och som kanske bebott långhuset i dalen.

I ett sådant perspektiv bör Bredestadshuset kunna betraktas som en stormansgård, särskilt med tanke på dess centrala läge och innehavaren som en person med inflytande och makt i bygden. Mot bakgrund av läget vid ett betydande vägmot ligger en kontrollfunktion nära, t.ex. av människor och varor i samband med marknader. Vad gäller sistnämnda finns inga belägg för att Bredestad skulle ha varit marknads eller handelsplats under den yngre järnåldern, men med tanke på platsens karaktär av samlingsplats under tidig medeltid liksom den tydliga kontinuitet som finns bakåt i tiden, är tanken inte orimlig. Utifrån ett sådant scenario kan dylika handelsaktiviteter mycket väl ha kontrollerats av en lokal storman, som fått del av varuförsäljningen i utbyte mot säkerhet och fungerande organisation runt handeln.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd:220-1729-00
 Jönköpings läns museums dnr:327/00
 Beställare:Vägverket Region Sydöst
 Rapportansvarig:Kristina Jansson
 Fyndbearbetning:Anna Kristensson
 Fältansvarig:Kristina Jansson
 Fältpersonal:Susanne Axelsson, Jan Borg, Anders Gutehall, Kristina Jansson, Anna Kristensson och Lennart Spetz
 Grävmaskinist:Göran Johansson
 Teknisk inmätning:Lars-Åke Karlsson och Bo Häger, Stadsbyggnadskontoret i Jönköpings kommun
 Digital bearbetning:Samuel Björklund
 Fältarbetsid:00-10-24-00-11-27
 Län:Jönköpings län
 Kommun:Aneby kommun
 Socken:Bredestads socken
 Fastighetsbeteckning:Bredestad 2:I, 3:I och Bona 1:7
 Belägenhet:Ekonomiska kartans blad Aneby 7E 2i
 Koordinater:X 6410730 och Y 1443600 (RAÄ 78)
 Undersökningsyta:2 600 m²
 Fornlämningsnummer:RAÄ 76 och 78
 Fornlämningstyp:Härdar och långhus
 Tidsperiod:Järnåldern
 Negativ nr:00/3:3126-3177
 Fynd nr:FI-FI60
 Tidigare undersökningar:JLM 1994:4, JLM 1994:13, JLM 1996:10, JLM 1999:13, JLM 2000:7

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor

- Arbman, H., 1943. *Birka I Die Gräber*. Stockholm.
- Arrhenius, B., 1989. Arbeitsmesser aus den Gräbern von Birka. I: *Birka II:3 Systematische analysen der Gräberfunde*. Stockholm.
- Artelius, T., 2000. *Bortglömda föreställningar. Begravningsritual och begravningsplats i halländsk yngre järnålder*. GOTARC. Series B. Gothenburg archaeological theses Nr 15. Göteborg.
- Callmer, J., 1977. *Trade beads and bead trade in Scandinavia ca 800–1000 A.D.* Acta archaeologica Lundensia. Series in 40. Lund.
- 2000. Fynd av glas och bergskristall från Bergagård, Slöinge socken, Halland. I: Lundqvist, L. (red) *Slöinge 1992–1996. Undersökningar av en boplatz från yngre järnålder*. Slöingeprojektet 2 GOTARC serie c Arkeologiska skrifter No 42, Göteborg.
- Engman, F., 1999. *Väg 132 mellan Aneby och Bredestad. Kompletterande arkeologisk utredning etapp 2*. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 1999:13. Jönköping.
- Hederström, C., 1994. *Värdefulla byggnader och miljöer i Aneby kommun*. Kulturhistorisk utredning. Jönköpings läns museum. Rapport nr 30. Jönköping.
- Hus & Gård., 1995. I: Göthberg, H., Kyhlberg, O., & Vinberg, A. (red.). *Hus & Gård i det förurbana samhället. Katalogdel*. Rapport från ett sektorsforskningsprojekt vid Riksantikvarieämbetet. Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 13. Stockholm.
- Hylén, H., 2002. Ett brinnande intresse för sammanhang. Några tankar kring tolkningar av härdområden från äldre järnålder i norra Småland. I: Wiedholm, D., (red.). *Tidskrift. Arkeologi i sydöstra Sverige*. 2002/2. Kalmar.
- Jansson, K., & Nordström, K., 2000. *Arkeologisk förundersökning. Härdar i Bredestadsdalen – inför breddning av väg 132 mellan Aneby och Bredestad. Bredestads socken i Aneby kommun. Jönköpings län*. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2000:7. Jönköping.
- Jansson, K., 2000. Unikt eller allmänt – ett långhus på Visingsö som källa till omlandskontakter. I: Nicklasson, P., (red.). *Visingsöartiklar – tolv artiklar om Visingsö från bronsålder till medeltid*. Jönköping.
- Keramik i Sydsverige, en handbok för arkeologer*. Red.: Lindahl, A., Olausson, D., Carlie, A., 2002. Lund.
- Kinander, R., 1963. *Smålands runinskrifter*. (Sveriges runinskrifter. Fjärde bandet. Utgivna av Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien). Stockholm.
- Lindahl, A., Olausson, D. & Carlie, A. (red.), 2002. *Keramik i Sydsverige, en handbok för arkeologer*. Lund.
- Lindeblad, K., och Nielsen, A-L., 1997. Centralplatser i Norrköpingsbygden – förändringar i tid och rum 200–1200 e.Kr. I: Callmer, J., & Rosengren, E., (red.). *”...Gick Grendel att söka det höga huset...”*. Arkeologiska källor till aristokratiska miljöer i Skandinavien under yngre

järnåldern. Hallands Läns museers Skriftserie No 9/GOTARC C. Arkeologiska skrifter No 17. Halmstad.

Nordström, M., 1997. Aneby gård – en nyupptäckt järnframställningsplats. I: Nordström, M., och Varenius, L., (red.). *Det nära förflutna – om arkeologi i Jönköpings län*. (Småländska kulturbilder. Meddelanden från Jönköpings läns hembygdsförbund och stiftelsen Jönköpings läns museum LXVII). Jönköping.

– 1997. Eldhårdsgåtans lösning. I: Nordström, M., och Varenius, L., (red.). *Det nära förflutna – om arkeologi i Jönköpings län*. (Småländska kulturbilder. Meddelanden från Jönköpings läns hembygdsförbund och stiftelsen Jönköpings läns museum LXVII). Jönköping.

Olldag, I. E., 1994. *Glasperler i danske fund fra romersk jernalder*. (Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1992). København.

Petré, B., 1984. *Arkeologiska undersökningar på Lovö, del 2. Fornlämning RAÄ 27, Lunda*. Stockholm.

Ramqvist, P. H., 1983. *Gene. On the origin, function and development of sedentary Iron age settlement in Northern Sweden*. (Archaeology and Environment 1). Umeå.

Schmidt, H., 1999. *Vikingetidens byggeskik i Danmark*. Jysk Arkeologisk Selskab. Århus.

Svenskt ortnamnslexikon (SOL). 2003. Red. Mats Wahlberg.

Vestbø, Aa., 1994. *Arkeologisk utredning av alternativa sträckor för RV 32 mellan Bredestads och Marbäcks kyrkbyar, Aneby kommun*. Etapp 1. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 1994:13. Jönköping.

Otryckta källor

Agertz, J. Medeltida tingsplatser i Jönköpings län. Namn och läge (opublicerat manus).

F-topo. Historisk-topografisk databas för Jönköpings län (under arbete).

Nordman, A-M. Undersökningsplan avseende arkeologiska undersökningar inför planerad breddning av lv 132 mellan Aneby och Bredestad, Bredestad socken, Aneby kommun. JLM dnr 327/00.

Muntliga källor

Lars-Erik Englund, GAL, samtal 2001

Ole Stilborg, Keramiskt forskningslaboratorium, samtal 2002

Aadel Vestbø-Franzén, Jönköpings läns museum, samtal 2001

Tolkningsförslag angående fyndmaterialet har även inhämtats från Tore Artelius och Påvel Nicklasson 2003.

Kartmaterial

SGU:s specialkartor Ser. Ah nr 11.

Arkiv

Jönköpings läns museums arkiv. Jönköping.

Figurförteckning

Figur 1. Utdrag ur ekonomiska kartans blad Aneby 7E 2i. Skala 1:10 000.

Figur 2. Undersökningsområdena fornlämning 76 och fornlämning 78. Skala 1:3 000.

Figur 3. Översiktsfoto över undersökningsområdet, fornlämning 76 efter avbaning. JLM neg.nr. 00/3:3132.

Figur 4. Översiktsfoto över undersökningsområdet, fornlämning 78 efter avbaning. JLM neg.nr. 00/3:3161.

Figur 5. Undersökta provrutor i skärvstenslagret. Skala 1:150.

Figur 6. Äldre översiktsfoto över Bredestadsdalen. I bildens mitt ses den s.k. Fallosstenen och något till vänster om den en tegelugnsbyggnad från 1700-talet.

Figur 7. Översiktsfoto över Bredestadsdalen från fornlämning 76. Till vänster i bilden ses samma tegelugnsbyggnad som på fotot figur 6. JLM neg.nr. 00/3: 3129.

Figur 8. Översiktsfoto över undersökningsområdet, fornlämning 78 med ladugården tillhörande Bona i bakgrunden. JLM neg.nr. 00/3: 3155.

Figur 9. Översiktsfoto från 1800-talets slut över Bredestads kyrkby. Till höger i bilden ses byggnader tillhörande Bona. JLM neg.nr. 95/1:4673.

Figur 10. Påträffade anläggningar inom undersökningsområdet, fornlämning 76. Skala 1:300.

Figur 11. Några av härdarna i den nordvästra härdkoncentrationen. I bakgrunden ses det anläggningsfria området och längst ner i bild skymtar den sydöstra härdkoncentrationen. JLM neg.nr. 00/3: 3135.

Figur 12. Härdar i den nordvästra härdkoncentrationen. JLM neg.nr. 00/3:3141.

Figur 13. Några av härdarna i den sydöstra härdkoncentrationen. I bakgrunden ses det anläggningsfria området och längst ner i bild skymtar den nordvästra härdkoncentrationen. JLM neg.nr. 00/3:3142.

Figur 14. Härdar i den sydöstra härdkoncentrationen. JLM neg.nr. 00/3:3145.

Figur 15. Härden A95 omgiven av mindre härdar. JLM neg.nr. 00/3:3126.

Figur 16. Översiktsplan över anläggningarna och skärvstenslagret inom fornlämning 78. Skala 1:200.

Figur 17. Översiktsfoto över fornlämning 78 efter avbaning. Regn och dåliga dräneringsförhållanden vattenfylld delvis schaktet och försvårade undersökningen. JLM neg.nr. 00/3:3166.

Figur 18. Rutgrävning i skärvstenslagret. Mellan husen skymtar undersökningsområdet fornlämning 76. JLM neg.nr. 00/3:3156.

Figur 19. Påträffad skärvstenshög norr om undersökningsområdet 2000. Skala 1:500.

Figur 20. Det påträffade långhuset. JLM neg.nr 00/3:3177.

Figur 21. Långhuset i Bredestad med kyrkan och ladugården till Bonagård i bakgrunden. JLM neg.nr. 00/3:3174.

Figur 22. Översiktsplan över samtliga inmätta anläggningar inom fornlämnning 78 sedan skärvstenslagret tagits bort, och kompletterande schakt upptagits. Skala 1:200.

Figur 23. Översiktsplan över långhuset med föreslagen rumsindelning och där möjliga ingångar markerats med pilar. Anläggningar som utgått efter utgrävning har tagits bort. Skala 1:100.

Figur 24. Förgyllt bronsbeslag F2. Skala 1:1. Illustration: Ragnhild Bronsek.

Figur 25. Eneggad kniv F5. Skala 1:1. Illustration: Ragnhild Bronsek.

Figur 26. Möjlig skinnberedningskniv F6. Skala 1:1. Illustration: Ragnhild Bronsek.

BILAGA 1. Anläggningsbeskrivning

A1–A14 undersöktes i samband med förundersökningen 1999, JLM dnr 288/99)

A1 Hård

Belägenhet: X 10868,04/Y 43034,01. Höjd: 184,59 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, ca 0,6 x 0,35 m och 0,15 m djup. I anläggningen fanns ett tiotal 0,1 m stora stenar varav hälften skörbrända.
Fyllning: Flammig, brunsvart sand med stort inslag av kol och sot.
Bottenprofil: Skålformad botten.
Fynd: F2 tandfragment och F3 bränt ben.
Datering: 100 f.Kr.–120 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (LuA-4887).

A2 Hård

Belägenhet: X 10857,63/Y 43043,02. Höjd: 184,31 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, ca 1,0 x 0,85 m och 0,14 m djup. I anläggningen fanns sju 0,07–14 m stora skärvstenar.
Fyllning: Svartbrun, sandig, grusig humus. Större humusinblandning i den övre delen och sotigare i botten.
Bottenprofil: Skålformad botten.
Fynd: -
Datering: -

A3 Hård

Belägenhet: X 10855,57/Y 43045,31. Höjd: 184,23 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, ca 1,45 x 1,0 m och 0,25 m djup. Härden innehöll ett hundratal skärvstenar, 0,05–0,25 m stora och med en sammanlagd vikt på 80 kg.
Fyllning: Övre delen utgjordes av ett 0,1 m tjockt skikt med svartbrun, sandig, något kolblandad humus medan den undre delen utgjordes av svart, sotig kolbemängd humus. I botten låg större kolbitar.
Bottenprofil: Skålformad botten.
Fynd: F1 keramik och F7 bränt ben. Vid UN påträffades också brända ben F15.
Datering: 0–240 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (LuA-4856).

A4 Skärvstensförekomst

Belägenhet: X 10856,87/Y 43045,60. Höjd: 184,08 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, ca 0,5 x 0,45 m och bestående av fem 0,07–0,15 m stora skärvstenar. I den nordöstra delen fanns ett visst sotinslag.
Fyllning: -
Bottenprofil: Plan.
Fynd: -
Datering: -

A5 Hård

Belägenhet: X 10854,38/Y 43045,76. Höjd: 184,20 m.ö.h.
Beskrivning: Rund, 1,0 m i diameter och 0,35 m djup. I nedre delen av härden fanns ett sextiotal skärvstenar 0,1–0,2 m stora och med en total vikt på 65 kg. Runt hårdbottnen var sanden rödbränd.
Fyllning: Övre delen utgjordes av ett 0,15 m tjockt skikt med brun, sandig humus med enstaka kolbitar, och under det av ett 0,2 m tjockt svart, sotig kolbemängd humusskikt. I botten fanns rikligt med träkol och i den västra delen förkolnade vedrester.
Bottenprofil: Skålformad botten.
Fynd: F4 bränt ben, F5 keramik och F6 avslag av ev. hälleflinta.

Vid UN påträffades också brända ben F16.

Datering: 70 f.Kr.–320 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (LuA-4888).

A6 Hård

Belägenhet: X 10846,01/Y 43057,22. Höjd: 183,60 m.ö.h.
Beskrivning: Rund, 0,8 m i diameter och 0,2 m djup. I härden fanns ett antal 0,05–0,25 m stora skärvstenar med sammanlagd vikt av 30 kg.
Fyllning: Sotig, humös sand.
Bottenprofil: Skålformad botten.
Fynd: -
Datering: 380 f.Kr.–120 f.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (LuA-4889).

A7 Hård

Belägenhet: X 10841,62/Y 43054,71. Höjd: 183,93 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, 0,75 x 0,7 m och 0,15 m djup. I botten fanns enstaka mindre skärvstenar.
Fyllning: Sandig humus i den övre delen och svart, sotig sand i botten.
Bottenprofil: Skålformad botten.
Fynd: -
Datering: -

A8 Hård

Belägenhet: X 10855,78/Y 43037,83. Höjd: 184,81 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, ca 0,45 m x 0,4 m och 0,1–0,2 m djup.
Fyllning: Svart, sotig humös sand med inslag av ett tjugotal 0,05–0,15 m stora skärvstenar.
Bottenprofil: Oregelbunden.
Fynd: -
Datering: 360 f.Kr.–40 f.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (LuA-4890).

A9 Hård

Belägenhet: X 10845,29/Y 43059,66. Höjd: 183,44 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, ca 1,0 x 0,8 m och 0,05–0,1 m djup.
Fyllning: Brunsvart, humös sand med inslag av kol och ett tiotal mindre skärvstenar.
Bottenprofil: Plan.
Fynd: -
Datering: -

A10 Hård

Belägenhet: X 10829,89/Y 43071,72. Höjd: 183,06 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, ca 1,15 x 0,9 m och 0,1 m djup.
Fyllning: Gråbrun humus med viss kolinblandning och enstaka mindre skärvstenar.
Bottenprofil: Plan.
Fynd: -
Datering: 150 f.Kr.–130 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (LuA-4891).

A11=A183 Hård

Belägenhet: X 10726,62/Y 43613,92. Höjd: 167,90 m.ö.h.
Beskrivning: Oregelbundet oval, ca 1,3 x 0,8 m stor och 0,2–0,4 m djup. I härden fanns ett flertal 0,05–0,25 m stora stenar med sammanlagd vikt av 50 kg.
Fyllning: Grusblandad humus i ytan och därunder siltig humus i den västra delen och brunsvart sot- och kolbemängd humus i övrigt.

Bottenprofil: Skålformad botten.

Fynd: Bränt ben F11. Vid UN påträffades bränd lera F48.

Datering: 690 e.Kr.–900 e. Kr., kalibrerat värde 1 sigma (LuA-4857).

A12 Stolphål

Belägenhet: X 10726,41/Y 43610,69. Höjd: 167,92 m.ö.h.

Beskrivning: Runt, 0,4 m i diameter och 0,4 m djupt med raka sidor.

Fyllning: Brunsvart, siltig humus med inslag av 0,05–0,2 m stora skärvstenar och kol.

Bottenprofil: Plan.

Fynd: -

Datering: -

A13 Skärvstenslager

Belägenhet: X 10723,78-X 10735,23 / Y 43599,28- Y43620,59.

Höjd: 168,03 m.ö.h.

Beskrivning: Ett långsträckt ca 21,0 m x 4–11 m stort område i den östra delen av undersökningsområdet. Skärvstenslagret utgjordes av ett 0,2 m tjockt lager innehållande stora mängder 0,05–0,15 m stora skärvstenar i ett brunsvart, siltigt humuslager med inslag av kolbitar. Lagret har skurits av en avfallsgrop, A115, och överlagrat en rad äldre anläggningar, bl.a. ett treskeppigt långhus.

Fynd: F8 brända ben och F9–F10 keramik. Vid UN påträffades ett antal fynd i samband med rutgrävning – se fyndlista bilaga 2).

Datering: yngre järnålder–vikingatid

A14 Stolphål

Belägenhet: X 10725,84 / 43605,45. Höjd: 167,87 m.ö.h.

Beskrivning: Runt, 0,4 m i diameter och 0,3 m djup. I den östra delen fanns en 0,15 m stor vertikalt stående sten. Rödbränt grus under anläggningen.

Bottenprofil: U-formad.

Fyllning: Brunsvart, siltig humus med inslag av små skärvstenar.

Fynd: -

Analys: 680 e.Kr.–890 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (LuA-4892).

A15 Avfallsgrop

Belägenhet: X 10729,07/Y 43588,88 Höjd: 167,95 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 2,2 x 2,1 m och 0,5 m djup.

Fyllning: Svartbrun, sandig, kolbemängd humus med rikligt innehåll av 0,05–0,25 m stora skärvstenar, de flesta dock knyt-nävsstora.

Bottenprofil: Plan.

Fynd: F23 hästkosöm, F24 brända ben, F25 bränd lera, F159 djurtänder och F160 obränt ben.

Datering: -

A16 Mörkfärgning, utgå

A17 Stolphål

Belägenhet: X 10730,46/Y 43586,46. Höjd: 167,95 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,5 x 0,45 m och 0,3 m djupt.

Fyllning: Brun siltig humus med 0,1–0,15 m stora skärvstenar.

Bottenprofil: U-formad.

Fynd: -

Datering: -

A18 Stolphål

Belägenhet: X 10731,23/Y 43585,97. Höjd: 167,97 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,35 m och 0,25 m djupt. I ytan låg enstaka 0,05–0,1 m stora stenar.

Fyllning: Svartbrun, sandig siltig humus.

Bottenprofil: U-formad.

Fynd: -

Datering: -

A19 Stolphål

Belägenhet: X 10731,34/Y 43588,26. Höjd: 167,85 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, ca 0,3 x 0,2 m och 0,15 m djupt.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus med inslag av kol och skärvsten.

Bottenprofil: U-formad.

Fynd: -

Datering: -

A20 Mörkfärgning, utgå

A21 Stolphål

Belägenhet: X 10730,92/Y 43591,48 m.ö.h.

Beskrivning: Oregelbunden, 0,4 x 0,35 m stor och 0,2 m djup.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus med inslag av sot och kol samt ett tjugotal små skärvstenar.

Bottenprofil: V-formad.

Fynd: -

Datering: -

A22 Mörkfärgning, utgå

A23 Stolphål

Belägenhet: X 10732,19/Y 43593,13. Höjd: 167,87 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,3 x 0,25 m och 0,25 m djupt.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus med enstaka mindre stenar.

Bottenprofil: U-formad.

Fynd: -

Datering: -

A24 Mörkfärgning, utgå

A25 Grop

Belägenhet: X 10728,64/Y 43592,94. Höjd: 167,92 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,0 x 0,9 m och 0,2 m djup.

Fyllning: Brun, siltig humus.

Bottenprofil: Skålformad botten.

Fynd: -

Datering: -

A26 Stolphål

Belägenhet: X 10729,77/Y 43594,72. Höjd: 167,90 m.ö.h.

Beskrivning: Runt, 0,25 m i diameter och 0,2 m djupt.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus med enstaka skärvstenar i botten

Bottenprofil: U-formad.

Fynd: -

Datering: -

A27 Stolphål

Belägenhet: X10729,46/Y 43594,20. Höjd: 167,84 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,4 m och 0,2 m djupt.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus med enstaka små skärvstenar.

Bottenprofil: V-formad.

Fynd:-

Datering:-

A28 Mörkfärgning, utgå

A29 Hård

Belägenhet: X 10733,74/Y 43598,54. Höjd: 167,93 m.ö.h.

Beskrivning: Oregelbundet oval, 1,2 x 1,0 m och 0,15 m djup. I ytan låg spridda skärvstenar 0,05–0,15 m stora.

Fyllning: Brunsvart, sandig siltig humus.

Bottenprofil: Flackt skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A30 Mörkfärgning, utgå

A31 Mörkfärgning, utgå

A32 Hård

Belägenhet: X 10733,38/Y 43600,45. Höjd: 168,01 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,2 x 1,1 m och 0,3 m djup.

Fyllning: Brunsvart, sandig siltig humus med enstaka stenar 0,05–0,2 m stora. Stenarnas vikt uppgick till ca 40 kg.

Bottenprofil: Plan.

Fynd: F26 bränt ben och F 27 vävtyngdsfragment

Datering: 660 e.Kr.–770 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20789).

A33 Stolphål

Belägenhet: X 10722,74/Y 43601,63. Höjd: 167,92 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,4 x 0,35 m och ca 0,15 m djup.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus med enstaka kolbitar och små skärvstenar.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A34 Mörkfärgning, utgå

A35 Stolphål

Belägenhet: X 10726,63/Y 43601,81. Höjd: 167,89 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,45 x 0,35 m och 0,15 m djup.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus med inslag av 0,05–0,15 m stora stenar.

Bottenprofil: Skålformad botten.

Fynd:-

Datering:-

A36 Hårdbotten

Belägenhet: X 10723,41/Y 43606,13. Höjd: 167,90 m.ö.h.

Beskrivning: Rund, 0,5 m i diameter och 0,05 m djup. I ytan fanns en tydlig koncentration med träkol

Fyllning: Brun, siltig humus med enstaka små skärvstenar.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A37 Stolphål

Belägenhet: X 10734,69/Y 43602,63. Höjd: 167,97 m.ö.h.

Beskrivning: I det närmaste runt, 0,45 m i diameter och 0,3 m djupt.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus med inslag av mindre stenar.

Bottenprofil: U-formad.

Fynd:-

Datering:-

A38 Stolphål

Belägenhet: X 10736,30/Y 43605,63. Höjd: 167,81 m.ö.h.

Beskrivning: Runt, ca 0,4 m i diameter och 0,2 m djupt.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: U-form.

Fynd:-

Datering:-

A39 Mörkfärgning, utgå

A40 Stolphål?

Belägenhet: X 10725,32/Y 43612,53. Höjd: 167,84 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,6 x 0,5 m och 0,15 m djup.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus med enstaka små skärvstenar.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A41 Mörkfärgning, utgå

A42 Mörkfärgning, utgå

A43 Stolphål?

Belägenhet: X 10728,23/Y 43612,22. Höjd: 167,82 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,5 x 0,4 m och 0,1 m djup.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus och enstaka små skärvstenar.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A44 Stolphål

Belägenhet: X 10728,17/Y 43613,92. Höjd: 167,77 m.ö.h.

Beskrivning: Runt, 0,4 m i diameter och 0,3 m djupt.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus med enstaka knytävsstora skärvstenar.

Bottenprofil: V-formad.

Fynd:-

Datering:-

A45 Mörkfärgning, utgå

A46=A177 Stolphål

Belägenhet: X 10725,67/Y 43615,51. Höjd: 167,72 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,4 m och 0,3 m djupt. I stolphålet fanns en 0,15 m stor sten.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: U-formad.

Fynd:-

Datering:-

A47 Stolphål

Belägenhet: X 10728,35/Y 43615,59. Höjd: 167,71 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,3 m och 0,25 m djupt.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: V-form.
 Fynd:-
 Datering:-

A48 Stolphål

Belägenhet: X 10729,41/Y 43615,25. Höjd: 167,64 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,5 x 0,35 m och 0,25 m djupt.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus med enstaka små skärvstenar.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd:-
 Datering:-

A49 Grop

Belägenhet: X 10728,44/Y 43617,23. Höjd: 167,64 m.ö.h.
 Beskrivning: Oval, 0,9 x 0,4 m och 0,25 m djup.
 Fyllning: Brun, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd:-
 Datering:-

A50 Stolphål

Belägenhet: X 10725,51/Y 43621,22. Höjd: 167,51 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,5 x 0,45 m och 0,25 m djupt.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus med rikligt innehåll av små skärvstenar.
 Bottenprofil: U-form.
 Fynd:-
 Datering:-

A51 Stolphål –(ej utgrävt)

Belägenhet: X 10727,39/Y 43621,37. Höjd: 167,46 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,35 m.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil:?
 Fynd:?
 Datering:-

A52 Stolphål

Belägenhet: X 10728,68/Y 43621,25. Höjd: 167,53 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,5 x 0,4 m och 0,2 m djupt. Enstaka skärvstenar i ytan.
 Fyllning: Brun, siltig, humus med enstaka små skärvstenar.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd:-
 Datering:-

A53 Stolphål

Belägenhet: X 10728,68/Y 43621,97. Höjd: 167,50 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,4 m och 0,2 m djupt.
 Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd:-
 Datering:-

A54=A215 Stolphål

Belägenhet: X 10729,01/Y 43623,31. Höjd: 167,51 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,3 m och 0,2 m djupt. I botten fanns en 0,25 m stor sten.
 Fyllning: Brun, sandig, siltig humus med inslag av enstaka kol.

Bottenprofil: U-formad.
 Fynd:-
 Datering:-

A55 Mörkfärgning, utgår

A56 Mörkfärgning, utgår

A57 Mörkfärgning, utgår

A58 Stolphål

Belägenhet: X 10732,06/Y 43623,25. Höjd: 167,51 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,3 x 0,2 m och 0,2 m djupt.
 Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd:-
 Datering:-

A59 Härdbotten

Belägenhet: X 10823,82/Y 43070,35. Höjd: 183,10 m.ö.h.
 Beskrivning: Oval, 0,75 x 0,35 m och 0,05 m djup. Enstaka stenar i ytan.
 Fyllning: Svart, sotig, sandig, siltig humus med träkol.
 Bottenprofil: Plan.
 Fynd:-
 Datering:-

A60 Härd

Belägenhet: X 10822,89/Y 43068,81. Höjd: 183,21 m.ö.h.
 Beskrivning: Rund, 0,8 m i diameter och 0,1 m djup. Enstaka skärvstenar 0,05–0,1 m stora.
 Fyllning: I den övre delen ett skikt med brun, siltig, humus och under detta ett 0,04 m tjockt skikt bestående av svartbrun, sotig, sandig, siltig humus i vilket skärvstenen låg.
 Bottenprofil: Plan.
 Fynd:-
 Datering: 70 e.Kr.–220 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20790).

A61 Härdbotten

Belägenhet: X 10824,02/Y 43064,86. Höjd: 183,51 m.ö.h.
 Beskrivning: Oval, 0,6 x 0,4 m och 0,05 m djup.
 Fyllning: Svart, sotig, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Plan.
 Fynd:-
 Datering:-

A62 Härd

Belägenhet: X 10825,08/Y 43064,98. Höjd: 183,52 m.ö.h.
 Beskrivning: Oval, 1,5 x 1,2 m och 0,15 m djup. Riklig och tät stenpackning bestående av 0,1–0,2 m stora skärvstenar där de största låg i botten. Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i härden ca. 40 kg.
 Fyllning: Under stenpackningen fanns ett 0,05 m tjockt skikt med svart, sotig, sandig, siltig humus med rikligt kolinnehåll
 Bottenprofil: Plan
 Fynd:-
 Datering:-

A63 Härd

Belägenhet: X 10825,71/Y 43063,05. Höjd: 183,63 m.ö.h.
 Beskrivning: Långsmalt oval härd men väst-östlig orientering, 2,7

x 1,4 m och 0,2 m djup. Härden hade en riklig stenpackning bestående av 0,05–0,3 m stora skärvstenar. De största stenarna fanns i botten och utmed hårdens yttersidor. Totalt vägde stenmaterialet i hela härden 200 kg. Vid undersökningen av den norra halvan av härden framgick att stenpackningen varit uppdelad på två olika skikt med ett 0,05 m tjockt skikt med sot och kol emellan. Detta tyder på att härden återanvänts.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus i hårdens övre del medan skiktet mellan de olika stenpackningsnivåerna och skiktet under den undre stenpackningen utgjordes av svart, sotig, siltig humus med rikligt kolinnehåll.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering: 25 e.Kr.–130 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20791).

A64 Hård

Belägenhet: X 10827,10/Y 43064,31. Höjd: 183,45 m.ö.h.

Beskrivning: Rund, 0,85 m i diameter och ca 0,2 m djup.

I ytan fanns spridda skärvstenar 0,1–0,15 m stora medan en tätare packning av skärvsten med samma storlek låg i botten. Totalt vägde stenmaterialet i hela härden 20 kg. I den östra delen skars anläggningen av A65.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus i den övre delen och ett 0,05 m tjockt skikt med svart, sotig, sandig, siltig humus med träkol i botten.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A65 Hård

Belägenhet: X 10827,25/Y 43065,02. Höjd: 183,37 m.ö.h.

Beskrivning: Rund, 0,9 m i diameter och 0,15 m djup.

I ytan fanns spridda skärvstenar 0,1–0,15 m stora medan en tätare packning av skärvsten med samma storlek låg i botten. Totalt vägde stenmaterialet i hela härden 15 kg.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus i den övre delen och ett 0,05 m tjockt skikt med svart, sotig, sandig, siltig humus med träkol i botten.

Något mer kol än i A64.

Bottenprofil: Plan

Fynd:-

Datering:-

A66 Hård

Belägenhet: X 10829,96/Y 43067,73. Höjd: 183,22 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,05 x 0,75 m och 0,1 m djup. Tät packning med knyttnävsstora skärvstenar. Totalt vägde stenmaterialet i hela härden 20 kg.

Fyllning: Svartbrun sandig siltig humus med träkol.

Bottenprofil: Plan

Fynd:-

Datering:-

A67 Hårdbotten

Belägenhet: X 10829,51/Y 43068,75. Höjd: 183,14 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,75 x 0,7 m och 0,1 m djup. Enstaka skärvstenar i ytan. Totalt vägde stenmaterialet i hela härden 4 kg.

Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus med träkol.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering: 45 f.Kr.–55 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20798).

A68 Hård

Belägenhet: X 10830,40/Y 43062,32. Höjd: 183,58 m.ö.h.

Beskrivning: Rund, 1,6 m i diameter och 0,2 m djup. I härden fanns spridda 0,05–0,15 m stora skärvstenar till en total vikt av 180 kg.

Fyllning: Ett 0,1 m tjockt skikt med brun, sandig, siltig humus i den övre delen och ett lika tjockt skikt med svart, sotig, sandig, siltig humus med träkol i den nedre delen.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering: 90 f.Kr.–30 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20792).

A69 Hård

Belägenhet: X 10833,24/Y 43062,72. Höjd: 183,49 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,6 x 1,15 m stor och 0,2 m djup. Enstaka spridda skärvstenar i ytan och en tät skärvstenspackning i botten av 0,1–0,15 m stora stenar. Totalt vägde stenmaterialet 60 kg.

Fyllning: : Ett 0,1 m tjockt skikt med brun, sandig, siltig, humus i den övre delen och i den nedre delen ett ungefär lika tjockt skikt med svart, sotig, sandig, siltig humus med träkol.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A70 Hård

Belägenhet: X 10831,33/Y 43060,04. Höjd: 183,68 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,35 x 0,95 m och ca 0,15 m djup. I ytan låg enstaka 0,05–0,1 m stora skärvstenar. Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i hela härden ca 20 kg.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus med fläckvisa sotiga koncentrationer med enstaka kol.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A71 Hårdbotten

Belägenhet: X 10834,69/Y 43065,08. Höjd: 183,22 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,6 x 0,4 m och 0,05 m djup. Enstaka 0,1 m stora skärvstenar i ytan.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A72 Mörkfärgning, utgå

A73 Hård

Belägenhet: X 10841,26/Y 43071,29. Höjd: 182,72 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,0 x 0,75 m och 0,15 m djup. I ytan och i botten låg spridda skärvstenar 0,05–0,1 m stora.

Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i hela härden 4 kg.

Fyllning: I den övre delen ett 0,05 m tjockt skikt med sandig, siltig humus och därunder ett 0,1 m tjockt skikt med svart, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A74 Hård

Belägenhet: X 10838,40/Y 43064,01. Höjd: 183,29 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,0 x 0,6 m och 0,12 m djup. I botten en tät

skärvstenspackning bestående av 0,12 m stora stenar. Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i hela härden 6 kg.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A75 Hård

Belägenhet: X 10839,09/Y 43065,82. Höjd: 183,15 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,65 x 0,4 m och 0,05 m djup. Enstaka mindre skärvstenar. Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i hela härden 2 kg.

Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A76 Mörkfärgning, utgå

A77 Mörkfärgning, utgå

A78 Mörkfärgning, utgå

A79 Stolphål

Belägenhet: X 10836,57/Y 43058,03. Höjd: 183,61 m.ö.h.

Beskrivning: Runt, 0,4 m i diameter och ca 0,2 m djupt.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: U-form.

Fynd:-

Datering:-

A80 Mörkfärgning, utgå

A81=A7 (se beskrivning för härden A7).

A82 Härdbotten

Belägenhet: X 10841,37/Y 43052,66. Höjd: 183,96 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,95 x 0,9 m och 0,05 m djup. I ytan ett tiotal spridda skärvstenar 0,05–0,1 m stora. Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i hela härden 20 kg.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A83 Mörkfärgning, utgå

A84 Härdbotten

Belägenhet: X 10842,12/Y 43038,84. Höjd: 185,23 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,3 x 0,95 m och 0,05 m djup.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering: 20 e.Kr.–140 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20799).

A85 Härdbotten

Belägenhet: X 10850,57/Y 43038,78 Höjd: 184,82 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,9 x 0,75 m och 0,05 m djup. I ytan låg enstaka skärvstenar 0,1–0,2 m stora. Uppskattningsvis uppgick den totala stenmängden i härden till 6 kg.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A86 Härdbotten

Belägenhet: X 10851,10/Y 43041,05. Höjd: 184,69 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,75 x 0,6 m stor och 0,05 m djup. I ytan enstaka 0,05–0,1 m stora stenar med en sammanlagd vikt av < 1 kg.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A87 Mörkfärgning, utgå

A88 Hård

Belägenhet: X 10854,35/Y 43043,70 Höjd: 184,30 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,1 x 0,8 m och 0,15 m djup. Rikligt med skärvsten i anläggningen 0,05–0,2 m stora. Totalt vägde stenmaterialet i härden 100 kg.

Fyllning: Svartbrun, sandig, sotig, siltig humus med inslag av kol.

Bottenprofil: Relativt plan.

Fynd: F17 brända ben

Datering:-

A89 Mörkfärgning, utgå

A90 Hård

Belägenhet: X 10858,4 0/Y 43045,77. Höjd: 183,96 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,8 x 1,2 m och 0,1 m djup. Rikligt med 0,05–0,2 m stora skärvstenar i härden, framförallt i härdens översta del. Totalt vägde stenmaterialet i härden 160 kg. Utmed sidorna i botten på härden låg rester efter förkolnad ved.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus med träkol.

Bottenprofil: Plan.

Fynd: F14 bryne och F18 brända ben

Datering:-

A91 Härdbotten

Belägenhet: X 10857,12/Y 43048,36. Höjd: 183,64 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,55 x 0,5 m och 0,05–0,15 m djup

Fyllning: Svartbrun, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: Huvudsakligen plan.

Fynd:-

Datering:-

A92 Hård

Belägenhet: X 10858,30/Y 43049,15. Höjd: 183,47 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,7 x 0,65 m och 0,1 m djup.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A93 Stolphål

Belägenhet: X 10853,06/ Y 43035,91. Höjd: 185,08 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,3 m och 0,25 m djupt. I botten låg två ca 0,15 m stora skärvstenar. Stolphålet låg öster om en 0,25 m stor sten.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: U-form.

Fynd:-

Datering:-

A94 Härdbotten

Belägenhet: X 10855,76/Y 43037,17. Höjd: 184,75 m.ö.h.
Beskrivning: Oregelbundet oval, 0,95 x 0,9 m och 0,06 m djup.
Rikligt med 0,1–0,2 m stora stenar i den norra delen.. Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i hela härden ca 30 kg.
Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus.
Bottenprofil: Plan.
Fynd:-
Datering:-

A95 Härd

Belägenhet: X 10859,53/Y 43038,76. Höjd: 184,58 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, 2,7 x 2,0 m och 0,2 m djup. Härden utgjordes av en tät stenpackning bestående av 0,05–0,4 m stora stenar där de största låg i botten på härden. Totalt vägde stenmaterialet i härden 980 kg.
Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus med stora kolbitar i botten.
Bottenprofil: Plan.
Fynd: F1 järnten, F10–F11 keramik, F19 brända ben och F158 djurtänder.
Datering: 170 f.Kr.–10 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20931).
Övrigt: Härden överlagrade stolphålet A113.

A96 Härdbotten

Belägenhet: X 10861,62/Y 43041,91. Höjd: 184,16 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, 0,5 x 0,45 m och 0,1 m djup. I ytan fanns kol och en skärvsten.
Fyllning: Svartbrun, sandig, sotig, siltig humus.
Bottenprofil: Något skålformad.
Fynd: F12 keramik.
Datering:-

A97 Härd

Belägenhet: X 10860,64/Y 43043,31. Höjd: 184,09 m.ö.h.
Beskrivning: Rund, 0,9 m i diameter och 0,2 m djup. I härden fanns rikligt med skärvsten 0,05–0,15 m stora som totalt uppgick till ca 80 kg. I botten på anläggningen fanns rester efter förkolnad ved utmed kanterna.
Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig, humus med träkol.
Bottenprofil: Plan.
Fynd: F20 brända ben
Datering:-

A98 Härd

Belägenhet: X 10862,75/Y 43042,74. Höjd: 184,09 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, 0,75 x 0,5 m och 0,15 m djup. Rikligt med 0,05–0,1 m stora skärvstenar i ytan. Uppskattningsvis uppgick vikten på stenmaterialet i hela härden till drygt 10 kg.
Fyllning: Svartbrun, sandig, sotig, siltig humus med rikligt innehåll av träkol.
Bottenprofil: Plan.
Fynd:-
Datering:-

A99 Härd

Belägenhet: X 10862,11/Y 43044,05. Höjd: 183,98 m.ö.h.
Beskrivning: Oregelbundet oval, 1,3 x 1,2 m och 0,2 m djup. I ytan och utmed kanterna fanns rikligt med skärvstenar 0,05–0,2 m stora. Totalt uppgick vikten av stenmaterialet till 140 kg.

Fyllning: Svartbrun, sandig, sotig, siltig humus med träkol.
Bottenprofil: Plan
Fynd:-
Datering:-

A100 Härd

Belägenhet: X 10863,97/Y 43043,45. Höjd: 183,94 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, 1,45 x 1,2 m och 0,3 m djup. I härden låg rikligt med skärvsten 0,05–0,35 m stora. Härden innehöll uppskattningsvis ca 100 kg sten.
Fyllning: Svartbrun, sandig, sotig, siltig humus med träkol.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd:-
Datering: 80 e.Kr.–180 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20793).

A101 Härd

Belägenhet: X 10864,43/Y 43041,86. Höjd: 184,06 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, 1,05 x 0,8 m och 0,25 m djup. I den södra delen fanns rikligt med skärvsten, 0,05–0,15 m stora. Totalt vägde stenmaterialet i hela härden ca 60 kg.
Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus med rikligt innehåll av kol i botten.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd:-
Datering:-

A102 Härd

Belägenhet: X 10865,25/Y 43043,65. Höjd: 186,86 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, 1,5 x 1,2 m och 0,4 m djup. Härden innehöll rikligt med 0,1 m stora stenar vilka i botten låg tätt packade. Totalt vägde stenmaterialet i hela härden uppskattningsvis ca 110 kg.
Fyllning: Brunsvart, sandig, sotig, siltig humus med träkol.
Bottenprofil: Plan.
Fynd:-
Datering:-

A103 Mörkfärgning, utgå

A104 Grop

Belägenhet: X 10861,77/Y 43036,31. Höjd: 184,57 m.ö.h.
Beskrivning: Oregelbundet oval, 1,3 x 0,9 m och 0,5 m djup.
Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: Plan.
Fynd:-
Datering:-

A105 Härd

Belägenhet: X 10858,46/Y 43033,09. Höjd: 185,11 m.ö.h.
Beskrivning: Rund, 1,25 m stor och 0,1–0,2 m djup. Rikligt med 0,1–0,2 m stora skärvstenar i anläggningen. Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i hela härden ca 130 kg.
Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus med stora kolbitar i botten.
Bottenprofil: Plan.
Fynd: F22 djurtänder.
Datering: 40 f.Kr.–70 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20794).

A106 Mörkfärgning, utgå

A107 Härd

Belägenhet: X 10863,67/Y 43027,28. Höjd: 185,22 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,95 x 0,9 m och 0,1 m djup. I ytan rikligt med knytvävsstora skärvstenar. Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i hela härden 20 kg.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus med träkol.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A108 Mörkfärgning, utgård

A109 Härd

Belägenhet: X 10864,85/Y 43029,04. Höjd: 185,02 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,2 x 0,9 m och 0,2 m djup. I härden fanns rikligt med 0,05–0,15 m stora skärvstenar. Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i hela härden ca 60 kg.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus med träkol.

Bottenprofil: Plan

Fynd:-

Datering:-

A110 Härd

Belägenhet: X 10869,38/Y 43035,49. Höjd: 184,39 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,85 x 0,7 m och 0,2 m djup. I härden fanns ett tjugotal stenar 0,05–0,15 m stora. Uppskattningsvis vägde det totala stenmaterialet i härden ca 40 kg.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus med träkol.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A111 Härd

Belägenhet: X 10827,71/Y 43065,72. Höjd: 183,36 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,85 x 0,7 m och 0,1 m djup. I ytan låg enstaka mindre skärvstenar. Uppskattningsvis vägde det totala stenmaterialet i härden 2 kg.

Fyllning: Svart, sandig, sotig siltig humus.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A112 Härd

Belägenhet: X 10827,60/Y 43067,52. Höjd: 183,28 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,7 x 0,6 m och 0,05 m djup. Anläggningen utgjordes av tätt liggande skärvstenar vilka var 0,05–0,15 m stora.

Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: Plan.

Fynd:-

Datering:-

A113 Grop

Belägenhet: X 10859,61/Y 43040,10. Höjd: 185,88 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,7 x 0,6 m och 0,2 m djup.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: V-form.

Fynd:-

Datering:-

Övrigt: Överlagras av A95

A114 Härd

Belägenhet: X 10863,32/Y 43043,80. Höjd: 183,95 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 0,65 x 0,5 m och 0,15 m djup. I ytan fanns ett tiotal små skärvstenar

Fyllning: Brunsvart, sandig, sotig, siltig humus.

Bottenprofil: Relativt plan.

Fynd:-

Datering:-

A115 Avfallsgrop

Belägenhet: X 10731,40/Y 43613,22. Höjd: 167,71 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,6 x 1,0 m och 0,4 m djup.

Fyllning: Rikligt med små skärvstenar i ett lager bestående av svartbrun, sandig, sotig, siltig humus med enstaka träkol.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd: F28 obränt ben, F29 djurtänder, F30 och F33-F35 slagg, F31-F32 och F157 sintrad sand, F36 och F39 bränd lera, F37-F38 och F45-F46 keramik, F40-F43 vävtyngder och F44 blästermunstycke.

Datering:-

Övrigt: Har skurit skärvstenslagret A13 och rännan A190. Läget för A115 sammanfaller med provruta 3.

A116 Mörkfärgning, utgård

A117 Stolphål?

Belägenhet: X 10731,65/Y 43620,94. Höjd: 167,52 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,3 m och 0,1 m djupt.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A118 Stolphål

Belägenhet: X 10732,06/Y 43620,76. Höjd: 167,56 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,3 m och 0,2 m djupt.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: U-form

Fynd:-

Datering:-

A119 Mörkfärgning, utgård

A120 Stolphål

Belägenhet: X 10731,48/Y 43620,08. Höjd: 167,56 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,4 m och 0,15 m djupt.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A121 Stolphål

Belägenhet: X 10732,07/Y 43620,06. Höjd: 167,54 m.ö.h.

Beskrivning: Runt, 0,25 m i diameter och 0,12 m djupt.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A122 Grop

Belägenhet: X 10729,97/Y 43619,32. Höjd: 167,53 m.ö.h.

Beskrivning: Oval, 1,7 x 1,0 m och 0,2 m djup. Ca 0,1 m under ytan fanns ett skikt med små 0,05 m stora skärvstenar och enstaka träkol, och ca 0,15 m från ytan fanns rester efter en 0,1 m bred träplanka liggande i gropens längdriktning. Denna var mycket komprimerad, ca 0,01 m tjock och obränd förutom i den södra

delen där den var något bränd.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: Plan.

Fynd: F47 bränt ben.

Datering: 680 e.Kr.–810 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20795).

A123 Stolphål

Belägenhet: X 10731,75/Y 43619,30. Höjd: 167,59 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,35 m och 0,1 m djupt.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A124 Stolphål

Belägenhet: X 10731,49/Y 43618,81. Höjd: 167,58 m.ö.h.

Beskrivning: Runt, 0,2 m i diameter och 0,1 m djupt

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: Skålform.

Fynd:-

Datering:-

A125 Stolphål

Belägenhet: X 10731,96/Y 43618,31. Höjd: 167,60 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,3 x 0,25 m och ca 0,2 m djupt.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: U-form.

Fynd:-

Datering:-

A126 Stolphål

Belägenhet: X 10731,98/Y 43617,67. Höjd: 167,61 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,3 x 0,2 m och 0,1 m djupt.

Fyllning: Brun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: Oregelbunden.

Fynd:-

Datering:-

A127 Stolphål

Belägenhet: X 10729,32/Y 43618,26. Höjd: 167,56 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,4 m och 0,3 m djupt.

Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: U-form.

Fynd:-

Datering:-

A128 Stolphål

Belägenhet: X 10728,68/Y 43618,15. Höjd: 167,53 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 1,2 x 0,8 m och 0,3 m djupt. Runt kanterna stod sex 0,3 m stora stenar på högkant.

Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig, humus med enstaka träkol.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A129 Mörkfärgning, utgå

A130 Mörkfärgning, utgå

A131 Stolphål

Belägenhet: X 10731,23/Y 43617,06. Höjd: 167,59 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,3 m och 0,1 m djupt.

Fyllning: Svartbrun sandig siltig humus med enstaka små skärvstenar

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A132 Mörkfärgning, utgå

A133 Stolphål

Belägenhet: X 10730,83/Y 43616,18. Höjd: 167,61 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,35 m och 0,25 m djupt.

Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus med enstaka små skärvstenar

Bottenprofil: U-form.

Fynd:-

Datering:-

A134 Stolphål

Belägenhet: X 10731,70/Y 43615,78. Höjd: 167,71 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,3 m och 0,14 m djupt.

Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus med små skärvstenar.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A135 Mörkfärgning, utgå

A136 Stolphål

Belägenhet: X 10731,67/Y 43615,23. Höjd: 167,70 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,5 x 0,4 m och 0,1 m djupt.

Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus med små skärvstenar.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A137 Mörkfärgning, utgå

A138 Stolphål

Belägenhet: X 10731,57/Y 43614,06. Höjd: 167,68 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,3 x 0,25 m och 0,2 m djupt.

Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: U-form.

Fynd:-

Datering:-

A139 Stolphål

Belägenhet: X 10731,33/Y 43611,51. Höjd: 167,72 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,35 x 0,25 m och 0,1 m djupt.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A140 Stolphål

Belägenhet: X 10731,33/Y 43611,14. Höjd: 167,73 m.ö.h.

Beskrivning: Runt, 0,3 m i diameter och 0,1 m djupt.

Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.

Bottenprofil: Skålformad.

Fynd:-

Datering:-

A141 Stolphål

Belägenhet: X 10731,29/Y 43610,90. Höjd: 167,76 m.ö.h.
Beskrivning: Ovalt, 0,35 x 0,25 m och 0,15 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd:-
Datering:-

A142 Stolphål

Belägenhet: X 10731,23/Y 43610,43. Höjd: 167,79 m.ö.h.
Beskrivning: Runt, 0,2 m i diameter och 0,1 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd:-
Datering:-

A143 Stolphål

Belägenhet: X 10731,23/Y 43610,43. Höjd: 167,86 m.ö.h.
Beskrivning: Runt, 0,2 m och ca 0,2 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: U-formad.
Fynd:-
Datering:-

A144 Stolphål

Belägenhet: X 10731,18/Y 43609,63. Höjd: 167,80 m.ö.h.
Beskrivning: Runt, 0,25 m i diameter och 0,1 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd:-
Datering:-

A145 Stolphål

Belägenhet: X 10731,04/Y 43609,24. Höjd: 167,77 m.ö.h.
Beskrivning: Ovalt, 0,22 x 0,17 m och 0,1 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd: -
Datering: -

A146 Stolphål

Belägenhet: X 10730,61/Y 43609,18. Höjd: 167,82 m.ö.h.
Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,35 m och 0,15 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd:-
Datering:-

A147 Stolphål

Belägenhet: X 10731,06/Y 43608,30. Höjd: 167,84 m.ö.h.
Beskrivning: Runt, 0,3 m i diameter och 0,2 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd:-
Datering:-

A148 Stolphål

Belägenhet: X 10730,74/Y 43607,56. Höjd: 167,85 m.ö.h.
Beskrivning: Runt, 0,15 m i diameter och 0,2 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd: -

Datering: -

A149 Stolphål

Belägenhet: x 10730,88/Y 43607,59. Höjd: 167,84 m.ö.h.
Beskrivning: Ovalt, 0,3 x 0,25 m och 0,2 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: U-form.
Fynd:-
Datering:-

A150 Stolphål

Belägenhet: X 10730,80/Y 43606,94. Höjd: 167,84 m.ö.h.
Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,35 m och 0,25 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: V-form.
Fynd: -
Datering: -

A151 Stolphål

Belägenhet: X 10730,56/Y 43606,19. Höjd: 167,82 m.ö.h.
Beskrivning: Ovalt, 0,22 x 0,16 m.ö.h.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: U-form.
Fynd:-
Datering:-

A152 Stolphål

Belägenhet: X 10730,86/Y 43606,32 m.ö.h.
Beskrivning: Ovalt, 0,3 x 0,2 m och 0,15 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd:-
Datering:-

A153 Mörkfärgning, utgå**A154 Stolphål**

Belägenhet: X 10730,45/Y 43605,05. Höjd: 167,95 m.ö.h.
Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,4 m och 0,2 m djupt.
Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd: -
Datering: -

A155 Stolphål

Belägenhet: X 10730,45/Y 43604,66. Höjd: 167,88 m.ö.h.
Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,40 m och 0,2 m djupt.
Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd: -
Datering: -

A156 Stolphål

Belägenhet: X 10730,42/Y 43604,27. Höjd: 167,87 m.ö.h.
Beskrivning: Ovalt, 0,5 x 0,45 m och 0,15 m djupt.
Fyllning: Brunsvart, sandig, sotig, siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd: -
Datering: -

A157 Stolphål

Belägenhet: X 10730,27/Y 43603,97. Höjd: 167,90 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,35 x 0,25 m och 0,15 m djupt.
 Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A158 Stolphål

Belägenhet: X 10730,27/Y 43603,80. Höjd: 167,90 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,35 x 0,3 m och 0,1 m djupt.
 Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A159 Stolphål

Belägenhet: X 10729,39/Y 43603,11. Höjd: 167,88 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,4 m och 0,25 m djupt.
 Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A160 Stolphål

Belägenhet: X 10730,17/Y 43603,36. Höjd: 167,90 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,35 x 0,3 m och 0,1 m djupt.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A161 Stolphål

Belägenhet: X 10730,36/ Y 43603,17. Höjd: 167,91 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,3 m i diameter och 0,2 m djupt.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, sotig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A162 Stolphål

Belägenhet: X 10729,20/Y 43601,60. Höjd: 167,93 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,25 m i diameter och 0,1 m djupt.
 Fyllning: Svartbrun, sandig, sotig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A163 Stolphål

Belägenhet: X 10730,08/Y 43601,60. Höjd: 167,93 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,25 m och 0,1 m djupt.
 Fyllning: Svartbrun, sandig, sotig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A164 Stolphål

Belägenhet: X 10728,49/Y 43601,14. Höjd: 167,89 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,2 m i diameter och 0,15 m djupt.
 Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A165 Stolphål

Belägenhet: X 10729,55/Y 43600,63. Höjd: 167,88 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,3 x 0,2 m och 0,2 m djupt.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A166 Stolphål

Belägenhet: X 10728,84/Y 43600,22. Höjd: 167,90 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,3 x 0,2 m och 0,2 m djupt.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A167 Stolphål

Belägenhet: X 10728,55/Y 43602,76. Höjd: 167,78 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,5 x 0,3 m och 0,2 m djupt.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A168 Stolphål

Belägenhet: X 10726,76/Y 43602,39. Höjd: 167,84 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,2 m i diameter och 0,1 m djupt.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A169 Mörkfärgning, utgå

A170 Mörkfärgning, utgå

A171 Stolphål

Belägenhet: X 10725,60/Y 43607,39. Höjd: 167,83 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,6 x 0,4 m och 0,4 m djupt.
 Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus med små skärvstenar.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A172 Stolphål

Belägenhet: X 10725,21/Y 43607,63. Höjd: 167,85 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,25 m i diameter och 0,1 m djupt.
 Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A173 Stolphål

Belägenhet: X 10724,77/Y 43610,32. Höjd: 167,82 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 1,2 x 0,9 m och 0,5 m djupt.
 Fyllning: Svartbrun, sandig, sotig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A174 Stolphål

Belägenhet: X 10725,32/Y 43612,55. Höjd: 167,56 m.ö.h.

Beskrivning: Runt, 0,25 m i diameter och 0,15 m djupt.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A175 Stolphål

Belägenhet: X 10725,39/Y 43612,66. Höjd: 167,74 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,25 m i diameter och 0,15 m djupt.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A176 Stolphål (ej utgrävt)

Belägenhet: X 10724,49/Y 43613,85. Höjd: 167,73 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,35 m stort.

A177=A46 Stolphål (se beskrivning för A46)

A178 Stolphål

Belägenhet: X 10726,06/Y 43616,37. Höjd: 167,62 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, ca 0,35 x 0,3 m och 0,1 m djupt
 Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: 8430 f.Kr.–8240 f.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20796).

A179 Stolphål

Belägenhet: X 10726,63/Y 43617,92. Höjd: 167,72 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,45 x 0,3 m och 0,2 m djupt.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A180 Stolphål

Belägenhet: X 10727,51/Y 43618,81. Höjd: 167,55 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,5 x 0,4 m och 0,2 m djupt.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A181 Stolphål

Belägenhet: X 10725,87/Y 43618,08. Höjd: 167,52 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,4 x 0,35 m.ö.h.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A182 Stolphål

Belägenhet: X 10725,33/Y 43618,39. Höjd: 167,56 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,8 x 0,6 m 0,25 m djupt. I stolphålet påträffades ett antal 0,05–0,2 m stora stenar.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, sotig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A183 =A11 Härd (se beskrivning för A11)

A184 Stolphål

Belägenhet: X 10728,16/Y 43609,99. Höjd: 167,84 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 1,0 x 0,9 m och 0,4 m djupt. I stolphålet fanns sju 0,3–0,4 m stora stenar i botten med en total vikt på 60 kg..
 Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: 770 e.Kr.–940 e.Kr., kalibrerat värde 1 sigma (Ua-20797).

A185 Stolphål

Belägenhet: X 10727,19/Y 43608,08. Höjd: 167,88 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,2 m och ca 0,2 m djupt.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A186 Stolphål

Belägenhet: X 10728,00/Y 43607,71. Höjd: 167,82 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,3 x 0,2 m och 0,15 m djupt.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: V-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A187 A Kokgrop

Belägenhet: X 10729,22/Y 43607,02. Höjd: 167,81 m.ö.h.
 Beskrivning: Oval, 0,5 x 0,4 m och 0,3 m djup. I ytan låg rikligt med skärvsten och sot. Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i hela anläggningen drygt 10 kg.
 Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus med skärvstenar
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -
 Övrigt: Rödbränd sand runt anläggningen i ytan.

A187 B Kokgrop

Belägenhet: X 10727, 30/Y 43607,62. Höjd: 167,80 m.ö.h.
 Beskrivning: Rund, 0,55 m i diameter och 0,35 m djup. I ytan låg rikligt med skärvsten och sot. Uppskattningsvis vägde stenmaterialet i hela anläggningen ca 15 kg.
 Fyllning: Svart, sandig, sotig, siltig humus med skärvstenar.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -
 Övrigt: Rödbränd sand runt anläggningen i ytan.

A188 Mörkfärgning, utgå

A189 Mörkfärgning, utgå

A190 Ränna

Belägenhet: X 10732,60/Y43613,54. Höjd: 167,71 m.ö.h.
 Beskrivning: Långsträckt grund ränna, ca 17 m lång och 0,5–0,8 m bred. I den västra delen finns en ca 1 m bred öppning vilket innebär att rännan egentligen består av två delar. Rännan har väst-östlig orientering och ligger tämligen parallellt med långhusets nordvägg.

Fyllning: Brun sandig siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -
 Övrigt: Rännan har skurits av avfallsgropen A115

A191 Mörkfärgning, utgå

A192 Stolphål

Belägenhet: X 10734,74/Y 43617,04. Höjd: 167,54 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,35 m i diameter och 0,15 m djupt.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A193 Mörkfärgning, utgå

A194 Stolphål

Belägenhet: X 10734,54/Y 43613,86. Höjd: 167,79 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,6 m i diameter och 0,25 m djupt.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A195 Stolphål

Belägenhet: X 10733,16/ Y 43606,36. Höjd: 167,87 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,2 m i diameter och 0,25 m djupt.
 Fyllning: Mörkgrå, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A196 Stolphål

Belägenhet: X 10733,23/Y 43605,95. Höjd: 167,90 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,25 m i diameter och 0,25 m djupt.
 Fyllning: Mörkgrå, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A197 Mörkfärgning, utgå

A198 Stolphål

Belägenhet: X 10733,64/Y 43604,82. Höjd: 167,82 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,2 m i diameter och 0,1 m djupt.
 Fyllning: Mörkgrå, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A199 Mörkfärgning, utgå

A200 Stolphål

Belägenhet: X 10733,52/Y 43602,52. Höjd: 167,93 m.ö.h.
 Beskrivning: Ovalt, 0,55 x 0,45 m och 0,25 m djupt.
 Fyllning: Brunsvart, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: V-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A201 Mörkfärgning, utgå

A202 Mörkfärgning, utgå

A203 Mörkfärgning, utgå

A204 Grop

Belägenhet: X 10731,21/Y 43600,45. Höjd: 167,94 m.ö.h.
 Beskrivning: Oval, 1,4 x 1,2 m och 0,3 m djup.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A205 Stolphål

Belägenhet: X 10729,32/Y 43606,30. Höjd: ?
 Beskrivning: Ovalt, 0,35 x 0,3 m stort och 0,1 m djupt.
 Fyllning: Mörkgrå sandig sotig siltig humus.
 Bottenprofil: Skålformad.
 Fynd: -
 Datering: -

A206 Stolphål

Belägenhet: X 10721,17/Y 43600,44. Höjd: 167,97 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,35 m i diameter och 0,25 m djupt.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A207 Stolphål

Belägenhet: X 10721,39/Y 43603,94. Höjd: 167,87 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,3 m i diameter och 0,2 m djupt.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A208 Mörkfärgning, utgå

A209 Stolphål

Belägenhet: X 10721,46/Y 43605,53. Höjd: 167,74 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,25 m i diameter och 0,2 m djupt.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A210 Stolphål

Belägenhet: X 10721,32/Y 43605,00. Höjd: 167,76 m.ö.h.
 Beskrivning: Runt, 0,35 m i diameter och 0,2 m djupt.
 Fyllning: Mörkbrun, sandig, siltig humus.
 Bottenprofil: U-formad.
 Fynd: -
 Datering: -

A211 Mörkfärgning, utgå

A212 Mörkfärgning, utgå

A213 Stolphål

Belägenhet: X 10725,92/Y 43623,84. Höjd: 167,43 m.ö.h.

Beskrivning: Ovalt, 0,8 x 0,7 m och 0,5 m djupt. I stolphålet fanns fyra till fem 0,25 m stora stenar
Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd: -
Datering: -

A214 Stolphål

Belägenhet: X 10728,33/Y 43623,24 Höjd: 167,50 m.ö.h
Beskrivning: Ovalt, 0,5 x 0,4 m stort och 0,4 m djupt.
Fyllning: Svartbrun, sandig, siltig humus.
Bottenprofil: U-formad.
Fynd: -
Datering: -

A215=A54 Stolphål (se beskrivning för A54)

A216 Grop

Belägenhet: X 10728,80/Y 43628,87. Höjd: 167,23 m.ö.h.
Beskrivning: Oval, 0,7 x 0,6 m stor och 0,15 m djup.
Fyllning: Mörkbrun, kompakt, sandig siltig humus.
Bottenprofil: Skålformad.
Fynd: -
Datering: -

BILAGA 2. Fyndlista

FYNDNR	KLASSIFIKA-TION	SAKORD	MATERIAL	ANTAL EX	VIKT	RUTA-KOORD	X-KOOR-DINAT	Y-KOOR-DINAT	ANL-NR	NIVÅ	FYNDOMSTÄNDIGHETER	BESKRIVNING	FORNL-NR
1	Övrigt material	Metallföremål	järn	1	6,6		10859,53	43038,76	95	184,58	Funnen i härden.	Långsmal järnten, böjd i ena änden. Korroderad. Rektangulärt tvärsnitt.	76
2	Övrigt material	Metallföremål	brons, guld	1	1,4	Ruta 1	10732	43615			Funnen i skärvstenspackningen.	Rektangulärt, platt bronsbleck/beslag med ett halvt hål i ena änden. Översidan rombmönstrad med spår av gulddekor.	78
3	Övrigt material	Metallföremål	brons	1	4,5	Ruta 3	10732	43613		167,93	Funnen i skärvstenspackningen.	Kvadriskt bronsbleck med två raka och två ojämna kanter. Bucklig yta, en konvex och en konkav sida.	78
4	Övrigt material	Metallföremål	brons	1	8	Ruta 3	10732	43613		167,93	Funnen i skärvstenspackningen.	Långsmal bronsten med rundad översida med punktornamentik och platt undersida. Ena änden avsmalnande och rund profil. Avbruten i bågge ändar. Ev. nåldel till ringnål eller ringspänne.	78
5	Redskap	Kniv	järn	1	11,4	Ruta 4	10732	43611			Funnen i skärvstenspackningen.	Eneggad kniv. Tånge med rektangulärt tvärsnitt, avbruten i änden. Avsatt blad.	78
6	Redskap	Kniv	järn	1	11,7						Funnen i skärvstenspackningen.	Eneggad kniv.Tången avsmalnande med rektangulärt tvärsnitt. Knivrygg och tånge går nästan ihop - svag böj.	78
7	Övrigt material	Metallföremål	järn	1	5,5		10733	43545			Funnen i skärvstens-packningens undre lager. (Felmärkt påse avs koord?)	Långsmal, platt, vriden järnten.	78
8	Redskap	Kniv	järn	1	4	Ruta 9	10732	43609		168,05	Funnen i skärvstenspackningen vid fingrävning.	Långsmal, platt järnten, ena änden något smalare och något böjd. Eventuellt tånge till kniv.	78
9	Broddar	Brodd	järn	1	8,3	Ruta 9	10732	43609		168,05	Funnen i skärvstenspackningen vid fingrävning.	Brodd av järn. En pigg upprättstående, en utplattad. Piggen på undersidan tillplatta men skönjbar.	78
10	Förvaring	Kärl	keramik	1	4,6		10859,53	43038,76	95	184,58	Funnen i härden.	Keramikfragment rödbränd, glättad på in- och utsida, mörk kärna. Bergartsmagring 1–5 mm.	76
11	Förvaring	Kärl	keramik	1	5,3		10859,53	43038,76	95	184,58	Funnen i härden.	Keramikfragment från litet kärl med rak mynning. Mynningsskärva och några mindre bitar. In- och utsida rödbränt, glättat, mörk kärna. Bergartsmagring 1–3 mm. Mått och vikt avser största skärvan.	76
12	Förvaring	Kärl	keramik	1	2,9		10861,62	43041,91	96	184,16	Funnen i härdens yta.	Keramikfragment, mynningsbit. Liten rest av hank nära mynningen som varit inåtböjd. Rödbränd utsida, svartbränd insida. Glättat. Bergartsmagring 1–3 mm. Mörk kärna. Bruksspår på insidan. Matlagningsskär.	76
13	Övrigt material	Bränd lera	lera	1	6,9						Funnen vid schaktning.	Bränd lera. En klump som delats i två. Ljust rödbränd.	76
14	Redskap	Bryne	sten	1	514,3		10858,40	43045,77	90	183,96	Funnen i sydvästra halvan av härden bland de uppgrävda stenarna.	Platt, triangelformat bryne av rödgrå sandsten. I triangelnas bas finns en brottyta, övriga kanter släta. Översidan prickhuggen, undersidan slät och sotig.	76
15	Hushållsavfall	Ben			6,9		10855,57	43045,31	3	184,23	Funnet i härdens lager 1.	Brända benbitar. Mått avser största fragmentet. Vikt sammanlagd.	76
16	Hushållsavfall	Ben			0,7		10854,38	43045,76	5	184,20	Funnet vid schaktning.	Brända benbitar. Mått avser största fragmentet. Vikt sammanlagd.	76
17	Hushållsavfall	Ben			0,9		10854,35	43043,70	88	184,30	Funnet i härden.	Brända benbitar. Mått avser största fragmentet. Vikt sammanlagd.	76
18	Hushållsavfall	Ben			5		10858,40	43045,77	90	183,96	Funnet i härdens yta samt längre ner.	Brända benbitar. Mått avser största fragmentet. Vikt sammanlagd.	76
19	Hushållsavfall	Ben			330,9		10859,53	43038,76	95	184,58	Funnet i härden.	Eldpåverkade ben, svarta/gula. Mått avser största fragmentet. Vikt sammanlagd.	76
20	Hushållsavfall	Ben			0,2		10860,64	43043,31	97	184,09	Funnet i härdens norra del, långt ned.	Brända benbitar. Mått avser största fragmentet. Vikt sammanlagd.	76
21	Hushållsavfall	Ben			0,5		10862,11	43044,05	99	183,98	Funnet i härdens norra del i ytan och i botten.	Brända benbitar. Mått avser största fragmentet. Vikt sammanlagd.	76

FYNDNR	KLASSIFIKA-TION	SAKORD	MATERIAL	ANTAL EX	VIKT	RUTA-KOORD	X-KOOR-DINAT	Y-KOOR-DINAT	ANL-NR	NIVÅ	FYNDOMSTÄNDIGHETER	BESKRIVNING	FORNL-NR
22	Hushållsavfall	Tänder			3,9		10858,46	43033,09	105	185,11	Funna i norra och södra delen av härden, i ytan.	Djurtänder.	76
23	Hovslageri	Hästkösöm	järn	1	5,5		10729,07	43588,88	15	167,95	Funnen överst, i matjorden, södra halvan.	Trolig hästkösöm, rostig.	78
24	Hushållsavfall	Ben			59,6		10729,07	43588,88	15	167,95	Funnet i södra halvan.	Brända ben. Mått avser största fragmentet. Vikt sammanlagd.	78
25	Övrigt material	Bränd lera	lera		6,3		10729,07	43588,88	15	167,95	Funnet i södra halvan.	Bränd lera. Mått avser största klumpen. Vikt sammanlagd.	78
26	Hushållsavfall	Ben		1	1,3		10733,39	43600,45	32	168,01	Funnet i härden.	Bränt ben.	78
27	Vävning	Vävt yngd	lera		13,5		10733,39	43600,45	32	168,01	Funnet i härden.	Rödbränd lera. Ett par av bitarna grå på ena sidan. Lite magrat. Ev bit av konisk vävt yngd.	78
28	Hushållsavfall	Ben			61,8	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Obrända ben. Mått avser ett av de största fragmenten. Vikt sammanlagd.	78
29	Hushållsavfall	Tänder			85,2	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Djurtänder, hela samt fragmenterade. Mått avser en av de största. Vikt sammanlagd.	78
30	Metallframställning	Slagg	järnslagg/förslaggad lera		204,1	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Slagg. Ej magnetisk. Några bitar med kolavtryck. Grå-svart-roströd. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
31	Övrigt material	Sintrad sand	förslaggad sand		34,2	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Förslaggad sand med inslag av sten. Ljust grå-roströd.	78
32	Övrigt material	Sintrad sand	förslaggad sand+järn?		6	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Förslaggad och förglasad sand. Ljusgrått-svart. Ej magnetiskt. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
33	Metallframställning	Slagg	järnslagg		16,4	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Tappslagg, magnetisk. Svart-rödbrun.	78
34	Metallframställning	Slagg	järnslagg		86,8	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Slagg, magnetisk. Brun-svart-rostfärgad. Kolavtryck. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
35	Metallframställning	Slagg	järn		74	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Råjärn, magnetiskt. Vinkelräta kanter på tre sidor, i övrigt oregelbunden. Grå-svart-röd.	78
36	Övrigt material	Bränd lera	lera		271,1	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Bränd lera, möjligen från vävt yngder. Ljust grå-röd-svart. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
37	Förvaring	Kärl	keramik		27,7	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Keramik, rödbränd, glättad utsida, svart, glättad insida. Magrad med granit 0,5–3 mm. En hörnbit. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
38	Förvaring	Kärl	keramik	1	7,1	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Keramik, rödbränd ojämn utsida, svart insida. Grovmagrad med bergart 1–5mm.	78
39	Övrigt material	Bränd lera	lera		9,2	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Bränd, sintrad lera. Tre skrovliga klumpar, två grårosa, en rödsvart. Mått avser största fragmentet. Vikt sammanlagd.	78
40	Vävning	Vävt yngd	lera		30,7	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Bränd lera från en eller flera vävt yngder. Omagrad. Bitarna välvda åt flera håll. Ljust röd lera, i några av bitarna även svart.	78
41	Vävning	Vävt yngd	lera	1	23,2	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Bränd lera från vävt yngd med stort fingeravtryck. Ljust röd lera. Omagrad.	78
42	Vävning	Vävt yngd	lera		90,4	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Bitar av 1–3 vävt yngder som troligen haft konisk form. Två bitar har passning. Omagrad svart och delvis ljust rödbränd lera. Ej genombränd, sekundärbränd. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
43	Vävning	Vävt yngd	lera		56,3	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Bitar varav flera troligen härrör från vävt yngder. Flera välvda. Grå-svart lera, några delvis rödbrända. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78

FYNDNR	KLASSIFIKA-TION	SAKORD	MATERIAL	ANTAL EX	VIKT	RUTA-KOORD	X-KOOR-DINAT	Y-KOOR-DINAT	ANL-NR	NIVÅ	FYNDOMSTÅNDIGHETER	BESKRIVNING	FORNL-NR
44	Metallframställning	Blästermunstycke	lera		10,8	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Rektangulära platta bitar bränd lera, ev. blästermunstycke. Ena sidan gråsvart, släta. Andra sidan ljusare och sintrad. Två av bitarna har passning. En har har litet halvt hål i ena änden.	78
45	Förvaring	Kärl	keramik	1	6	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	En bottenskarva från ett litet kärl med markerad bottenkant.Utsidan röd, glättad, insidan svart, glättad. Magrad med bergart 2–7mm.	78
46	Förvaring	Kärl	keramik		16,3	Ruta 3	10732	43612	115		I avfallsgrop under skärvstenspackningen.	Ljust rödbränd, omagrad. En bottenskarva från ett kärl med markerad bottenkant. Mynningsbit, utsvängd. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
47	Hushållsavfall	Ben			1,7		10729,97	43619,32	122		Grop.	Bränt ben.	78
48	Övrigt material	Bränd lera	lera		136,7		10726,91	43613,59	11		Härd A11=A183.	Bränd lera. Ljusröda, oregelbundna klumpar i olika storlekar. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
49	Hushållsavfall	Ben			71,5	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Obrända ben. Mått avser ett av de största fragmenten. Vikt sammanlagd.	78
50	Hushållsavfall	Tänder			36	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Div. tänder. Mått avser den största. Vikt sammanlagd.	78
51	Hushållsavfall	Ben			68,5	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Brända ben. Mått avser ett av de större fragmenten. Vikt sammanlagd.	78
52	Övrigt material	Metallföremål	järn	1	4,5	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Järnten, korroderad, långsmal. Platt i ena änden, rund i andra.	78
53	Metallframställning	Blästermunstycke	lera	1	8,2	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Ljusgrå lerklump. Ej magrad. Rundad, slät utsida, slagg på insidan.	78
54	Metallframställning	Slagg	järnslag + bränd lera		40	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Slagg. På två av bitarna finns rödbränd lera, en av dessa är magnetisk. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
55	Övrigt material	Bränd lera	lera		201,1	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Bränd lera. Mått avser en av de största bitarna. Vikt sammanlagd.	78
56	Metallframställning	Blästermunstycke	lera		5,4	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Tre bitar ljust rödbränd, omagrad lera. Alla tre har halva hål och kan vara delar av skydd till blästermunstycke. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
57	Förvaring	Kärl	keramik	1	2,7	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	En bit vittrad ljus, grårosa keramik, ev från kärl. Sparsam magring. Utsida slät med ornamentik i form av två tunna parallella linjer. Insida oregelbunden.	78
58	Vävning	Vävt yngd	lera		15	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Två bitar rödbränd, välvd, omagrad lera. Svart insida. Ev. från vävt yngder.	78
59	Förvaring	Kärl	keramik		6,1	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Fyra bitar grovmagrad keramik. Bergartsmagring 1–3 mm. En har brunröd, glättad utsida och glättad, svart insida, mått avser denna. De andra bitarna mindre, osäkert om de kommer från kärl. Vikt sammanl.	78
60	Övrigt material	Förslaggad lera	förslaggad lera		3,3	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens undre lager.	En bit förslaggad lera.	78
61	Övrigt material	Bränd lera	lera		3,8	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens undre lager.	En bit rödbränd lera med svart, förslaggad insida. Ev del av ugnsvägg.	78
62	Övrigt material	Bränd lera	lera		50,9	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			i skärvstenspackningens undre lager.	Bränd lera. Mått avser en av de större bitarna. Vikt sammanlagd.	78
63	Hushållsavfall	Ben			8,6	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens undre lager.	Brända ben. Mått avser ett av de största fragmenten. Vikt sammanlagd.	78

FYNDNR	KLASSIFIKA-TION	SAKORD	MATERIAL	ANTAL EX	VIKT	RUTA-KOORD	X-KOOR-DINAT	Y-KOOR-DINAT	ANL-NR	NIVÅ	FYNDOMSTÄNDIGHETER	BESKRIVNING	FORNL-NR
64	Hushållsavfall	Tänder			10,9	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens undre lager.	Diverse tänder, fem hela och fragment.	78
65	Hushållsavfall	Ben			12,6	Ruta 1	10732-10733	43615-43617			I skärvstenspackningens undre lager.	Obrända ben.	78
66	Övrigt material	Bränd lera	lera		162,1	Ruta 2	10732-10733	43614-43615			I skärvstenspackningens övre lager.	Bränd lera, ljust rödrosa-tegelröd. Mått avser en av de större bitarna. Vikt sammanlagd.	78
67	Metallframställning	Blästermunstycke	lera + slagg		16,6	Ruta 2	10732-10733	43614-43615			I skärvstenspackningens övre lager.	Rödbränd lera med försintrad/förslaggad insida. Två av bitarna kan härröra från blästermunstycken. Mått avser den största biten. Vikt sammanlagd.	78
68	Övrig material	Sintrad sand	förslaggad sand		19,4	Ruta 2	10732-10733	43614-43615			I skärvstenspackningens övre lager.	Förslaggad sand. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
69	Metallframställning	Slagg	järnslag		97,9	Ruta 2	10732-10733	43614-43615			I skärvstenspackningens övre lager.	Ett tjugotal bitar järnslag, varav några med kolavtryck. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
70	Hushållsavfall	Ben			37,5	Ruta 2	10732-10733	43614-43615			I skärvstenspackningens övre lager.	Brända ben. Mått avser ett av de större fragmenten. Vikt sammanlagd.	78
71	Hushållsavfall	Tänder			72,1	Ruta 2	10732-10733	43614-43615			I skärvstenspackningens övre lager.	Diverse tänder, tretton hela och fragment.	78
72	Hushållsavfall	Ben			43,5	Ruta 2	10732-10733	43614-43615			I skärvstenspackningens övre lager.	Obrända ben. Mått avser ett av de större fragmenten. Vikt sammanlagd.	78
73	Övrigt material	Bränd lera	lera		2,5	Ruta 3	10732-10733	43614-43615			I skärvstenspackningens undre lager.	Bränd lera. Mått avser det största fragmentet. Vikt sammanlagd.	78
74	Övrigt material	Sintrad sand	Förslaggad sand		5,6	Ruta 3	10732-10733	43614-43615			I skärvstenspackningens undre lager.	Förslaggad sand. Mått avser största biten. Vikt sammanlagd.	78
75	Hushållsavfall	Ben			4,8	Ruta 3	10732-10733	43614-43615			I skärvstenspackningens undre lager.	Brända ben. Mått avser största fragmentet. Vikt sammanlagd.	78
76	Hushållsavfall	Horn		1	0,5	Ruta 3	10732-10733	43614-43615			I skärvstenspackningens undre lager.	Liten, mörkbrun ben- eller hornbit som gått itu.	78
77	Övrigt material	Bränd lera	lera		49,6	Ruta 6	10732-10733	43607-43609			I skärvstenspackningen.	Bränd lera.	78
78	Övrigt material	Bränd lera	lera		1,4	Ruta 6	10732-10733	43607-43609			I skärvstenspackningen.	Två bitar rödbränd lera med ljusare sintrad insida. Kärnan svart.	78
79	Förvaring	Kärl	keramik	2	4,6	Ruta 6	10732-10733	43607-43609			I skärvstenspackningen.	En mynningsskärva från kärl, ljus lera rakt igenom, ingen synlig magring. Mått avser denna. En skärva ev. från kärl, glest magrad m bergart 0,5–2 mm. Ljus lera rakt igenom. Vikt sammanlagd.	78
80	Hushållsavfall	Tänder			4,1	Ruta 6	10732-10733	43607-43609			I skärvstenspackningen.	Delar av minst en tand. Mått avser största fragmentet. Vikt sammanlagd.	78
81	Hushållsavfall	Ben			33,7	Ruta 6	10732-10733	43607-43609			I skärvstenspackningen.	Brända ben. Mått avser ett av de största fragmenten. Vikt sammanlagd.	78
82	Övrigt material	Bränd lera	lera		55,1	Ruta 5	10732-10733	43610-43611			I skärvstenspackningen vid fingrävning.	Ljust rödbränd, omagrad lera. Några av bitarna ser ut att ha haft hål - kanske delar av blästermunstycken? Dock ej förslaggade. Mått avser största fragm. Vikt sammanlagd.	78
83	Metallframställning	Blästermunstycke	lera + slagg	1	69,1	Ruta 5	10732-10733	43610-43611			I skärvstenspackningen vid fingrävning.	Blästermunstycke av rödbränd lera, insidan är förslaggad. Halva hålet återstår – diameter ca 40 mm (ovanligt stort).	78
84	Metallframställning	Ugnsvägg	lera + slagg		183,1	Ruta 5	10732-10733	43610-43611			I skärvstenspackningen vid fingrävning.	Två fragment av väggar till blästerugn. Utsida av rödbränd, skrovlig lera, insida förslaggad med kolavtryck.	78

FYNDNR	KLASSIFIKA-TION	SAKORD	MATERIAL	ANTAL EX	VIKT	RUTA-KOORD	X-KOOR-DINAT	Y-KOOR-DINAT	ANL-NR	NIVÅ	FYNDOMSTÅNDIGHETER	BESKRIVNING	FORN-LNR
85	Metallframställning	Slagg	slagg		9,2	Ruta 5	10732-10733	43610-43611			I skärvstenspackningen vid fingrävning.	Två bitar slagg med kolavtryck. Mått avser största fragm. Vikt sammanlagd.	78
86	Hushållsavfall	Ben			1,2	Ruta 5	10732-10733	43610-43611			I skärvstenspackningen vid fingrävning.	Två bitar bränt ben. Mått avser största fragm. Vikt sammanlagd.	78
87	Hushållsavfall	Ben			1,2	Ruta 5	10732-10733	43610-43611			I skärvstenspackningen vid fingrävning.	Obränt ben.	78
88	Hushållsavfall	Tänder			12,4	Ruta 5	10732-10733	43610-43611			I skärvstenspackningen vid fingrävning.	Två tänder och fragment. Mått avser den största. Vikt sammanlagd.	78
89	Övrigt material	Bränd lera	lera		176,5	Ruta 7	10731-10732	43607-43608			I skärvstenspackningens övre lager.	Grå till ljusröd, omagrad bränd lera. De flesta bitarna oregelbundna, några släta på en sida. Mått avser största fragm. Vikt sammanlagd.	78
90	Förvaring	Kärl	keramik		4,8	Ruta 7	10731-10732	43607-43608			I skärvstenspackningens övre lager.	Tre bitar vittrad keramik. Röd utsida, svart, glättad insida. Bergartsmagring 2–4 mm. Minsta fragmentet slätare utsida och tunnare gods än de andra. Mått avser största fragm. Vikt sammanlagd.	78
91	Förvaring	Kärl	lera	2	5,5	Ruta 7	10731-10732	43607-43608			I skärvstenspackningens övre lager.	En bit ljus, vittrad, omagrad keramik. En skrovlig sida, en glättad, platt sida med ornamentik eller gräsavtryck i form av ett streck. En mindre, tunnare, mörkare bit med dekor av streck och prickar, ev. tygavtryck. Magrad med ben. Kärl?	78
92	Hushållsavfall	Ben			18,4	Ruta 7	10731-10732	43607-43608			I skärvstenspackningens övre lager.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
93	Hushållsavfall	Tänder			3,1	Ruta 7	10731-10732	43607-43608			I skärvstenspackningens övre lager.	Tandfragment. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
94	Metallframställning	Slagg	järnslagg + bränd lera		36,8	Ruta 8	10731-10732	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Ett par bitar magnetisk slagg och ett par bitar med bränd lera på. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
95	Övrigt material	Bränd lera	lera		87,3	Ruta 8	10731-10732	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Bränd lera omagrad, ljusgrå till röd. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
96	Hushållsavfall	Ben			6,3	Ruta 8	10731-10732	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Obrända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
97	Hushållsavfall	Ben			8,4	Ruta 8	10731-10732	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
98	Hushållsavfall	Tänder			4	Ruta 8	10731-10732	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Tandfragment. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
99	Hushållsavfall	Ben		1	0,1	Ruta 8	10731-10732	43615-43617			I skärvstenspackningens undre lager.	Bränt ben.	78
100	Metallframställning	Slagg	järnslagg		32,6	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens övre lager.	Slagg med luftbubblor och kolavtryck. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
101	Övrigt material	Förslaggad sand	Sand		2	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens övre lager.	En bit förslaggad och förglasad sand.	78
102	Övrigt material	Bränd lera	lera		29,8	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens övre lager.	Grå och rödbränd omagrad lera.	78
103	Övrigt material	Stenföremål	granit	1	62,4	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens övre lager.	Rund sten. Använd till malning el. dyl?	78
104	Hushållsavfall	Ben			41,9	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens övre lager.	Obrända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
105	Hushållsavfall	Ben			39,1	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens övre lager.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78

FYNDNR	KLASSIFIKA-TION	SAKORD	MATERIAL	ANTAL EX	VIKT	RUTA-KOORD	X-KOOR-DINAT	Y-KOOR-DINAT	ANL-NR	NIVÅ	FYNDOMSTÄNDIGHETER	BESKRIVNING	FORNL-NR
106	Hushållsavfall	Tänder		6	38,5	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens övre lager.	Sex tänder och fragment. Mått avser den största. Vikt sammanlagd.	78
107	Övrigt material	Bränd lera	lera		10,3	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens undre lager.	Bränd lera. Oregelbundna klumpar, grå till ljusröda i färgen. Mått avser den största. Vikt sammanlagd.	78
108	Övrigt material	Bränd lera	lera/keramik	2	2,8	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens undre lager.	Två platta bitar bränd lera/keramik grovt magrad. Ena sidan svart andra röd-brun. Hör inte ihop. Mått avser den största. Vikt sammanlagd.	78
109	Hushållsavfall	Ben			0,1	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens undre lager.	En bit obränt ben.	78
110	Hushållsavfall	Ben			4,1	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens undre lager.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
111	Hushållsavfall	Tänder			2,5	Ruta 9	10732-10733	43609-43610			I skärvstenspackningens undre lager.	Tandfragment. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
112	Förvaring	Kärl	keramik	1	3,5	Ruta 10	10732-10733	43617-43619			I skärvstenspackningen.	Keramikfragment, genombränd, ljusgrårosa lera. Bergartsmagring 2–5 mm.	78
113	Övrigt material	Bränd lera			58,6	Ruta 10	10732-10733	43617-43619			I skärvstenspackningen.	Bränd lera, oregelbundna klumpar. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
114	Metallframställning	Ugnsvägg	lera och slagg		79,4	Ruta 10	10732-10733	43617-43619			I skärvstenspackningen.	Troligen fragment av väggar till blästerugn. Utsida av rödbränd skrovlig lera, insida förslaggad. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd. (Jfr F 84)	78
115	Metallframställning	Slagg	järnslag		56	Ruta 10	10732-10733	43617-43619			I skärvstenspackningen.	Reduktionsslag med kolavtryck. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
116	Hushållsavfall	Ben			31	Ruta 10	10732-10733	43617-43619			I skärvstenspackningen.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
117	Hushållsavfall	Tänder			41	Ruta 10	10732-10733	43617-43619			I skärvstenspackningen.	Ett par hela tänder och tandfragment. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
118	Övrigt material	Bränd lera			6,8	Ruta 11	10728-10729	43607-43608			I skärvstenspackningen.	Bränd lera. Ljust grårosa. Tre oregelbundna klumpar, en mer keramikliknande, omagrat. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
119	Hushållsavfall	Ben			6,6	Ruta 11	10728-10729	43607-43608			I skärvstenspackningen.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
120	Förvaring	Kärl	Keramik	1	9	Ruta 12	10731-10732	43602-43603			I skärvstenspackningen.	Fyra keramikfragment. Två har passning, botten till kärl med konvex buk och markerad bottenkant, svart insida rödbränd utsida, magrad med bergart 1–3 mm. Glättad utsida. Två mindre svarta vittrade skärvor.	78
121	Övrigt material	Bränd lera	lera		1,3	Ruta 12	10731-10732	43602-43603			I skärvstenspackningen.	Rödbränd lerbit.	78
122	Hushållsavfall	Ben			0,7	Ruta 12	10731-10732	43602-43603			I skärvstenspackningen.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
123	Hushållsavfall	Tänder			8,4	Ruta 12	10731-10732	43602-43603			I skärvstenspackningen.	Tandfragment. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
124	Övrigt material	Bränd lera	lera		22,1	Ruta 13	10733-10734	43617-43618			I skärvstenspackningens övre lager.	Bränd lera, oregelbundna klumpar. En bit med en rak rektangulär sida. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
125	Förvaring	Kärl	keramik	1	1,5	Ruta 13	10733-10734	43617-43618			I skärvstenspackningens övre lager.	Keramikskärva, röd glättad utsida svart insida, magrad med bergart 1–3 mm. Ev. bottenbit från kärl.	78

FYNDNR	KLASSIFIKA-TION	SAKORD	MATERIAL	ANTAL EX	VIKT	RUTA-KOORD	X-KOOR-DINAT	Y-KOOR-DINAT	ANL-NR	NIVÅ	FYNDOMSTÅNDIGHETER	BESKRIVNING	FORNL-NR
126	Metallframställning	Ugnsvägg	lera och slagg	2	8,6	Ruta 13	10733-10734	43617-43618			I skärvstenspackningens övre lager.	Troligen fragment av väggar till blästerugn. Utsida av rödbränd skrovlig lera, insida förslaggad. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd. (Jfr F 84 och 114).	78
127	Hushållsavfall	Ben			7,9	Ruta 13	10733-10734	43617-43618			I skärvstenspackningens övre lager.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
128	Hushållsavfall	Tänder			6,7	Ruta 13	10733-10734	43617-43618			I skärvstenspackningens övre lager.	Tandfragment. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
129	Övrigt material	Sintrad sand	Förslaggad sand		7,7	Ruta 13	10733-10734	43617-43618			I skärvstenspackningens övre lager.	En bit förslaggad sand.	78
130	Övrigt material	Metallföremål	järn	1	3,1	Ruta 13	10733-10734	43617-43618			I skärvstenspackningens övre lager.	Järnten, rund genomskärning i ena änden, plattare i andra. Böjd i 90 graders vinkel i den platta änden.	78
131	Övrigt material	Bränd lera	lera		71,1	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Bränd lera, oregelbundna klumpar. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
132	Vävning	Vävtyngd	lera		12,9	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Tre bitar rödbränd, välvd lera, lite magrad, svartprickig. Ev. från vävtyngd. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
133	Metallframställning	Ugnsvägg	lera och slagg		4,4	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Fragment av vägg till blästerugn troligen. Utsida av rödbränd lera, insida förslaggad. (Jfr F 84, 114, 126).	78
134	Metallframställning	Slagg	järnslag		4,6	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Magnetisk slagg, tre bitar. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
135	Övrigt material	Glasföremål	glasslag		0,5	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	En bit grön, förglasad slagg/glassmälta.	78
136	Hushållsavfall	Ben			15,8	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
137	Hushållsavfall	Ben			16,3	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Obrända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
138	Hushållsavfall	Tänder			9,4	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens övre lager.	Hela tänder och tandfragment. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
139	Övrigt material	Bränd lera	lera		2,1	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens undre lager. Hela ej grävt.	Ljus, grå, bränd lera. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
140	Hushållsavfall	Ben			1,5	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens undre lager. Hela ej grävt.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
141	Hushållsavfall	Ben			1,1	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens undre lager. Hela ej grävt.	Obrända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
142	Hushållsavfall	Tänder			1	Ruta 14	10733-10734	43615-43617			I skärvstenspackningens undre lager. Hela ej grävt.	Hel tand.	78
143	Övrigt material	Bränd lera			32,9	Ruta 16	10729-10730	43608-43609			I skärvstenspackningen.	Bränd lera, oregelbundna klumpar. En bit med en rak, rektangulär sida. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
144	Övrigt material	Stenföremål		1	5,2	Ruta 16	10729-10730	43608-43609			I skärvstenspackningen.	Oval, slät, liten sten.	78
145	Hushållsavfall	Ben			6,9	Ruta 16	10729-10730	43608-43609			I skärvstenspackningen.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
146	Hushållsavfall	Tänder			4,5	Ruta 16	10729-10730	43608-43609			I skärvstenspackningen.	Hel tand.	78
147	Smycken	Pärla	glas	1	0,2	Ruta 7	10731-10732	43607-43608			I skärvstenspackningens övre lager.	Pärfragment av blågrönt, genomskinligt glas. Har varit rund och försedd med kraftiga, upphöjda ränder i samma riktning som hålet.	78

FYNDNR	KLASSIFIKA-TION	SAKORD	MATERIAL	ANTAL EX	VIKT	RUTA-KOORD	X-KOOR-DINAT	Y-KOOR-DINAT	ANL-NR	NIVÅ	FYNDOMSTÄNDIGHETER	BESKRIVNING	FORNL-NR
148	Smycken	Pärla	glas	1	0,4	Ruta 1	10732-10733	43615-43617		167,93	I skärvstenspackningen.	Två runda, mörkblå, små pärlor som smälts ihop till en dubbelpär-la. Små upphöjda ränder som dekoration. Halvgenomskinligt glas.	78
149	Smycken	Pärla	glas	1	0,1	Ruta 1	10732-10733	43615-43617		167,93	I skärvstenspackningen.	Liten, rund, mörkblå glaspär-la av nästan ogenomskinlig, porös glasmassa.	78
150	Metallframställ-ning	Slagg	järnslag	1	0,1	Ruta 1	10732-10733	43615-43617		167,93	I skärvstenspackningen.	Fragment som möjligen kan vara från en liten, rund, svart pärla. Magnetisk. Troligare slaggbit.	78
151	Smycken	Pärla	glas	1	0,4	Ruta 1	10732-10733	43615-43617		167,93	I skärvstenspackningen.	Gul, rund glaspär-la av ogenomskinlig glasmassa. Ena änden platt, den andra rundad. Hålet 2 mm i diameter.	78
152	Smycken	Pärla	glas	1	0,1	Ruta 3	10732	43612	115	167,93	I avfallsgrop under skärvstenspack-ningen.	Pärifragment från rund pärla av ogenomskinligt glas med ett turkost öga och vita linjer som strålar ut från detta mot en tegelröd bak-grund.	78
153	Hushållsavfall	Ben			132,4	Ruta 3	10732	43612	115	167,93	I avfallsgrop under skärvstenspack-ningen.	Brända ben. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
154	Hushållsavfall	Tänder				Ruta 3	10732	43612	115	167,93	I avfallsgrop under skärvstenspack-ningen.	Tänderna förkomna vid komplettering av registreringen.	78
155	Hushållsavfall	Hasselnötsskal		1	0,1	Ruta 3	10732	43612	115	167,93	I avfallsgrop under skärvstenspack-ningen.	Svartbränd liten bit av hasselnötsskal.	78
156	Övrigt material	Bränd lera			1,6	Ruta 3	10732	43612	115	167,93	I avfallsgrop under skärvstenspack-ningen.	Bränd lera. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
157	Övrigt material	Sintrad sand	Förslaggad sand		0,8	Ruta 3	10732	43612	115	167,93	I avfallsgrop under skärvstenspack-ningen.	Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	78
158	Hushållsavfall	Tänder			10,9		10859,534	43038,76	95	184,58	Funnet i härden.	Djurtänder. Mått avser största fragment. Vikt sammanlagd.	76
159	Hushållsavfall	Tänder			6,1		10729,07	43588,88	15	167,95	Funnet i södra halvan.	Djurtänder.Två hela, två fragment. Mått avser största tanden. Vikt sammanlagd.	78
160	Hushållsavfall	Hushållsavfall		1	0,3		10729,07	43588,88	15	167,95	Funnet i södra halvan.	Obränt benfragment.	78

BILAGA 3. Osteologisk analys

ANL rapport 2003:22
Leif Jonsson

Osteologisk analys av ben från järnålders- boplatserna fornlämnning 76 och 78 i Bredestad socken, Småland

Det undersökta materialet kommer från två olika områden när Bredestads kyrka. Område 3 (fornl. 76) omfattade ett 60-tal anläggningar, mest härdar, och dateras till äldre järnålder (400 f Kr – 300 e Kr). Område 4 (fornl. 78) omfattade cirka 140 anläggningar, huvudsakligen stolphål till ett långhus, samt ett överlagrande kulturlager. Platsen dateras till yngre järnålder, (700 – 1000 e Kr)

Från område 3 fanns cirka 380 benfragment (348 g) varav de flesta var brända i varierande grad. De flesta fynden gjordes i anläggning 95. Från område 4 fanns cirka 1590 fragment (1057 g), varav en stor del var obrända.

Följand arter har identifierats:

Område 3: nötkreatur, häst, får och svin

Område 4: nötkreatur, häst, får, svin, gås, höns, gädda, vattensork och större skogsmus. Hundars närvaro visas av gnagda ben.

Åldersbedömda djur

Sex individer av nöt har följande åldrar: 6 månader (F123), 8 månader (F29), 2,5 år (F71), 2-3 år (F106), 4 år (F106), 5-6 år (F128).

Fem får har följande åldrar: cirka 1 år (F50, F50,F71, F142), 2-3 år (F80).

Nio grisar har följande åldrar: 0,5-1 år (F29), 1 år (F50, F71, F71), <2år (F117), 3 år (F29, F106, F138, F138).

De arkeologiska undersökningarna visar på både tidsmässiga och aktivitetsmässiga skillnader mellan de två områdena. Även de osteologiska materialen skiljer sig åt. Område 3 har en mycket större andel brända ben. De flesta anläggningarna har små mängder ben. Anläggning 95 skiljer här ut sig med en större benmängd. Sammansättningen av benen är också speciell. Av får finns nästan alla kroppsdelar. Möjligen är två individer representerade, en vuxen nästan fullständigt och en yngre delvis. Det är möjligt att vi här har resterna av ett får, vars ben bränts samlat i härden. Man anar att det kan röra sig om en avsiktlig handling skild från de normala hushållsrutinerna. Om de andra djuren i anläggningen representerar liknande handlingar är svårare att spekulera i. Fynden i område 4 har mer karaktären av normalt djurbensavfall på boplatser. Man måste dock ta hänsyn till skillnader i markförhållanden på de två platserna. Det överlagrande kulturlagret på område 4 kan ha skapat lokalt högre fosfathalt vilket bidragit till att fler obrända ben bevarats. Det går inte att utesluta att det ursprungligen kan ha funnits mer obrända ben i område 3.

Förteckning över identifierade och oidentifierade ben

Område 3

A 3, F 15

Större däggdjur: 18 brända fragment, 6,9 g.

A 5, F 16

Medelstort däggdjur: 1 bränd diafys, 0,4 g.

Däggdjur: 2 brända, 0,3 g.

A 88, F 17

Medelstort däggdjur: 2 brända diafys, 0,4 g.

Däggdjur: 9 brända, 0,5 g.

A 90, F 18

Större däggdjur: 2 brända diafys, 1,5 g.

Medelstort däggdjur: 4 brända diafys, 1,4 g.

Däggdjur: 9 brända fragment, 2,1 g.

A 95, F 19

Nötkreatur: korskota, svartbränd, 1,8 g; höger skulderblad, ledfragment, obränt – svett, 4,1 g; höger lårben, lös distal epifys, svedd, 4,0 g; höger höftben, hona, svedd – svartbränd, 14,7 g. Häst: höger skulderblad, ledfragment, svartbränd, 6,9 g. Får/get: 6 kindtandsfragment, 1,4 g; vänster överarm, distalt, epifys fast, svartbränd, 2,0 g; vänster strålben, lös distal epifys, 0,4 g; främre mellanfotsben, diafys, svartbränd, 2,2 g; vänster + höger höftben, ledgropen, svartbränd, 2,6 g; vänster höftben, sittebenet, svartbränd, 1,0 g; lårben, distal del, fast epifys, svartbränd, 1,3 g; vänster skenben, fast distal epifys, svartbränd, 1,5 g; höger malleolare (vadb) (får), svartbränd, 0,3 g; vänster hälben, epifys lös, svartbränd, 1,0 g; bakre mellanfotsben, obränd diafys, 1,7 g + svartbränd distal epifys (får), fastvuxen, 4,5 g; mellanfotsben, svartbränd lös distal epifys, 1,6 g.

Svin: (svartbrända) 1 fragment av högra övre leden (caput) av lårben, ej fastvuxen, 3,4 g; 1 caputfragment av lårben, löst, 0,9 g; höger distalt kondylfragment av lårben, 3,8 g; vänster skenben, proximal epifys, lös, 1,2 g; distalt fragment av första tåled, 1,0 g. Större däggdjur: 1 halskota, svedd, 2,3 g.

Medelstort däggdjur: skulderblad (svin?), svartbränd, 6,6 g; överarmsben, 3 lösa epifysfragment, svartbrända, 6,0 g; 2 överarmsdiafys, svartbrända, 4,1 g; strålben? diafys, svartbränd, 1,0 g; strålben, distal del, epifys lös, svartbränd, 1,0 g; lårben, distalt, epifys lös, svartbränd, 1,0 g.

Däggdjur: (obrända – svartbrända) diafysfragment (skulderblad, överarm, strålben, mellanhandsben, lårben, skenben, mellanfotsben) av medelstort däggdjur (får/get?) samt kot- och ledfragment av större däggdjur, ~300 fragment, 241 g.

A 97, F 20

Medelstort däggdjur: 2 brända, 0,1 g.

A 99, F 21

Medelstort däggdjur: 2 brända, 0,5 g.

A 105, F 22

Nötkreatur: 1 fragment av övre molar, osliten, 3,9 g.

Område 4

A 15, F 24

Större däggdjur: 6 brända diafysfragment, 8,6 g.
 Däggdjur: 15 brända diafysfragment, 10,7 g; ~100 splitter, brända, 38,4 g.
 Häst?: 1 bränt rotfragment av framtand, 0,6 g.
 Fågel: 1 bränt diafysfragment, 0,1 g.

A 32, F 26

Större däggdjur: 1 bränt diafysfragment, 1,3 g.

A 115, F 28

Nötkreatur: vänster överarm, diafysfragment, eroderat, 5,9 g;
 vänster armbågsben, diafys, 2,6 g.
 Får/get: höger strålben, diafys, 6,2 g.
 Svin: höger underkäke med premolaralveol, eroderad, 2,9 g; undre hörntandsfragment, hane, 0,5 g; tåled 3, sidotå, 0,4 g.
 Större skogsmus: höger lårben, 0,1 g.
 Större däggdjur: 4 diafysfragment, 12,4 g.
 Medelstort däggdjur: 8 diafysfragment, 8,8 g; 1 bränt diafysfragment, 0,9 g.
 Däggdjur: 50+ splitter, varav 2 brända, 20 g.

A 115, F 29

Nötkreatur: vänster övre dm4 + M1 + M2 (överkäke?, käkben bortvittrat?, under 1 år), 25,7 g; 2 vänster övre molarfragment (vuxna), 18,3 g; höger övre M2? (vuxen), 5,6 g.
 Får/get: vänster övre M2, 4,7 g; höger undre M, 2,2 g; 1 M-fragment, 1,3 g; vänster undre framtänder (mjölkttand + permanent), 0,3 + 0,4 g.
 Svin: 1 undre bakre mjökmolar (dm4), 1,0 g; 2 undre premolarfragment, 1,2 g; 1 molarfragment, 0,1 g; 1 dm-fragment, 0,1 g; 3 undre mjölkframtänder, 1,6 g; höger undre M3 (början av slitage, längd 35,1 mm), 8,4 g.
 Medelstort däggdjur: 2 diafysfragment, 0,5 g.

A 122, F 47

Större däggdjur: 1 diafysfragment, 1,7 g.

Ruta 1, F 49

Nötkreatur: vänster + höger pannben, 7,6 g; 3 molarfragment, 5,3 g.
 Svin: vänster pannben (hundgnag), 0,9 g; höger tinningben, 0,8 g; överarm, diafys, 0,6 g; vänster handlov (carpale 3), ungdjur, 1,0 g; tåled 3, sidotå, ungdjur, 0,4 g.
 Större däggdjur: 1 diafysfragment, 4,1 g.
 Medelstort däggdjur: 15 diafysfragment, 19,3 g; 2 halvbrända diafysfragment, 0,7 g; 1 revben, 0,6 g; ~75 övriga splitter (några halvbrända), 26,7 g.
 Gås?: tåled, distalt fragment, 0,2 g.

Ruta 1, F 50

Nötkreatur: höger övre premolarfragment, 2,2 g; höger undre framtand, 1,4 g; höger undre molarfragment, 6,1 g; 6 molarfragment, 4,6 g.
 Får/get: vänster övre dm3, 1,1 g; vänster övre dm-fragment, 1,0 g; höger övre M2, 5,8 g; höger undre dm4 (Får), 0,4 g; höger undre dm3 + dm4 (Får), 1,0 g; höger undre M1 (Får), 3,1 g; 2 molarfragment, 1,0 g.
 Svin: höger övre framtand (I1), osliten krona, rot?, 1,0 g; 1 övre premolar (P1), 0,4 g; höger underkäke med dm4 + M1, 4,9 g; 1

undre premolar, ej frambruten, 0,6 g; 1 molarfragment, 1,0 g; 1 bränt molarfragment, 0,4 g.
 Vattensork: 1 molarfragment, <0,1 g.

Ruta 1, F 51

Nötkreatur: bakre mellanfotsben, bränt diafysfragment, 0,9 g; 1 bränt sesamben (prim.), 0,9 g.
 Svin: vänster bakre mellanfotsben (Mt4), bränd proximal del, 1,2 g; tåled 1, bränd distal del, 0,8 g.
 Större däggdjur: 7 brända diafysfragment, 12,6 g.
 Medelstort däggdjur: 1 brända diafysfragment, 4,1 g.
 Däggdjur: ~225 brända småfragment, 57 g.
 Gädda: vänster underkäke (dentale), bränd, 0,2 g.

Ruta 1, F 63

Svin: 1 bränt mellanfotsben (sidotå) ungdjur, 0,5 g; tåled 2, bränd proximal led, 0,4 g.
 Större däggdjur: 2 brända, 3,0 g.
 Däggdjur: 1 övrigt, 0,1 g; ~25 brända, 4,5 g.

Ruta 1, F 64

Nötkreatur: vänster övre premolar, 1,5 g; vänster övre molar, 7,8 g; 1 molarfragment, 0,8 g.
 Får/get: höger övre dm2-fragment, 1,0 g.

Ruta 1, F 65

Nötkreatur: 1 övre molarfragment, 1,6 g.
 Får/get: 1 pannben, 0,7 g; vänster strålben, proximal led, 1,1 g.
 Medelstort däggdjur: 6 diafysfragment, 5,2 g; 13 övriga splitter, 3,2 g.

Ruta 2, F 70

Får/get: 1 bränt fragment av hornkvice, 0,5 g.
 Svin: höger handlovsben (carpale 3), bränt, 0,5 g; vänster mellanhandsben (Mc 2), bränd proximaldel, 0,4 g; vänster bakre mellanfotsben (Mt 5), bränd proximaldel, 0,4 g; mellanfotsben (sidotå), bränd distaldel med fast epifys, 1,0 g; tåled 1 (sidotå), 0,3 g; 2 fragment av tåled 2, 2,3 g.
 Större däggdjur: 12 brända diafysfragment, 13,3 g.
 Medelstort däggdjur: 1 brända diafysfragment, 3,7 g; 54 övriga brända, 15 g.

Ruta 2, F 71

Nötkreatur: 2 vänster övre premolarfragment, 8,3 g; 1 övre premolarfragment, 0,7 g; höger övre M1, 15,7 g; höger övre M2, 23,2 g; 2 undre framtänder, 0,4 g; vänster undre dm3, 0,7 g.
 Får/get: vänster övre premolarfragment, 0,7 g; höger övre M1 + M2, 7,5 g; vänster undre M-fragment, 2,7 g; 1 molarfragment, 1,0 g.
 Svin: höger överkäke med M1, 4,5 g;
 Höger övre P3, 1,3 g; vänster övre P4, 0,8 g;
 1 dm1-fragment, 0,1 g; 1 M-fragment, 5,5 g; 1 undre framtand, 0,4 g; 1 undre M3-fragment, ej frambruten, 1,2 g.

Ruta 2, F 72, övre lager

Får/get: strålben, diafys (hundgnag), 2,2 g;
 Skenben, diafys, eroderad, 6,2 g.
 Svin: symfysdel av underkäke, hane, vuxen, eroderad, 8,5 g.
 Större däggdjur: 4 brända diafysfragment, 17,5 g.
 Däggdjur: 10 övriga, 7,0 g, 2 brända, 0,5 g.

Ruta 3, F 75

Medelstort däggdjur: 1 bränd diafys, 0,6 g.

Däggdjur: 1 brända, 4,4 g.

Tamhöna: höger överarm, bränd distaldel, vuxen, 0,1 g.

Ruta 3, F 76

Däggdjur?: 1 rostigt fragment, ben?, 0,6 g.

Ruta 6, F 80

Får/get: vänster övre M2, 4,2 g.

Ruta 6, F 81

Svin: höger bakre mellanfotsben (Mt5), bränd proximaldel, 0,3 g; tåled 3, bränd, 0,3 g.

Större däggdjur: 2 brända diafysfragment, 1,7 g; underkäke, alveolfragment (nöt?), 1,0 g.

Medelstort däggdjur: 3 brända diafysfragment, 2,7 g.

Däggdjur: ~110 brända, 27 g, 1 övrigt, 0,6 g.

Ruta 5, F 86

Svin: tåled 1 (sidotå), bränd, 0,6 g.

Däggdjur: 1 bränd, 0,6 g.

Ruta 5, F 87

Medelstort däggdjur: 1 diafysfragment, 1,2 g.

Ruta 5, F 88

Nötkreatur: vänster övre molar, 8,6 g; vänster undre molar, 3,6 g.

Ruta 7, F 92

Höger mellanhandsben (Mc 3), bränd proximaldel, 0,6 g; mellanfotsben, 2 brända, 1,1 g.

Större däggdjur: 11 brända diafysfragment, 6,5 g.

Medelstort däggdjur: 3 brända diafysfragment, 0,8 g; 1 bränt revben, 0,6 g.

Däggdjur: 27 brända, 8,9 g.

Ruta 7, F 93

Nötkreatur: 1 dm-fragment, 2,3 g; höger undre mjölkframtand, 0,3 g.

Häst: 1 fragment av mjölkkindtand, 0,4 g.

Ruta 8, F 96

Nötkreatur: höger underkäke, ledutskott, 6,3 g.

Ruta 8, F 97

Svin: tåled 3, 1 bränd, 1,2 g.

Större däggdjur: 1 bränt, 0,9 g.

Medelstort däggdjur: 6 brända diafysfragment, 2,0 g.

Däggdjur: 11 brända, 4,3 g.

Ruta 8, F 98

Nötkreatur: 3 molarfragment, 3,6 g.

Svin: 1 mjölmolarfragment, 0,4 g.

Ruta 8, F 99

Däggdjur: 1 bränt, 0,1 g.

Ruta 9, F 104, övre lager

Nötkreatur: vänster lärbensdiafys, eroderad, 26,5 g.

Större däggdjur: 1 diafys, 5,0 g.

Medelstort däggdjur: 3 diafysfragment, 3,0 g; 1 överarmsdiafys, 2,0 g.

Däggdjur: 4 övriga, 4,0 g.

Ruta 9, F 105

Får/nöt: 2 brända fragment av hornkvice, 1,6 g.

Svin: höger strålben, bränd proximaldel, 3,3 g; tåled 1 (sidotå) ungdjur, 0,5 g.

Större däggdjur: 11 brända diafysfragment, 11,8 g.

Medelstort däggdjur: 7 brända diafysfragment, 2,8 g.

Däggdjur: ~50 brända, 19,1 g.

Ruta 9, F 106

Nötkreatur: höger övre premolarfragment, 4,6 g; vänster övre

M-fragment, ej frambrutet, 12,3 g; höger övre M3, 14,7 g; höger undre framtand, 1,1 g.

Får/get: 2 undre molarfragment, 2,9 g.

Svin: höger undre M2, 2,6 g.

Ruta 9, F 109

Däggdjur: 1 övrigt, 0,2 g.

Ruta 9, F 110

Större däggdjur: 1 bränd diafys, 1,0 g.

Däggdjur: 8 brända, 3,2 g.

Ruta 9, F 111

Häst: vänster övre mjölkkindtand, krona med resorberade tänder, tappad i livet?, 2,5 g.

Ruta 10, F 116

Svin: tåled 1, sidotå, bränt, ungdjur, 0,1 g; tåled 3, 0,6 g.

Större däggdjur: 7 brända diafysfragment, 5,6 g.

Medelstort däggdjur: 14 brända diafysfragment, 6,8 g.

Däggdjur: 1 kraniefragment, bränt, 0,6 g; ~35 övriga, 17 g.

Ruta 10, F 117

Nötkreatur: höger övre molar, 9,9 g; 1 övre mjölmolarfragment (dm), 3,0 g; 2 brända tandrötter, 0,8 g.

Häst: höger övre molarfragment, 20 g; 1 framtandsfragment, 0,7 g.

Får/get: 1 molarfragment, 0,6 g.

Svin: höger övre P2, ej frambrutet, 0,3 g; 1 undre molarfragment, 0,7 g; 1 molarfragment, 0,5 g.

Ruta 11, F 119

Medelstort däggdjur: 2 brända diafysfragment, 1,1 g.

Däggdjur: 15 brända, 5,5 g.

Ruta 12, F 122

Däggdjur: 2 brända, 0,8 g.

Ruta 12, F 123

Nötkreatur: höger undre M1, 8,3 g.

Ruta 13, F 127

Större däggdjur: 2 brända diafysfragment, 2,3 g.
Medelstort däggdjur: 5 brända diafysfragment, 2,7 g; 1 bränt revben, 0,2 g.
Däggdjur: 6 brända, 1,3 g.

Ruta 13, F 128

Nötkreatur: höger undre M3-fragment, 6,5 g; 1 undre dm4-fragment, 0,1 g.

Ruta 14, F 136

Svin: underkäke, alveolrest, bränd, 0,7 g.
Större däggdjur: 3 brända diafysfragment, 4,6 g.
Medelstort däggdjur: 6 brända diafysfragment, 2,6 g.
Däggdjur: 21 brända, 6,9 g.

Ruta 14, F 137

Svin: 1 underkäksfragment, alveolrest, 2,8 g
Större däggdjur: 1 bränd diafys, 3,2 g.
Medelstort däggdjur: 14 diafysfragment, 7,4 g.
Däggdjur: 5 övriga, 2,8 g.

Ruta 14, F 138

Nötkreatur: 1 molarfragment, 0,7 g.
Svin: höger undre M2, 2,1 g; vänster undre M3 (längd 29,8 mm), 5,5 g; 1 premolarfragment, 0,2 g; 1 molarfragment, 0,3 g; 1 mjölk-molarfragment, 0,4 g.

Ruta 14, F 140

Större däggdjur: 1 bränd diafys, 0,5 g.
Medelstort däggdjur: 1 bränd diafys, 0,4 g.
Däggdjur: 2 brända, 0,6 g.

Ruta 14, F 141

Större däggdjur: 1 hundnagt? fragment, 0,8 g.
Medelstort däggdjur: 0,2 g.

Ruta, F 142

Får/get: vänster övre dm4, 1,0 g.

Ruta 16, F 145

Svin: bränt mellanfotsben, 0,7 g.
Större däggdjur: 2 brända diafyser, 3,6 g.
Medelstort däggdjur: 3 brända diafyser, 1,4 g.
Däggdjur: 5 brända, 1,4 g.

Ruta 16, F 146

Nötkreatur: höger övre P-fragment, 4,5 g.

Ruta 3, A 115, F 153

Får/get: höger bränt okben, 0,3 g; 1 bränt revben, 0,5 g; höger främre mellanfot, bränd proximaldel, 1,0 g; skenbensdiafys, bränd, 1,2 g; bakre mellanfotsdiafys, bränd, 1,9 g; tåled 1, bränd diafys, 0,3 g.
Svin: 1 bränt molarfragment, 0,1 g; 1 bränd halskota, 0,3 g; hälben, lös epifys, bränd, 0,8 g; tåled 3 (sidotå), bränd, 0,2 g.
Större däggdjur: 14 brända diafyser, 20,9 g.
Medelstort däggdjur: 4 brända diafyser, 3,9 g.
Däggdjur: 280 övriga brända, 100 g.

A 95, F 158

Nötkreatur: 2 molarfragment, ej frambrutna, 10,0 g.
Får/get: 3 molarfragment, 0,9 g.

A 15, F 159

Nötkreatur: 1 övre molarfragment, 6,0 g.

A 15, F 160

Får/get: 1 diafysfragment, 0,4 g

BILAGA 4. Vedartsanalys

Vedlab rapport 0310

2003-01-26

Rapport över vedartsanalyser på material från Småland, Bredestad sn. Raä 76 och 78. Jlm. 327/00

Uppdragsgivare: Kristina Jansson/Jönköpings läns museum

Arbetet omfattar 18 kolprover från en undersökning av två ytor i Bredestadsdalen med närhet till en runsten och ett gravfält av huvudsakligen yngre järnålderskaraktär. Området tycks dessutom ha varit något av en knutpunkt under yngre järnålder och medeltid.

Inom raä 76 påträffades ett 60-tal anläggningar, huvudsakligen härdar. Dateringar från förundersökningen visar på äldre järnålder.

Inom raä 78 påträffades ca 140 anläggningar, huvudsakligen stolphål tillhörande ett hus. Huset dateras till yngre järnålder men kan ha föregåtts av ett äldre hus på platsen. Huset överlagras dessutom av ett 0.3 m tjockt avfallslager med enstaka yngre anläggningar.

Analyserna av kolet från härdområdet vid raä 76 visar på en blandning av kol från energirika trädslag. Björk, ek, tall och al är alla träd som ger ett bra bränsle. Vedartssammansättningen avspeglar säkert både ett urval för kvalitativt bränsle och den naturliga sammansättningen på skogen i närheten.

Även om bränslet är av hög kvalitet så är inte bränslevalat specialiserat till en eller ett par vedarter som man ibland kan se inom härdområden.

Kolet från raä 78 visar på en likartad sammansättning med björk, al, tall, ek. Dessutom förekommer lind, salix och eventuellt asp. De tre sistnämnda är träd som ger ett dåligt bränsle då energiinnehållet är lågt i veden.

Åtta av de tio kolproverna från området kommer från stolphål. Det är dock mycket tveksamt om kolet från dessa kommer från stolparna. Möjligtvis skulle kolet från A 178 och A 163 med tall respektive ek kunna representera stolparna. De övriga provernas vedart talar emot att det rör sig om stolprester eftersom det är trädslag som inte lämpar sig för konstruktioner i anslutning till jord. De rötter alldeles för lätt. Det troliga är att kolet i proverna, kanske även det från A 178 och 163, härrör ur härdar eller andra typer av eldstäder i området. Kolet har sedan transporterats (t.ex. genom kulturlager) en kortare eller längre tid innan det hamnat i sina respektive anläggningar. Det gör att även om vedarterna ur de flesta prov är sådana som lämpar sig för datering så kan ändå egenåldern vara hög eftersom man inte vet något bestämt om kolets ursprung. Den enda ur egenålderssynpunkt säkra dateringen från raä 78 blir den från härden A 32. Ur det provet plockade jag dels ut al, dels något som jag tycker liknar skal av hasselnöt.

Analysresultat räa 76

Anl.	ID	Anläggningstyp	Prov-mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
60		Härd	1.4 g	0.8 g 4 bitar	3 bitar ek, kvist 1 bit bark/näver	Ek, kvist	
63	6	Härd	7.1 g	5.0 g 18 bitar	18 bitar björk	Björk	
68	1	Härd	30.7 g	12.4 g 30 bitar	23 bitar tall 7 bitar amorft kol	Tall	
88		Härd	20.5 g	0.6 g 6 bitar	2 bitar al 4 bitar björk	Al	
90	4	Härd	39.2 g	8.8 g 30 bitar	30 bitar björk	Björk	
95	1	Härd	8.5 g	2.2 g 30 bitar	30 bitar tall	Tall	
100	1	Härd	12.7 g	3.2 g 40 bitar	3 bitar al 32 bitar björk 5 bitar bark/näver	Al	
105	1	Härd	39.4 g	8.2 g 30 bitar	30 bitar björk	Björk	

Analysresultat räa 78

Anl.	ID	Anläggningstyp	Prov-mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
32	1	Härd	0.4 g	0.3 g 12 bitar	4 bitar al 7 bitar björk 1 bit hasselnötsskal	Al Hasselnötsskal	Härd utanför husen
122		Grop	0.3 g	0.1 g 9 bitar	9 bitar al	Al	Troligen yngre än husen
184		Stolphål	5.2 g	1.3 g 7 bitar	5 bitar lind 2 bitar salix	Salix	Takbärande stolpe
54		Stolphål	1.2 g	<0.1 g 2 bitar	2 bitar asp/salix	Asp/salix	Takbärande stolpe
178		Stolphål	0.4 g	0.4 g 1 bit	1 bit tall	Tall	Från ev. äldre hus
47		Stolphål	0.6 g	0.1 g 5 bitar	5 bitar björk	Björk	Från ev. äldre hus
128		Stolphål	0.3 g	0.3 g 11 bitar	11 bitar al	Al	Takbärande stolpe
134		Stolphål	<0.1 g	<0.1 g 3 bitar	3 bitar björk	Björk	Väggstolpe
148		Stolphål	1.7 g	1.3 g 6 bitar	2 bitar al 4 bitar björk	Al	Väggstolpe
163		Stolphål	6.5 g	<0.1 g 10 bitar	10 bitar ek	Ek	Väggstolpe

Tabell över de vid analyserna framkomna trädslagen och deras egenskaper.

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och använd- ning	Övrigt
Al Gråal Klibbal	Alnus sp. Alnus incana Alnus glutinosa	120 år	Klibbalen är starkt knuten till vattendrag. Gråalen är mer anpassningsbar	Motståndskraftigt mot fukt. Brinner lugnt.	Klibbalen invandrade söderifrån ca 5000 f.Kr. Gråalen kom ungefär samtidigt med granen och samma väg som denna.
Asp	Populus tremula	120 år	Inte så kräsen vad gäller jordmån	Lätt och porös ved. Lätt att klyva. Tålig mot röta. Stängselstolpar, båtarkspån	För lövtäckt och barkbröd.
Asp/Salix	Populus tremula/ Salix	120/ 60 år			Ibland är det omöjligt att skilja asp från Salixsläktet.
Björk Glasbjörk Vårtbjörk	Betula sp. Betula pubescens Betula pendula	300 år	Glasbjörken är knuten till fuktig mark gärna i närhet till vattendrag. Vårtbjörken är anspråkslös och trivs på torr näringsfattig mark. Båda arterna är ljuskrävande.	Stark och seg ved. Redskap, asklut, träkol	Glasbjörk bildar även underarten Fjällbjörk. Förutom veden har nävern haft stor betydelse som råmaterial till slöjd.
Ek	Quercus robur	500– 1000 år	Växer bäst på lerhaltiga mulljordar men klarar också mager och stenig mark. Vill ha ljus, skapar själv en ganska luftig miljö med rik undervegetation med tex hassel.	Hård och motståndskraftig mot väta. Båtbygge, stängselstolp, stolpar, plogar, fat	Ekollonen har använts som grisfoder. Trädet har ofta ansetts som heligt och kopplat till bla Tor. Man talar ofta om 1000-års ekar men de är sällan över 500 år.
Hassel	Corylus avellana	60 år	Ganska krävande på jordmån. Vill gärna ha ljus men tål beskuggning tex i ekskog	Bildar lätt långa raka sega spön som använts till korgar och tunnband	Vanligt träd på lövängar
Lind	Tilia cordata	800 år	Näringsrika, väl dränerade, gärna steniga marker Skuggtålig.	Lätt och mjuk ved.	Innerbarken eller bastet användes till korgar och rep
Salix Stort släkte med sälgar, pilar och viden	Salix sp.	60 år	Varierande anspråk vad gäller jordmån. De flesta arter är dock ljusälskande	Mjuk och lätt ved. Dåligt som bränsle och virke.	Barken har använts till garvning.
Tall	Pinus silvestris	400 år	Anspråkslös men trivs på näringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärblöss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C-vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsén, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedlab rapport 0318

2003-02-18

**Rapport över vedartsanalyser på material från Småland, Bredestad sn. Raä 76 och 78.
Jlm. 327/00. Komplettering**

Uppdragsgivare: Kristina Jansson/Jönköpings läns museum

Arbetet omfattar två kolprover från en undersökning av två ytor i Bredestadsdalen med närhet till en runsten och ett gravfält av huvudsakligen yngre järnålderskaraktär. Området tycks dessutom ha varit något av en knutpunkt under yngre järnålder och medeltid.

Inom raä 76 påträffades ett 60-tal anläggningar, huvudsakligen härdar. Dateringar från förundersökningen visar på äldre järnålder.

Inom raä 78 påträffades ca 140 anläggningar, huvudsakligen stolphål tillhörande ett hus. Huset dateras till yngre järnålder men kan ha föregåtts av ett äldre hus på platsen. Huset överlagras dessutom av ett 0.3 m tjockt avfallslager med enstaka yngre anläggningar.

Tidigare har arton kolprover från området undersökts och analysresultaten från dem finns redovisade i Vedlab rapport 0310

Kolet i proverna kommer från ek respektive björk. Resultatet överensstämmer med de tidigare analyserna där just björk och ek var bland de vanligaste trädslagen från området. Björk är ganska bra att datera på. Ek däremot kan ge en betydligt högre egenålder, dels genom att trädet kan bli gammalt i sig, dels genom att ek ofta användes i långvariga konstruktioner.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggningstyp	Prov-mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
67			2.2g	1.8g 23 bitar	23 bitar ek	Ek	
84:1			24.7g	0.5g 9 bitar	9 bitar björk	Björk	

Erik Danielsson/VEDLAB

Kattås

670 20 GLAVA

Tfn: 0570/420 29

E-post: vedlab@telia.com

Tabell över de vid analyserna framkomna trädslagen och deras egenskaper.

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och använd- ning	Övrigt
Björk Glasbjörk Vårtbjörk	Betula sp. Betula pube- scens Betula pendula	300 år	Glasbjörken är knuten till fuktig mark gärna i närhet till vattendrag. Vårtbjörken är anspråkslös och trivs på torr näringsfattig mark. Båda arterna är ljuskrävande.	Stark och seg ved. Redskap, asklut, träkol	Glasbjörk bildar även underarten Fjällbjörk. Förutom veden har nävern haft stor betydelse som råmaterial till slöjd.
Ek	Quercus robur	500– 1000 år	Växer bäst på lerhaltiga mulljordar men klarar också mager och stenig mark. Vill ha ljus, skapar själv en ganska luftig miljö med rik undervegetation med tex hassel.	Hård och motståndskraftig mot väta. Båtbygge, stängselstolp, stolpar, plogar, fat	Ekollonen har använts som grisfoder. Trädet har ofta ansetts som heligt och kopplat till bla Tor. Man talar ofta om 1000-års ekar men de är sällan över 500 år.

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsén, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

BILAGA 5. ^{14}C -analys

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala 2003-03-18

Kristina Jansson
Jönköpings läms museum
Box 2133
550 02 JÖNKÖPING

Institutionen för Materialvetenskap
Avdelningen för Jonfysik

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 534
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Department of Materials Science
Division of Ion Physics

Visiting address:
The Ångström laboratory
Lägerhyddsvägen 1
Room 4143

Postal address:
Box 534
SE-751 21 Uppsala
Sweden

Telephone:
+46 18 471 30 59

Telefax:
+46 18 55 57 36

Website:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-Mail:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ^{14}C datering av hasselnötsskal och träkol från Småland.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion.

I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}$ ‰ PDB	^{14}C ålder BP
Ua-20789	Dnr 327/00 Bredestad A 32	-25,4	1 320 ± 40
Ua-20790	Dnr 327/00 Bredestad A 60	-26,9	1 880 ± 40
Ua-20791	Dnr 327/00 Bredestad A 63	-26,1	1 920 ± 40
Ua-20792	Dnr 327/00 Bredestad A 68	-24,6	2 020 ± 40
Ua-20793	Dnr 327/00 Bredestad A 100	-27,8	1 875 ± 35
Ua-20794	Dnr 327/00 Bredestad A 105	-25,3	1 985 ± 40
Ua-20795	Dnr 327/00 Bredestad A 122	-29,0	1 265 ± 45
Ua-20796	Dnr 327/00 Bredestad A 178	-26,4	9 100 ± 65
Ua-20797	Dnr 327/00 Bredestad A 184	-25,6	1 180 ± 45

Anm. Proven Bredestad A 88 och Bredestad A 90 ska ej dateras.

Provet Dnr 327/00 Bredestad A 95 löstes upp helt i NaOH och kunde därför inte dateras.

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/Maud Söderman

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala 2003-03-18

Kristina Jansson
Jönköpings läms museum
Box 2133
550 02 JÖNKÖPING

Institutionen för Materialvetenskap
Avdelningen för Jonfysik

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 534
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Department of Materials Science
Division of Ion Physics

Visiting address:
The Ångström laboratory
Lägerhyddsvägen 1
Room 4143

Postal address:
Box 534
SE-751 21 Uppsala
Sweden

Telephone:
+46 18 471 30 59

Telefax:
+46 18 55 57 36

Website:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-Mail:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Småland.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion.

I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C} \text{ ‰ PDB}$	^{14}C ålder BP
Ua-20798	Dnr 327/00 Bredestad A 67	-27,2	2 005 ± 40
Ua-20799	Dnr 327/00 Bredestad A 84	-25,4	1 915 ± 40

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/Maud Söderman

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala 2003-04-11

Kristina Jansson
Jönköpings läms museum
Box 2133
550 02 JÖNKÖPING

Institutionen för Materialvetenskap
Avdelningen för Jonfysik

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 534
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Department of Materials Science
Division of Ion Physics

Visiting address:
The Ångström laboratory
Lägerhyddsvägen 1
Room 4143

Postal address:
Box 534
SE-751 21 Uppsala
Sweden

Telephone:
+46 18 471 30 59

Telefax:
+46 18 55 57 36

Website:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-Mail:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Småland.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion.

I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

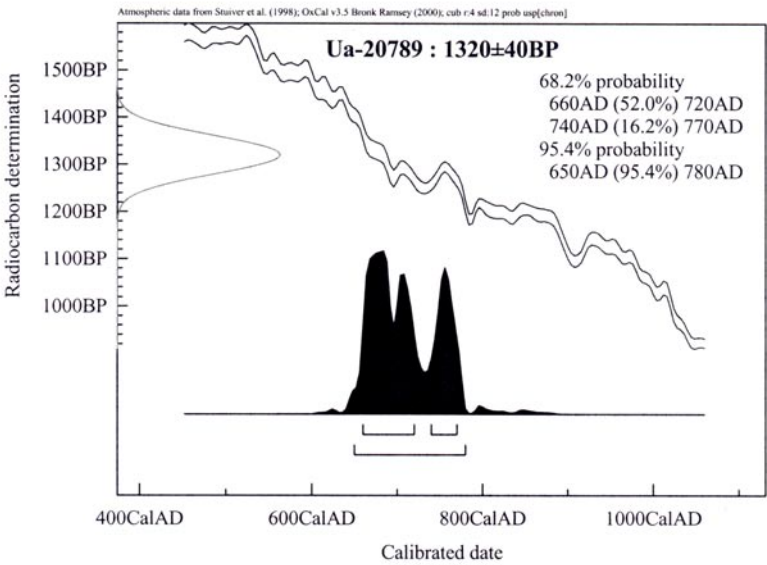
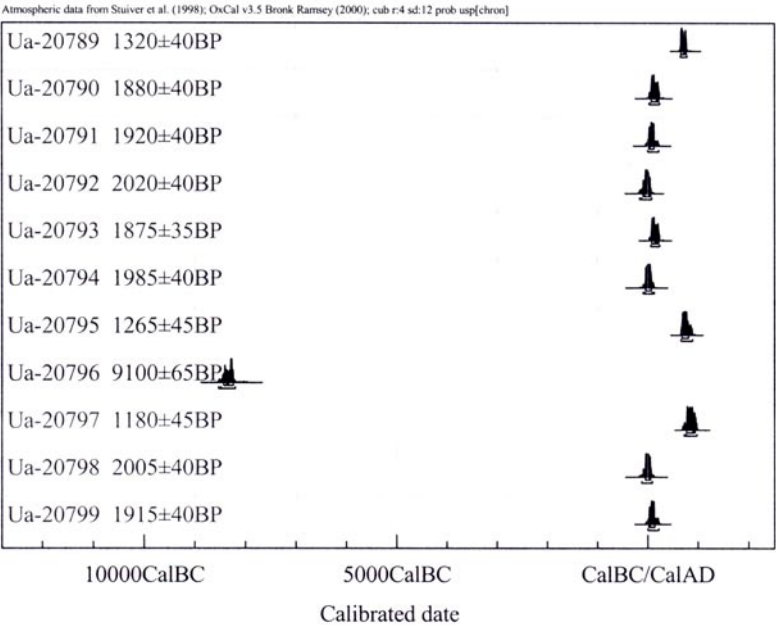
RESULTAT

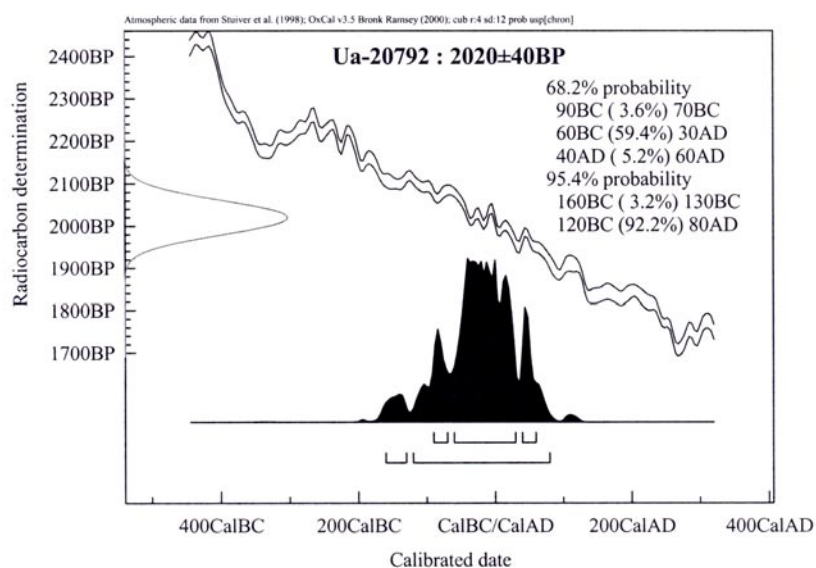
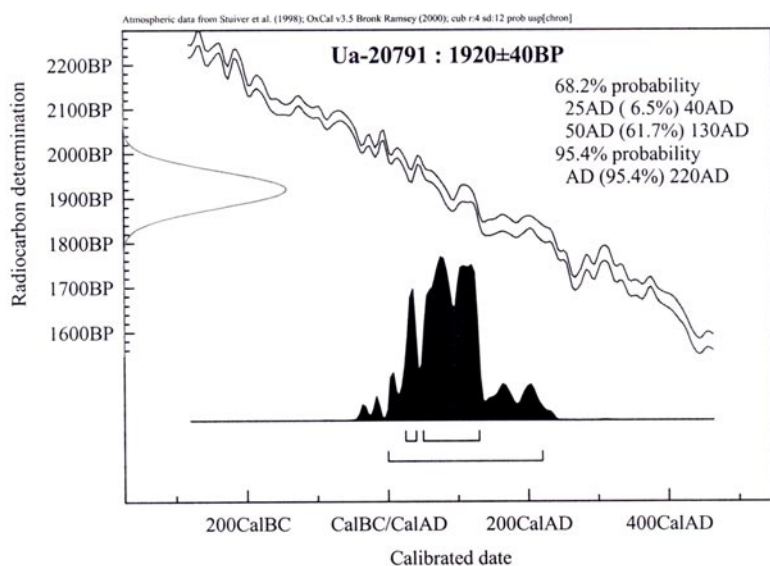
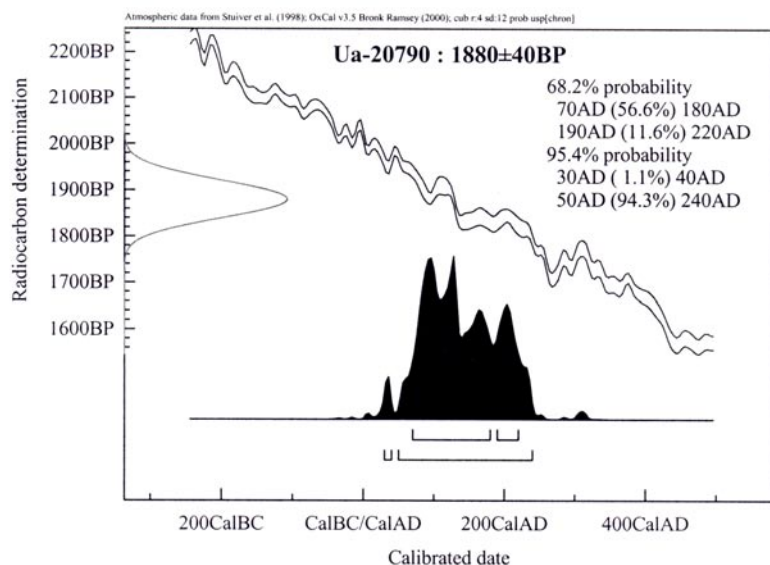
En korrektion motsvarande $\delta^{13}\text{C} = -25,4 \text{ ‰}$ mot PDB har utförts.

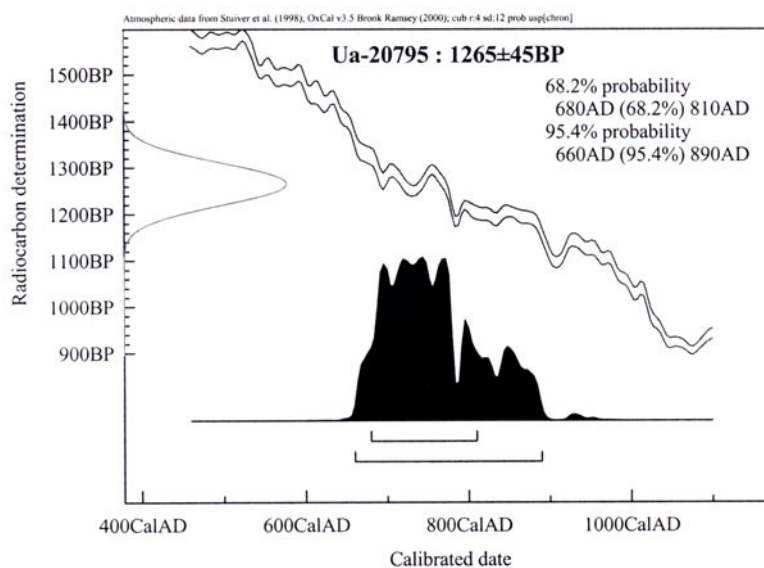
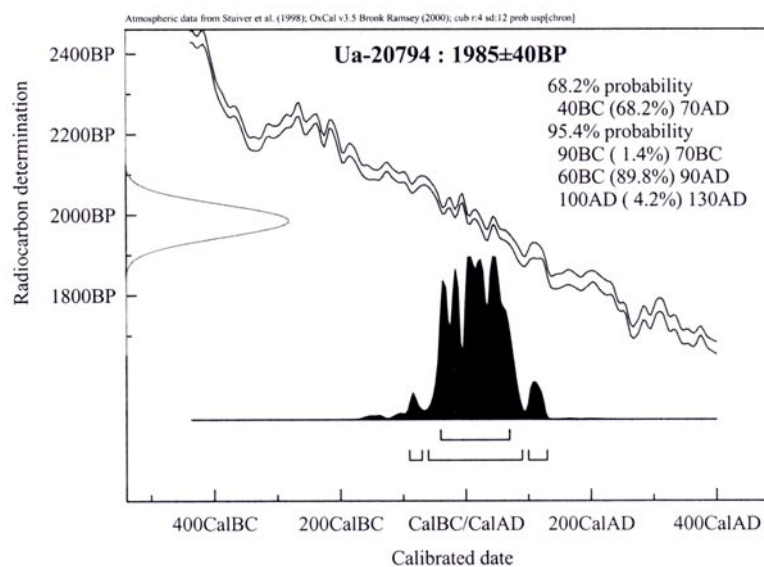
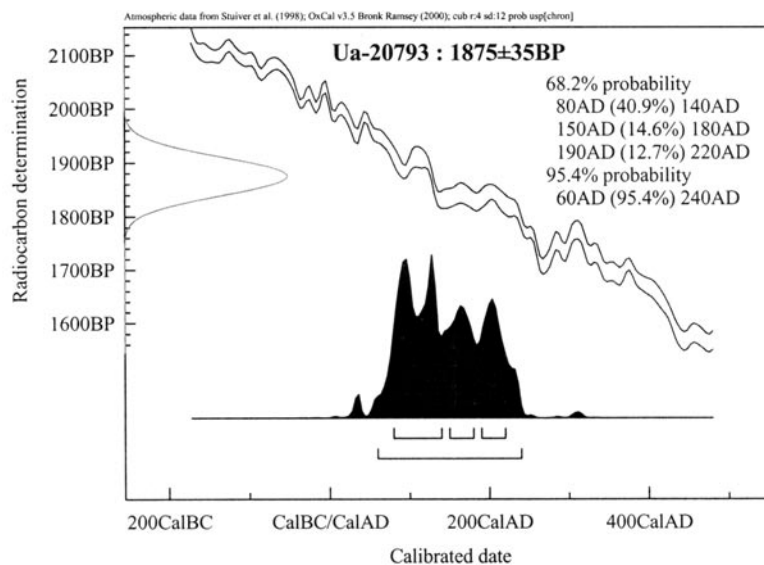
Labnummer	Prov	^{14}C ålder BP
Ua-20931	Bredestad A 95, dnr 327/00	$2\,055 \pm 60$

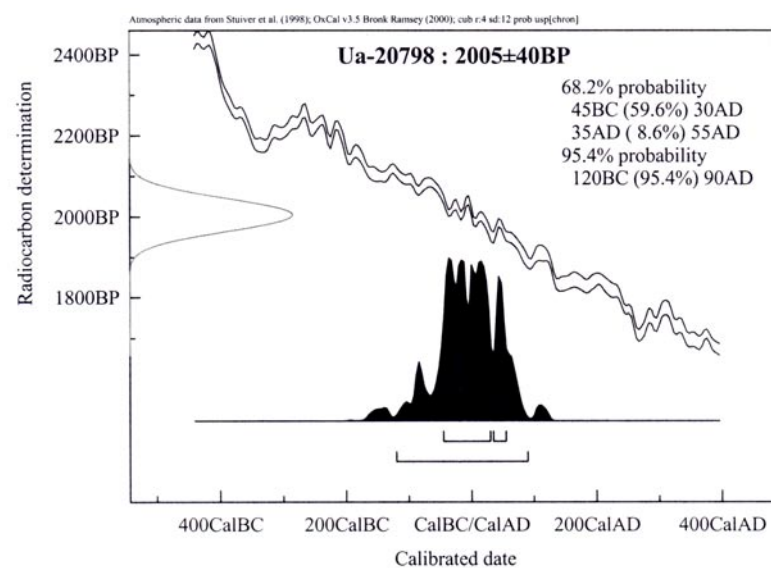
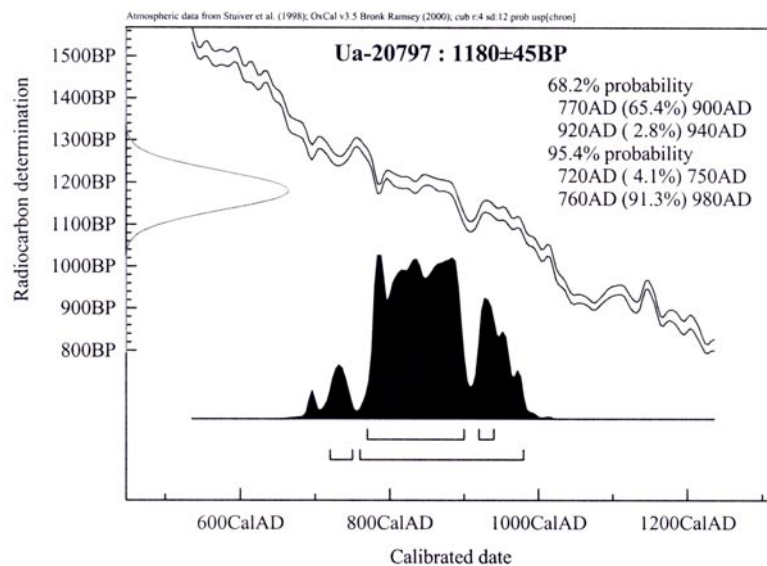
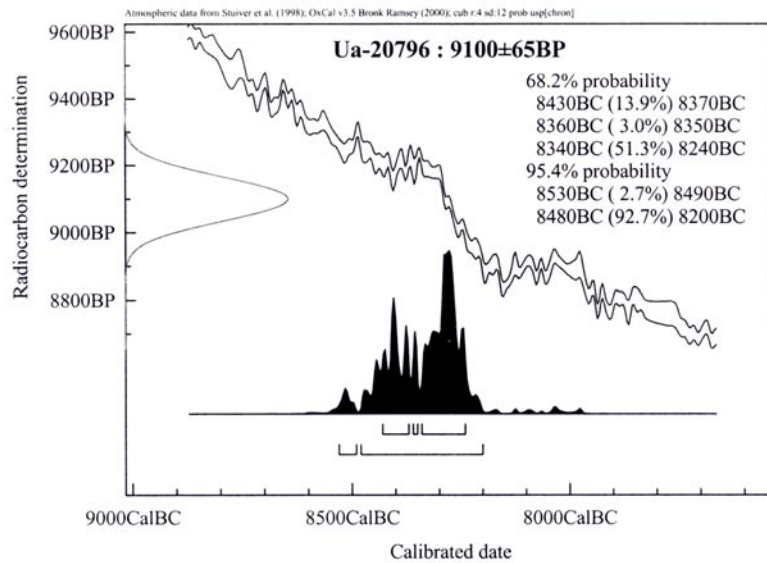
Med vänlig hälsning

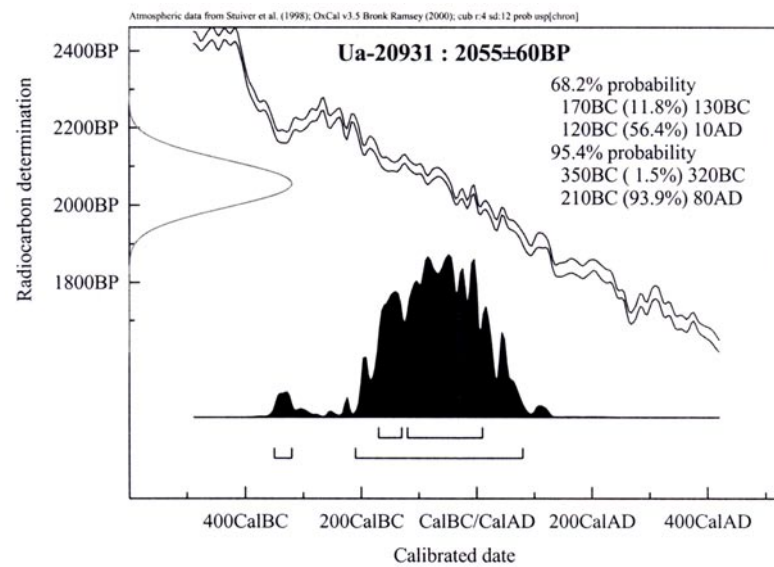
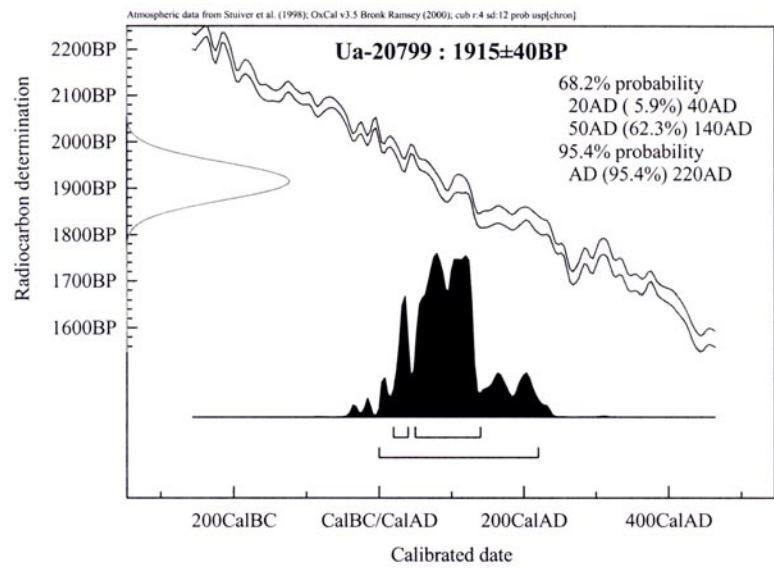
Göran Possnert/Maud Söderman

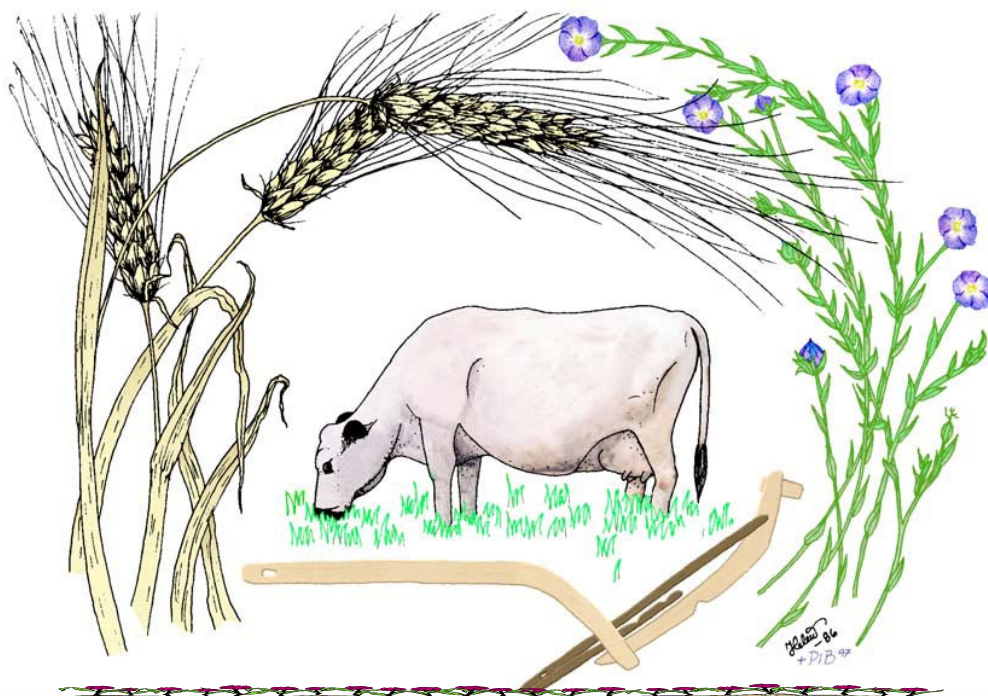

BILAGA 6. Makrofossilanalys

MILJÖARKEOLOGISKA LABORATORIET

RAPPORT nr. 2003-007

**Miljöarkeologiska analyser av jordprov
från arkeologisk undersökning av
boplatssområdena Raä 76 och 78, Bredestad
socken, Aneby kommun, Jönköpings län**

Av

Sofia Sjöström

INSTITUTIONEN FÖR ARKEOLOGI OCH SAMISKA STUDIER

Miljöarkeologiska analyser av jordprov från arkeologisk undersökning av boplatssområdena Raä 76 och 78, Bredestad socken, Aneby kommun, Jönköpings län

*Av Sofia Sjöström
Miljöarkeologiska Laboratoriet
Arkeologiska institutionen
Umeå Universitet*

Inledning

Angående de 17 makroprover vilka analyserats för makrofossil samt markkemi och glödförlust på miljöarkeologiska laboratoriet vid Umeå Universitet. Proverna härstammar från två olika boplatsslokaler med beteckningarna raä 76 respektive 78 i Bredestad socken. Fornlämning raä 76 består av sex provtagna härdar vilka daterats till äldre järnålder och raä 78 betecknar stolphål, härdar samt gropar från ett hus daterat till yngre järnålder.

Syftet med provtagningen var att få information om anläggningarnas användningsområde. Vilka typer av aktiviteter bedrevs på områdena? Hur såg rumsindelningen ut i huset? Kan man knyta huset till aktiviteter vilka förknippas med storgårdar?

Proverna och bakgrundsinformation tillhandahölls av antikvarierna Kristina Jansson och Jörgen Gustafsson vid Jönköpings museum. Urvalet av proverna har skett vid Jönköpings museum.

Områdesbeskrivning

Det undersökta området ligger i Bredestadsdalen, Bredestad socken, Aneby kommun, i den nordvästra delen av Jönköpings län. Fornlämningarna ligger i ett område vilket anses varit en knutpunkt under medeltid, med en bevarad stenkyrka, kyrkby, frälsegård samt en tingsplats, och under järnålder, med ett bevarat gravfält och en runsten. En äldre vägsträckning mellan Jönköping och Linköping har även passerat denna plats.

Fornlämning 76 betecknar ett område med ett 60-tal anläggningar varav de flesta härdar. Området är uppdelat i två koncentrationer. Från den västra delen har fem anläggningar analyserats och från den östra endast en. Området daterades under förundersökningen till äldre järnålder (400 f Kr – 300 e Kr).

Vid den medeltida kyrkan är fornlämning 78 belägen. Fornlämningen består av anläggningar efter ett till yngre järnålder (700-1000 e Kr) daterat hus. Av de ca 140 anläggningarna har elva analyserats varav sju stolphål, två härdar samt två gropar. Husgrunden har blivit överlagrad av ett avfallslager med inslag av humus och skärvsten. I avfallslagret fanns även föremål med hantverksanknytning bevarade. Huset är daterat till yngre järnålder 700-1000 e Kr. Avfallslagret är antagligen hopblandat från olika perioder. De pärlor som påträffades antyder 900-talets senare hälft.

Metod

Analys

Samtliga prov har analyserats vid Miljöarkeologiska laboratoriet vid Arkeologiska institutionen, Umeå universitet.

De inkommande provmängderna var ca 2 liter per prov och ur dessa togs en mindre mängd ut för markkemiska analyser och glödförlust. Resterande mängd flötterades genom ett 2 mm samt ett 0,5 mm såll. Det framflötterade materialet torkades och därefter undersöktes det under mikroskåp med förstoringen 8-50 x förstoring.

Vid provförbehandlingen för markkemi, MS och glödförlust torkas och sållas jordproven genom siktar med 0.6 mm maskvidd före analys.

Organisk halt är bestämd genom glödförlust (**GF; eng. LOI, Loss-on-ignition**) efter förbränning vid 550°C.

Fosfatbestämning: Enl. O Arrhenius och Miljöarkeologiska laboratoriets citronsyrametod. Fosfathalten anges som mg P₂O₅/100 g torrsvikt extraherad med citronsyra (2%), av jordprov motsvarande oorganisk fosfathalt (**P°**, fosfatgrader), (Engelmark och Linderholm 1996).

Magnetisk susceptibilitet (**MS**) mättes med en Bartington MS2 med en MS2B mätcell och susceptibiliteten anges som en SI-enhet (dimensionslös) per 10 g jord (se Thompson, R och Oldfield, F. 1986).

Resultat

Av de 17 undersökta proverna hittades frön eller annat material i 14 st.

MAL nr	RAÄ	Anl.	Funktion	MS	MS 550	LOI (%)	P°	Ptot	Arter
03_0011:0012	76	63	Hård	48	78	6,2	43	189	<i>Spergula arvensis</i> (åkerspergel) 1 <i>Polygonum convolvulus</i> (åkerbinda) 1 <i>Polygonum aviculare</i> (trampört) 2 <i>Chenopodium spp.</i> (målla) 2
03_0011:0013	76	88	Hård	84	93	5,1	81	198	
03_0011:0014	76	90	Hård	84	98	4,1	101	212	<i>Hordeum vulgare</i> (korn) 1 <i>Chenopodium spp.</i> (målla) 1 <i>Cerealìa</i> (odef. sädesslag) antal
03_0011:0015	76	95	Hård	62	65	3,2	120	255	<i>Hordeum vulgare</i> (korn) 2 <i>Polygonum aviculare</i> (trampört) 1
03_0011:0016	76	100	Hård	78	84	3,2	79	200	<i>Secale cereale</i> (råg) 1 <i>Stellaria medica</i> (våtarv) 1
03_0011:0017	76	105	Hård	195	367	10,9	123	280	<i>Cerealìa</i> (odef. Sädesslag) 2

Tab. 1 Resultattabell över RAÄ 76 Bredestad socken.

MAL nr	Raä	Anl	Funktion	MS	MS 550	LOI (%)	P°	Ptot	Arter
03_0011:0001	78	184	Takbärande väggstolpe	119	199	7,5	709	744	<i>Hordeum vulgare</i> (korn) 5 <i>Cerealia</i> (odef. sädesslag) 1 <i>Chenododium spp.</i> (målla) 4 <i>Rhinantus spp.</i> (skallra) 1 <i>Corylus avellana</i> (hassel) 2 skalbitar Skott på vinterkvist av <i>Vaccinium myrtillus</i> (blåbär) 1 Brända ben
03_0011:0002	78	118	Väggstolpe	7	22	3,5	273	403	<i>Cerealia</i> (odef. sädesslag) 2 <i>Vicia spp.</i> (vicker) 1
03_0011:0003	78	134	Väggstolpe	52	76	3,1	423	537	<i>Triticum aestivum</i> (vete) 1
03_0011:0004	78	138	Väggstolpe	17	26	2,5	309	391	<i>Cerealia</i> (odef.) 2
03_0011:0005	78	147	Väggstolpe	41	54	3,5	595	654	Fragment av okänt frö möjligtvis <i>Tilia</i> (lind)
03_0011:0006	78	150	Väggstolpe	44	47	3,3	627	723	<i>Hordeum vulgare</i> (korn) 1 <i>Cerealia</i> (odef.sädesslag) 2
03_0011:0007	78	161	Väggstolpe	21	29	2,3	276	380	
03_0011:0008	78	11	Härd i hus	352	536	8,8	786	700	<i>Hordeum vulgare</i> (korn) 3 <i>Cerealia</i> (odef. sädesslag) 7 <i>Chenopodium spp.</i> (målla) 6 <i>Galium spp.</i> (måra) 6 <i>Polygonum aviculare</i> (trampört) 1 <i>Corylus avellana</i> (hassel) 1 skalbit
03_0011:0009	78	32	Härd utanför hus	26	58	4,5	191	314	<i>Triticum dicoccum</i> (emmer) 1 <i>Corylus avellana</i> (hassel) 2 skalbitar
03_0011:0010	78	115	Avfallsgrop	132	263	9,9	856	870	<i>Hordeum vulgare</i> (korn) 1 <i>Secale cereale</i> (råg) 2 fragment <i>Polygonum lapathifolium</i> (pilört) 1
03_0011:0011	78	122	Grop (äldre än avfallsgropen)	34	42	4	408	513	<i>Avena sativa</i> (havre) 1 (recent) Benfragment Obrända vedrester av tall

Tab. 1 Resultattabell över RAÄ 78 Bredestad socken.

Härdarna hörande till fornlämning 76 innehöll främst sädeskorn samt åkerogräs. Den härd som särskiljer sig är anl. 100 vilken innehåller råg. De övriga anläggningarna består av arter vilka är sommarannueller emedan rågen räknas till vinterannuellerna. Rågen anses komma in i odlingen senare än kornet och för med sig ett flersädes åkerbruk. Av analyserna framgår att anläggningarna antagligen är härdar men eftersom det ej är provtaget över hela området och endast i några enstaka anläggningar är det omöjligt att säga om härdarnas inbördes fördelning och om det funnits någon uppdelning mellan funktioner.

Det arkebotaniska material som framkommit i undersökningen av raä 78 visar spår efter ett varierat jordbruk. De tre sädesslagen korn, råg och vete är alla representerade på platsen. Utnyttjandet av olika sädesslag kan innebära att det på platsen brukades flersädesjordbruk med grödor som skiftades mellan åren. Av de funna ogräsen är det endast sommarannueller vilka är nitrofila, målla, måra m. fl., som framkommit. Dessa tyder på ensäde med starkt gödslade åkrar. De ogräs som borde följa flersäde och då främst vid sådd av råg är vinterannueller. Markkemin på platsen förstärker intrycket av ett starkt gödlat åkerbruk.

I härden som ligger utanför huset hittades emmer. Detta sädesslag är främst knutet till ett äldre jordbruk, vilket förändrades vid övergången bronsålder till järnålder. Arten slutade inte odlas men det skedde en rejäl nedgång. De låga MS-värdena motsäger att anläggningen är en härd. Någon kraftig upphettning har inte förekommit i anläggningen.

Någon uppdelning av huset är omöjlig att utläsa eftersom de tillhandahållna proverna inte är representativa för husets utbredning. Sporadiska prover tagna på utspridda platser i anläggningar är omöjliga att koppla till rumsliga aktiviteter. Bevarandeförhållandena skiftar mellan anläggningarna. Proverna med bäst bevarat material är kopplade till den del av huset där härden är placerad. För att frömaterial ska kunna bevaras genom åren måste de ha blivit brända, om inte de befunnit sig i syrefattiga miljöer. Yttre stolphålen hörande till ytterväggarna har inte haft samma närhet till aktiviteter där eld varit inblandad och har därför

inte lika mycket bevarat material. Materialet som återfunnits i de yttre anläggningarna har antagligen hamnat där efter exempelvis en rengöring av golven. Det som går att uttyda är att det återfinns en liten övervikt av åker- och ängsgrödor i den östra delen av huset. De två anläggningarna med ängsväxter är stolphålet längst österut samt i det takbärande stolphålet. Västra delen av huset är inte provtaget med mer än en anläggning och den gav inte några fyndigheter. Avsaknaden av förkolnade frön i den delen av huset kan innebära att det försiggått någon aktivitet som inte lämnar efter sig frömaterial som t.ex. hantverk eller att materialet inte blivit förkolnat. På grund av de fåtaliga proverna från den delen går det inte att säga något mer än att det i just det stolphålet inte fanns några förkolnade frön.

I groppen vilken befann sig under skärvstenslagret hittades endast recent material. Provet bestod till stor del av oförkolnade vedrester. Det skulle kunna vara en käpp vilken slagits ned i modernare tid och därför befinner sig under skärvstenslagret. Med käppen har även annat recent material följt med ner i marken.

Sammanfattning

De två anläggningarna i Bredestad är svåra att få en övergripande bild över eftersom de är så sporadiskt provtagna. Om lokalen raä 76, med ett antal utspridda härdar, går det inte att dra några större slutsatser än att de är kopplade till järnåldern.

Järnåldershuset, raä 78, ger en bild av ett hus från senare delen av perioden. De förkolnade fröerna tyder på att det på platsen kan ha införts flersädesbruk under tiden huset varit i bruk. Frågeställningarna vilka skulle kopplas till lokalen är omöjliga att besvara. Eftersom provernas representativitet vid provtagningen av huset var undermålig är det svårt att göra någon funktionsindelning av anläggningen. Någon koppling till ytterligare husoffer påträffades inte. Det fanns varken några exotiska eller ovanliga arter eller några exceptionella koncentrationer av frön i anläggningsproverna.

Litteratur

Engelmark, R. 1995. Jordens magnetiserbarhet avslöjar människors värv. Populär arkeologi. No 1.

Engelmark, R & Linderholm, J. 1996. Prehistoric land management and cultivation. A soil chemical study. Proceedings from the sixth Nordic Conferens on the Application of Scientific Methods in Archaeology, Esbjerg 19-23 September 1993. AREM 1. Esbjerg.

Linderholm, J. 1995. Marken som informationskälla till förhistorien. Även fosfatanalysen visar vad människor haft för sej. Populär arkeologi. No 1

Thompson, R & Oldfield, F. 1986. *Environmental Magnetism*. London.

Under en månads tid hösten 2000 utförde Jönköpings läns museum arkeologiska undersökningar i Bredestad, Aneby kommun i Jönköpings län. Anledningen var att Vägverket skulle bredda väg 132 mellan Aneby och Bredestad, samt anlägga en översilningsdamm norr om Bredestads kyrka.

Anläggningsarbetena berörde ett par fornlämningsområden där det ena låg ca 400 meter nordväst om kyrkan, det andra drygt 100 meter norr om kyrkan. Inom det förstnämnda området undersöktes ett femtiotal härdar från tiden 400 f.Kr.–400 e.Kr. Härdarna har ett exponerat läge i landskapet och ligger nära ett antal järnåldersgravar, bland annat den så kallade Fallosstenen, en rest sten med omisskännlig form. Härdområdet kan ha ingått som del i ceremonier kring gravarna, kanske då de uppfördes eller i samband med att man återvänt till dem vid olika tillfällen.

Inom området norr om kyrkan undersöktes ett mindra antal härdar, avfallsgropar och ett ca trettio meter långt treskeppigt långhus från 700–900-talen e.Kr. Husets dimensioner, läge i landskapet, närhet till viktiga kommunikationsleder, yngre järnåldersgravfält och en runsten gör att det kan tolkas som en stormansgård. I samma område som huset finns även en romansk kyrka och här har även funnits en medeltida fräsegård och tingsplats. Möjligen är det den medeltida aristokratins föregångare, den vikingatida stormansklassen, som låtit resa runstenen i Bredestad och som bebott långhuset i dalen.